

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Cesty, pěšiny, lávky a můstky, jako příběh v prostoru v krajinné tvorbě
Bakalářská práce

Autor práce: Michala Jínová

Obor: Zahradní a krajinářská architektura

Vedoucí práce: doc. akad. soch. Aleš Hnízdil

© 2022 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Cesty, pěšiny, lávky a můstky jako příběh v prostoru v krajinné tvorbě“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala mému vedoucímu bakalářské práce panu doc. akad. soch. Aleši Hnízdilovi za jeho vždy vřelý přístup a skvělé rady, kterými mne nasměroval vždy tím správným směrem. Díky němu měla práce naději na úspěch. Také bych ráda poděkovala paní Ing. Yulianě Kostyunichevě za její trpělivost, rady, pohotový přístup a snahu nám studentům něco předat. Bez její pomoci bych to nedokázala. Dále bych ráda poděkovala své rodině za jejich podporu nejen při této práci, ale po celou dobu mého studia. Největší díky však patří mému přítelovi, který za mnou vždycky stál a vždy byl připraven mi jakkoliv pomoci, ať už při přípravě na zkoušku či při tvorbě modelu, když mi ustavičně docházelo vteřinové lepidlo. Děkuji.

Cesty, pešiny, lávky a můstky jako příběh v prostoru v krajinné tvorbě

Souhrn

Bakalářská práce na téma Cesty, pešiny, lávky a můstky, jako příběh v prostoru v krajinné tvorbě je koncipována do tří částí – literární rešerše, zhodnocení podkladových údajů a vlastního projektu.

Pro ztvárnění tématu projektové části bakalářské práce jsem si vybrala zámecký park Lány, jelikož nabízel možnost využít v návrhu velkou vodní plochu v podobě zámeckého rybníka. Voda byla velmi důležitým aspektem při rozhodování, jelikož právě můstky a lávky, budou s vodní plochou velmi dobře korespondovat. Další velkou výhodou byl prostor okolo rybníku, který nebyl příliš využitý a nabízel příležitosti pro nové zahradní úpravy. Návrh řešeného prostoru byl pojat tak, aby vyprávěl příběh a divák se mohl těšit, co ho za jakou zátočinou či mostkem překvapí.

V literární rešerši je pojednáváno hlavně o historii parku a zámku v Lánech, což bylo velmi důležité pro současný návrh. S úctou k historickému odkazu pak bylo přistupováno i k uchopení samotného prostoru a jeho přerodu na současný zámecký park. Dále je velká část literární rešerše věnována japonským a čínským zahradám, jelikož právě v nich je ve velkém množství pojednáváno o cestách a mostech, které jsou zadáním bakalářské práce.

Drhá část s názvem zhodnocení podkladových údajů se zabývá analýzou řešeného místa pro vlastní projekt. Je zde řešeno umístění vybraného místa a jeho širší vztahy, historie místa, územní plán a samozřejmě dendrologický průzkum stávajících dřevin. Byla provedena analýza současného stavu a i stavu historických památek, fotodokumentace celého parku, dále SWOT analýza a zjištění limitů daného prostoru.

Poslední částí této práce je vlastní projekt, který se zabývá návrhem zámeckého parku v blízkém okolí zámeckého rybníka v Lánech. Věnuje se návrhu nově vznikajících vodních cest a i cest pochozích. Pro překonání vodních ploch zde slouží lávky, které se skvěle doplňují s vodní hladinou. Vodní hladina také slouží jako zrcadlo nově navržené vegetaci v podobě trvalek, keřů a stromů. Celý prostor by měl nabízet návštěvníkům relaxaci, odpočinek, rozjímání nebo naopak důvod, proč se kulturně vzdělávat, jelikož na vodní ploše se nacházejí dva zelené ostrovy – jeden stávající a druhý nově navržený. Na ostrovech jsou umístěna dřevěná podia, kde je možnost pořádat menší komorní koncerty za letních večerů. Jako romantický podkres celé scenerie bylo navrženo tlumené osvětlení obou ostrovů na pomezí vodní hladiny.

Klíčová slova: cesty, lávky, Lány, Plečnik, příběh

Roads, footpaths, footbridges and bridges as a story in space in landscape architecture

Summary

The bachelor's thesis on the topic of roads, footpaths, footbridges and bridges, as a story in space in landscape design is conceived in three parts - literary research, evaluation of background data and the project itself.

I chose the Lány chateau park to illustrate the topic of the project part of the bachelor's thesis, as it offered the opportunity to use a large water area in the design of the chateau pond in the design. Water was a very important aspect in the decision-making process, as it is the bridges and footbridges that will correspond very well with the water surface. Another great advantage was the area around the pond, which was not much used and offered opportunities for new landscaping. The design of the solved space was conceived in such a way that the story could be told and the spectator could look forward to what would surprise him behind which bay or bridge.

The literary research deals mainly with the history of the park and the chateau in Lány, which was very important for the current design. With respect to the historical legacy, it was also approached to grasp the space itself and its transformation into the current castle park. Furthermore, a large part of the literary research is devoted to Japanese and Chinese gardens, as it is in them that a large number of roads and bridges are discussed, which are the assignment of the bachelor's thesis.

The second part, entitled evaluation of the underlying data, deals with the analysis of the solved place for one's own project. The location of the selected place and its wider relations, the history of the place, the zoning plan and, of course, the dendrological survey of the existing tree species are addressed here. An analysis of the current state and the state of historical monuments, photo documentation of the entire park, as well as a SWOT analysis and determination of the limits of the area.

The last part of this work is my own project, which deals with the design of the castle park in the vicinity of the castle pond in Lány. It deals with the design of newly emerging waterways as well as pedestrian paths. There are footbridges to cross the water, which complement the water surface perfectly. The water level also serves as a mirror of the newly designed vegetation in the form of perennials, shrubs and trees. The whole area should offer visitors relaxation, rest, contemplation or, conversely, a reason to learn culturally, as there are two green islands on the water - one existing and the other newly designed. There are wooden stages on the islands, where it is possible to hold smaller chamber concerts on summer evenings. The dim lighting of both islands on the border of the water was proposed as a romantic underplay of the whole scenery.

Keywords: roads, footbridges, Lány, Plečnik, story

OB SAH

01	ÚVOD	08
02	CÍLE PRÁCE.....	10
03	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	13
	03.1. HISTORIE ZÁMKU A PARKU V LÁNECH.....	14
	03.2. ÚPRAVA PARKU PODLE PLEČNIKA.....	15
	03.3. JAPONSKÉ ZAHRADY.....	18
	03.3.1. OBDOBÍ JAPONSKÝCH ZAHRAD.....	19
	03.3.2. ROZDĚLENÍ JAPONSKÝCH ZAHRAD.....	19
	03.3.3. PRVKY JAPONSKÝCH ZAHRAD.....	20
	03.4. ČÍNSKÉ ZAHRADY.....	21
	03.5. ROSTLINA JAKO SYMBOL V ČÍNSKÉ A JAPONSKÉ KULTUŘE.....	21
	03.6. VODA V ZAHRADÁCH.....	22
	03.7. CESTY.....	23
	03.8. MOSTY.....	25
	03.9. GEOMANTIE.....	25
04	ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ.....	27
	04.1. HISTORIE.....	28
	04.2. ŠIRŠÍ VZTAHY A DOPRAVA.....	30
	04.3. DENDROLOGIE.....	31
	04.4. CYKLOSTEZKY.....	32
	04.5. TURISTIKA.....	33
	04.6. GEOLOGIE.....	34
	04.7. HYDROLOGIE.....	40
	04.8. ÚZEMNÍ PLÁN.....	42
	04.9. HLUKOVÉ ZATÍŽENÍ.....	44
	04.10. KLIMA.....	45
	04.11. STÁVAJÍCÍ STAV MÍSTA.....	46
	04.12. SWOT ANALÝZY.....	50
05	VLASTNÍ PROJEKT.....	53
	05.1. MOODBOARD.....	54
	05.2. KONCEPT.....	56
	05.3. MAPA KÁCENÍ.....	70
	05.4. MAPA NOVĚ VYSAZOVANÝCH DŘEVIN.....	71
	05.5. STUDIE.....	71
	05.6. DETAIL STUDIE.....	74
	05.7. VIZUALIZACE.....	76
	05.8. ŘEZOPOHLED.....	96
	05.9. DETAIL ŘEZOPOHLEDU.....	98
	05.10. SORTIMENT.....	100
	05.11. TECHNICKÁ ZPRÁVA.....	106
06	DISKUZE.....	110
07	ZÁVĚR.....	111
08	SEZNAM LITERATURY.....	112
	08.1. TIŠTĚNÉ ZDROJE.....	112
	08.2. ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	113
	08.3. OBRÁZKOVÉ ZDROJE.....	113
	08.4. PROJEKTOVÁ ČÁST.....	114

01 ÚVOD

V této práci jsem se snažila lépe proniknout do světa zahradní architektury a snažila jsem se pochopit prostor, s kterým jsem měla pracovat, abych mohla začít utvářet příběh, který má prostor divákovi sdělit. Vycházela jsem z odborných poznatků z literatury, které jsem pak využila při tvorbě samotného projektu. Zásadní problematikou bylo pochopení tvorby japonských a čínských zahrad, které byly pro tento projekt klíčové. Také bylo nezbytně nutné pochopit zakládání cest a nosných konstrukcí a v neposlední řadě se také věnovat vodním plochám. To vše pak mělo vytvořit příjemný prostor s příběhem. Téma samotné jsem pak ztvárnila v projekční části v zámeckém parku Lány, kde jsem navrhla vodní a cestní síť doplněnou o lávky a můstky. To vše utvořeno v jeden příběh.

POPIS MÍSTA

Téma jsem se rozhodla zpracovat v zámeckém parku Lány, které je zároveň letním sídlem prezidenta České republiky. Návrh jsem soustředila na jedno konkrétní místo a to do pravé části parku v bezprostřední místnosti zámeckého rybníka a Plečnikovi kašny se lvími hlavami. Odtud pak park navazuje na volnější část úpravy parku. Uprostřed rybníka se nachází ostrov se zelení a altánem, na ostrov vede dřevěný most. Kolem rybníka jsou travnaté plochy s dřevinami a poblíž se nachází i jeden ze tří malých můstků parku tzv. Plečnikův můstek.

LEGENDA K MAPĚ

1- Zámek, **2-** Kostel, **3-** Plečnikova kašna se lvími hlavami, **4-** Zelený ostrůvek, **5-** Plečnikův můstek, **6-** Hlavní kaštanová alej s květinovým parterem, **7-** Brana pro vstup do kostela, **8-** Palmový skleník, **9-** Wc a pokladna, **10-** vstup do parku, **11-** Včelín podle návrhu J. Plečnika

Obrázek č. 1: Mapa zámeckého areálu Lány, zdroj: Lukeš 2012

Obrázek č. 2: Zelený ostrov na rybníku Bahňák, zdroj: autor práce

Zelený ostrov na rybníku Bahňák

Obrázek č. 3: Plečnikova kašna se lvími hlavami, zdroj: autor práce

Plečnikova kašna se lvími hlavami

Obrázek č. 4: Tůň Zámeckého „Masarykova“ potoka, zdroj: autor práce

Tůň Zámeckého „Masarykova“ potoka

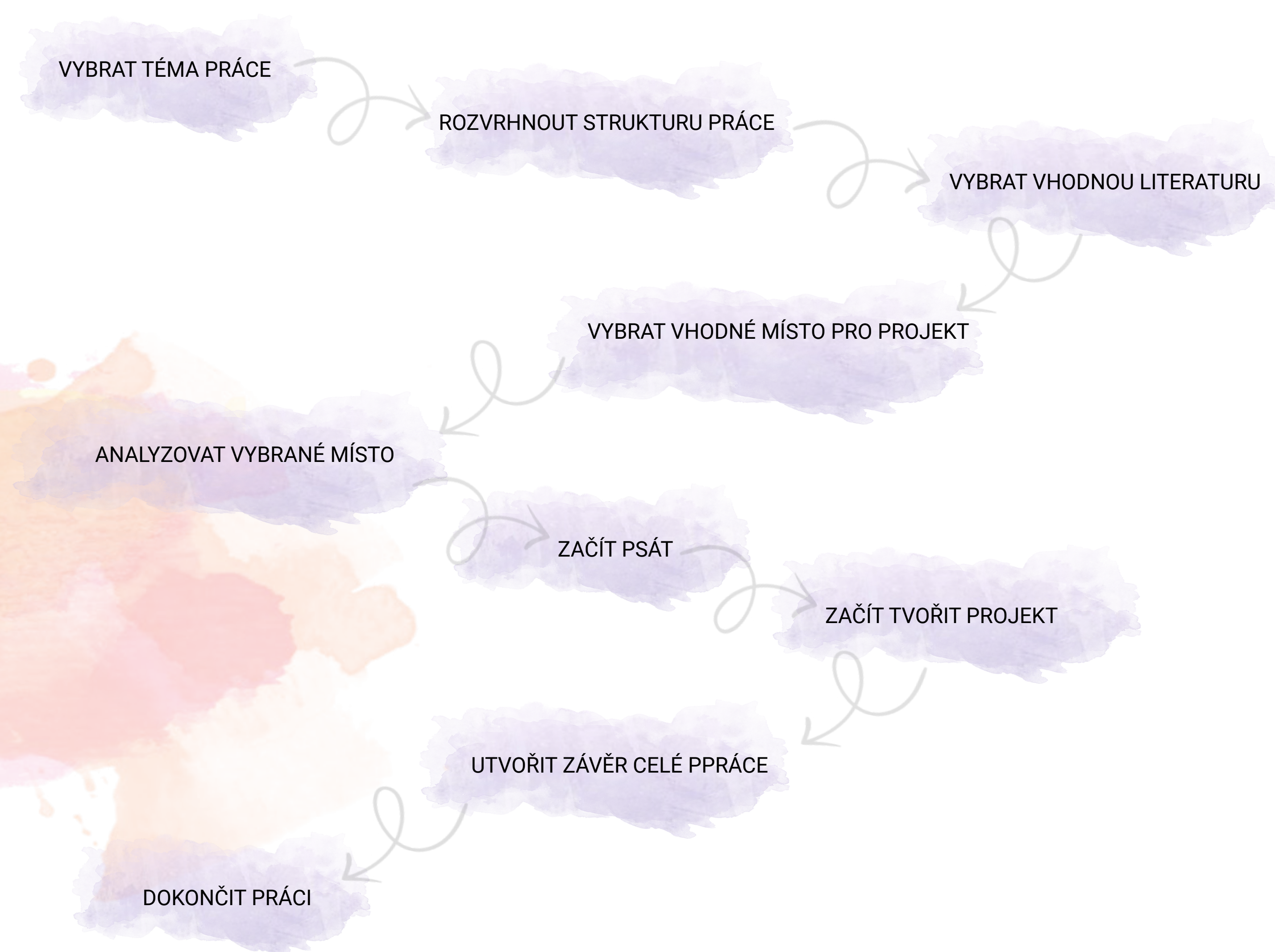
Obrázek č. 5: Altán na zeleném ostrově, zdroj: autor práce

Altán na zeleném ostrově

02 CÍLE PRÁCE

Cílem práce je lépe proniknout do světa zahradní architektury a pochopit krajinu, s kterou architekt pracuje, aby mohl začít utvářet příběh, který má krajina divákovi sdělit. Také pochopení zadaného prostoru je pro tvorbu projektu zcela nezbytné, architekt by měl vzít v potaz i blízkou krajinu. Dále bychom se měli naučit, jak správně umístit nové prvky do krajiny tak, aby co nejlépe plnily svůj účel. Použít cesty a pěšiny tak, aby měl divák z krajiny co největší požitek. A nakonec vytvoření projektu, ve kterém využijeme zjištěné poznatky, co se cest a zahradních prvků týče a umět je převést do praxe při navrhování zahrady či parku. V neposlední řadě by měla být zahrada tvořena pro funkčnost několika let do budoucna.

03 LITERÁRNÍ REŠERŠE

03 LITERÁRNÍ REŠERŠE

03.1. HISTORIE ZÁMKU A PARKU V LÁNECH

Zámek Lány najdeme na Kladensku zhruba 40 kilometrů západně od Prahy, i když při jeho důležitosti není zapotřebí lokalitu příliš upřesňovat, díky své důležitosti, kterou tento zámek má, a tím je výnos sloužit jako letní sídlo prezidentovi České republiky. I když zámek nebyl v minulosti nikdy vysoko ceněn z hlediska historického či uměleckého, budou mít Lány vždy určité pravomoci vyčnívat z řad jistě neméně důležitých památek v naší zemi. Na důležitosti nabral především v roce 1921, kdy byl zámek odkoupen od Fürstenberků Československým státem, tehdejším prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk. Za jeho působnosti se dostalo Lánům největší pocty a největšího rozkvětu, který bohužel utrpěl po druhé světové válce velké rány a po nástupu komunismu, jako by se v celém zámeckém areálu zastavil čas. Až v roce 1989 se dostává Lánům opět náležité péče. (Croý 2007)

První písemná zmínka pochází z roku 1392, tehdejší venkovské sídlo nemělo ještě charakter tvrze, což potvrzují některé historické průzkumy. V 15. století se stal majitelem Jindřich Žejdlivc ze Šenfeldu, jehož rod vystavěl renesanční tvrz krátce před rokem 1581. Ještě ten samý rok prodali synové Jana Žejdlíce sídlo Jiřímu Bořitovi z Martinic, který ho o osm let později postoupil císaři Rudolfovi II., tím se Lány připojily ke komornímu panství Křivoklát. Křivoklát však nevyhovoval požadavkům renesančního životního stylu, proto byly Lány, jako tehdejší tvrz, přestavěny na zámek. Roku 1658 byly Lány zastavěny Janu Adolfu Schwarzenberkoví a roku 1685 jej zakoupil rod Valdštejnů. Avšak v první polovině 18. století přechází majetek díky sňatku dědičky Valdštejnů Marie Anny s knížetem Josefem Vilémem Arnoštem do vlastnictví rodu Fürstenberků. Zámek rozkvétal a prosperoval i obchod, lesnictví atd. Zámek byl několikrát upravován a byla vystavěna barokní zámecká kaple. Od roku 1883 sídlili Fürstenberkové trvale v Lánech, jelikož prodali svůj pražský palác ve Valdštejské ulici. Přichází rok 1918, kdy se rodí první Československý stát a s ním byl zvolen prezidentem T.G.M. V naléhavosti však ve strachu o prezidentův zdravotní stav píše dcera Alice Masaryková a žádá, aby bylo letní sídlo prezidenta mimo Prahu – Lány byly perfektní. Českoslovenští prezidenti měli k dispozici kromě toho i sídla v Topolčiankách či v Židlochovicích. Svou hru zde sehrála i dopravní dostupnost vůči Pražskému hradu, čerstvý vzduch, dobrý ekonomický a technický stav panství a lánského zámku, i vzájemná výhodnost majetkoprávního vyrovnání mezi československým státem a rodem Fürstenberků v rámci poválečné pozemkové reformy. 15. července 1921 byl od Maxe Egona Fürstenberka zakoupen zámek s parkem a celým panstvím. Lány se staly domovem nejen pro prezidenta, ale také pro mladou republiku, odkud ji mohl Masaryk s klidem a rozjímáním řídit. Masarykovo osvětění, pokrok a filozofie se bezpodmínečně vtiskly do Lán i okolí. Prezidentovi ideály a vize, jak by měl zámek vypadat a reprezentovat, pomohl zrealizovat a uskutečnit architekt Jože Plečnik. (Malá & Krajčí 1997)

Historie zámeckého parku sahá až do roku 1729, odkud pochází nejstarší část parku, kterou je pravděpodobně hlavní alej založená na osu zámku. O okrasné zahradě zde nemůže být řeč až do dob klasicismu, pravděpodobně ani neexistovala a nahrazovala ji bažantnice s oborou, která sahala téměř až k zámku. V bezprostřední blízkosti zámku se pak nacházel parkán a také vodní příkop, který bránil rozvoji barokní zahrady. Na západní straně směrem od zámku byl za Rudolfa II. vyhlouben rybník, který sloužil především jako rezervoár vody pro zmíněný příkop. V 18. století zde byla zřízena ovocná a zelinářská zahrada, růžová zahrada a také arboreta v prostoru parkánu. (Croý 2007)

To potvrzuje také Malá & Krajčí, kteří uvádí, že vodní příkop byl zrušen v letech 1849-1850 z důvodu potřeby reprezentace a objevily se nové návrhy na zkrášlení zahrady v podobě dobového požadavku „přírodní krajiny“, tzv. anglický park. Díky zasypání příkopu se zde mohly začít vysazovat nové dřeviny, keře a i květiny, také se propojil parter kolem zámku s loukou, která na něj navazovala . (1997)

Realizaci parku v anglickém stylu popisuje Croý velmi přesně. Lesní porost byl na ústupu a místo něj ho nahrazovaly solitérní výsadby dřevin v duchu všech zásad krajinářského stylu, vytvářely se průhledy a nepravidelně vedené cesty zpevněné šterkem a sypané červeným pískem. Návrhy úprav pocházely od lesmistra Johanna Gintla a Franze X. Grůbla. Součástí úprav bylo také vysazení mnoha ovocných dřevin a instalace treláže na fasádu zámku k popnutí divokým vínem. (2007)

„Základem krajinné koncepce parku byl motiv „trojzubce“- osová alej a po stranách dva průseky.“ (Malá & Krajčí 1997)

Co se pak týče výsadeb, tak Anglický krajinářský park byl v začátcích vzniku dost ovlivněn ještě barokem, ale nakonec se dal svou vlastní cestou. V kompozici bylo zásadní, aby se co nejvíce podobala člověkem neovlivněné přírodě, hlavní úlohu zde hrály dřeviny a travnaté plochy. Rostliny tudíž nebyly tím hlavním prvkem v zahradě a už na ně nebyl brán tolik zřetel, avšak z kompozic zcela nezmizely. Jak již bylo zmíněno, stále byly součástí zahrady staré užitkové zahrady, kde se například objevovaly i tulipány, hyacinty, petrklíče a karafiáty.Ve volných prostranstvích se uplatňovaly květinové porosty přirozeného charakteru, které zde přirozeně rostly. Podél cest se pak vysazovaly vytrvalé druhy bylin, především tam, kde mohly lemovat důležitou cestní síť a okraje dřevin. Tento způsob tvorby kompozice doporučoval už Joseph Spence, zachytil ho dokonce na jednom ze svých nákresů. (Křesadlová et al. 2019)

Také Thomas Whatley doporučoval podél cest zakládat pásy z květin 50- 100 cm široké. Schémata se tvořila dle klasických barokních květinových rabat. Avšak zatímco se v baroku vysazovaly rostliny pravidelně a těsně vedle sebe, zde se začaly uplatňovat menší skupinové, dalo by se říci shlukové, výsadby. Dle přesného osazovacího plánu pro určitý segment se osázeli i zbytek podélného pásu, který se všude opakoval. V segmentu se pracovalo většinou se třemi výškovými úrovněmi rostlin. (1771)

„V jiném dochovaném schématu také z 50. let 18. století tvořily první řadu pryskyřníky, sasanky, krokusy a konvalinky, navazoval pás několika odrůd tulipánů a narcisů a třetí pás z trvalek a keřů. Tento systém byl velmi populární v objektech koncipovaných jako ferme ornée (*okrasný statek= většinou připisováno postavě v období formování stylu anglického parku* („Ferme ornée“ 2001)). Cesty zde bývaly lemovány živými ploty nebo skupinami keřů předsazenými bylinným lemem. Lem ve Woburn Farm výškově gradoval od nizoučkého okraje *Crocus L., Galanthus nivalis L., Narcissus jonquilla L.*, následovaly *Primula L., Viola L., Silene L., Dianthus L., Adonis L., Thymus L.*, které zakryly usychající listy cibulovin, zadní řadu obstaraly *Lilium L., Solidago L., Aquilegia vulgaris L., Helianthus x multiflorus L., Fritillaria imperialis L.*, a kvetoucí keře. Za nimi rostl živý plot“. (Křesadlová et al. 2019)

Zástupcem různorodých forem, textury a množství barev, které představovaly právě květiny či kvetoucí keře, doporučuje ve svých publikacích William Chambers. Doporučoval jejich hojně využívání v krajinářské kompozici. (1763)

V první polovině 18. století se objevuje pojem „Pleasure grounds“ a označuje plochu navazující na dům či nějaký jiný objekt v zahradě, kde se konaly slavnosti a vysazovaly se zde ve větší míře exotické dřeviny a kvetoucí rostliny. Poprvé Pleasure ground použil William Mason v Nunenam Park, před chrámem bohyně Flory, kde vysadil v trávníku výškově gradované květinové záhony ledvinovitého tvaru.

Později začaly být v krajinářském anglickém stylu rozlišovány zóny s různou mírou uplatnění viditelných zásahů člověkem. V blízkosti domu se stále nacházely kuchyňské nebo květinové zahrady, bývaly často ohrazené. Na dům se mohla napojovat terasa, kde opět dominovaly pravidelné záhony. Přečhod mezi domem (případně s terasou a květinovou zahradou) a čistě krajinářskou úpravou tvořila právě tzv. Plesure – ground. Opět se zde uplatňují pásovitě výsadby podél cest pestré směsi, záhony v trávníku kruhového, oválného či ledvinovitého tvaru a výškově členité výsadby, své uplatnění zde najdou i cibuloviny. (Křesadlová et al. 2019)

Tento způsob výsadeb a zónování používal při své tvorbě Humphry Rempton, sortiment nijak zvlášť neměnil a cibuloviny používal v tradičních formách. Často vkládal pravidelné květinové zahrady (jako by předcházel dobu) do krajinářských kompozic, ale tyto plochy nesměly zasahovat do hlavního cestního okruhu, musely být opticky oddělené. Věnoval je specifickým skupinám rostlin – rozária, vodní zahrady, americké zahrady atd. (Repton & Nolen 2011)

19. století bylo velmi dynamické pro další vývoj, zatímco v 18. století byly zahrady výsadou bohatých a soukromých zahrad, v devatenáctém století se zakládají veřejné parky, městské parky, vnitrobloky, reprezentační výsadby před úředními a podnikatelskými budovami sloužící i pro rekreaci chudší vrstvy obyvatel. Začal se prosazovat styl pěstování, kdy se architekti snažili o maximální časovou působnost rostlin. Většina z nich prosazovala obměnu záhonu dvakrát za vegetační období – první od února do května a druhé od května do srpna, což se bez použití cibulovin neobešlo, a tak se začala značně prodlužovat doma působnosti květinových zahrad. Tento způsob pěstování se udržel až do dnes, kdy architekti opět usilují o to, aby zahrada působila celoročně. 19. století bylo zlatým obdobím letniček, jejichž sortiment se značně rozšířil, to samé platilo pro cibuloviny, kdy se opravdu rozšířil sortiment lilii dovezených z Asie či z Ameriky. Naopak z Afriky k nám přichází mečíky a botanici je začínají šlechtit, v opomnění šlechtitelů nežůstanou ani ladoňky, modřence, tulipány nebo česneky. Všechny však dosud poznané hodnoty boří jirínky, které se stanou více než oblíbenými. Obecně se rozmohla touha po dalších družích a poznání dosud neznámého, tudíž můžeme tuto dobu považovat za zlatou nejen pro letničky, ale také pro počátky šlechtění. Za symbol tohoto období se považují ornamentální záhony s terénní modelací v podobě malého kopečku se solitérní rostlinou uprostřed (např. dosny). Záhony byly vysoce opečovávané, zastíhované a zejména se kladl důraz na pečlivé obrytí a lemování. (Křesadlová et al. 2019)

„V polovině 19. století byl ve východní části parku obnoven rybník s ostrůvkem v místech, kde býval již před půl stoletím a zůstala tam po něm vlhká půda. Oba rybníky spojoval uměle vyhloubený úzký kanál, jehož zvlněné koryto procházelo napříč celým parkem a vnašelo do něj příjemný romantický prvek“. (Croý 2007) Podle Malá & Krajčí se zde v tomto východním rybníce chovalo divoké vodní ptactvo. (1997) Potvrzuje to i kresba domku pro kachny při rybníce od A. Jiruše z roku 1870. (Croý 2007)

Druhá polovina 19. století se nesla v duchu budování parku- vznikaly nové promenády, vysazovaly se květiny a buďovalo provozní zázemí pro zaměstnance a správu parku. Avšak revoluce přišla na přelomu 19. a 20. století, kdy došlo k elektrické přestavbě zámku a park se sjednotil se stylem budovy v harmonický celek. Před jižním průčelím zámku vznikaly pestré kobercové květinové výsadby, které se každým rokem měnily. Osazovací plány vypracovával vrchní knížečí zahradník. Koncem roku 1879 byl postavne nový palmový skleník a postarními křídly. V osmdesátých letech dosáhl park svého největšího rozkvětu, ale stal se velmi finančně nákladným na údržbu. (Croý 2007)

Strohmeyer & Eltz uvádějí, že skleníky byly vybudovány podle dochovaných plánů fürstenberského stavebního úřadu, měla to být obdélníková stavba s vchodem uprostřed průčelí a zdobnými prvky. (1994)

V parku se nacházelo několik bronzových plastik, ať už v podobě jelenů, plastiky Diany či Jenověfy s laní od sochaře Johanness Jandy. Roku 1921 byly plastiky odstraněny vyjma zmíněné Jenověfy, která byla na žádost Alice Masarykové zakomponována do alpina zhotoveného v letech 1932- 1934. Další sochou je do dneška v parku umístěna u lovecké chaty Amálie socha skotského lovce od Adolfa Rothenburgera, také zvanou „Pytlák“. (Croý 2007)

„Zámecký park pak zůstal přibližně v této podobě až do zakoupení československým státem“. (Malá & Krajčí 1997)

03.2. ÚPRAVA PARKU PODLE PLEČNIKA

Podle doložených dokumentů zabíral park v roce 1921 89,4 ha, byl obehnán zdí a upraven dle krajinářského anglického stylu. Nacházely se tu skleníky, rybník, květinářská a zelinářská zahrada. Novinkou zde byl zavedený vodovod a hydranty k zalévání, což značně usnadňovalo údržbu parku. (Malá & Krajčí 1997)

V celém parku, více než v zámeckém interiéru, je patrný rukopis slovinského architekta Jože Plečnika, který pracoval pro Tomáše Garrigue Masaryka, tehdejšího prezidenta. Dle historických pramenů navrhoval sadovnickou úpravu parku i Josef Kumpán (1923), avšak prezident se i tak rozhodl pro slovinského architekta z Ljubljany, nechťeli, aby do parku zasahoval kdokoliv jiný než právě Plečnik. Kumpán se ke stavu parku vyjadřoval velmi kriticky a dřeviny ve skupinách hodnotil jako přerostlé. Navrhoval nahradit méně kvalitní dřeviny kvetoucími keři a vysadit nový trávník. Zámecký rybník navrhoval oživit vodotrysky a vyhotovil také nový plán parku. Proti tomu stál Plečnikův návrh plovárny, který se však nerealizoval. (Jandík 1948)

Plečnik se více přikláněl k renesanci než k neobaroku, tudíž například květinový parter upravil před zámkem do jednoduché geometrické eliptické formy. Terénní úpravy po zrušeném vodním příkopu si prezident nepřál z důvodu finanční nákladnosti provést, a proto se Plečnik rozhodl sestupující terén od zámku překonat dvouramenným schodištěm. Známký po vodním příkopu jsou v parku patrné do dnes. (Croý 2007)

V interiéru zámku navrhl Plečnik (po dlouhém přemlouvání prezidenta, jelikož se architekt chtěl věnovat především úpravě Pražského hradu) drobné úpravy a nad jeho průčelí umístil státní symboly ztvárněné sochařem Karlem Štíplem. V zahradě navrhl tři můstky, které měly překlenout zámecký potok, také v parku vybuďoval důmyslný vodní systém, kdy propojil zásobovací rybník s nově vytvořeným rybníkem. Mimo tyto mosty upravil i spojovací most mezi kostelem a zámkem. U nově vytvořeného rybníku postavil kašnu s chrlíči ve tvaru lvích hlav. Mělo to i svou symboliku, jelikož kašna představovala nově vniklý stát a pět lvích hlav na dórských sloupcích označují pět zemí Československa – Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus. Ze všech pěti hlav tryská voda a vlévá se do šestého chrlíče, který právě představuje jeden sjednocený stát, ten tryská vodu přímo do rybníka. Dále zrealizoval dřevěný most, který propojoval souš se zeleným ostrovem v již zmíněném rybníce. Z dalších významných úprav architekta byla například úprava interiéru fürstenberského skleníku, návrh včelínu, branka ke kostelu, oplocení pozemku bývalé hospodářské budovy, parkové lavice či památník obětem první světové války. (Lukeš 2012)

Plečnik se snažil o jednoduchost a prosté ztvárnění kompozice, zásadní v pochopení koncepce je hlavní zámecká věž, v níž se protínají osy trojzubce a odkud vycházejí hlavní parkové cesty. Architekt byl zjevně ovlivněn japonskou inspirací zahrad. Ve směru poledníkovém je park hlavní cestou pevně osově svázán se zámeckou budovou, v rovnoběžném směru je přírodní osou zámecký potok. Původní zeď, která obíhala celý park, byla ve velmi špatném stavu. Plečnik se tedy rozhodl pro vybudování zdi nové, avšak přišel s prosbou, aby zeď nebyla litá, ale aby v ní byla mřížová okna. Svou prosbu obhájil architektovi tým, že co by to byl za prezidenta své země, kdyby se před ní uzavíral – okny je do parku možno nahlédnout dodnes. V roce 1934 pak zakládá již zmiňované alpinum se sochou Jenověfy. Problémem dalších let se v parku stalo zavlažování. V roce 1960 se správa zámku rozhodla zámecký rybník doplňovat vodou z dolu Anna a roku 1985 přivedli do parku vodu až ze vzdálenějších Pustinek. Dle dochovaných návrhů měly vzniknout v parku další rybníčky, instalace zavlažovacího zařízení, vodotrysky, rozsáhlejší cestní síť a kvůli nesouladu s volnou krajinářskou úpravou parku také kompaktnější květinové výsadby. Realizovány byly však práce vynucené zahradnickou a bezpečnostní údržbou. V roce 1960 dochází k velkému zvratu, měla být odstraněna a znehodnocena Plečnikova architektura v okolí zámeckého rybníka. To však zasáhla hradní památková správa a návrh zamítla, bohužel došlo k odstranění původních bronzových lvích hlav a již se nadobro ztratily. Dnes jsou zde umístěny repliky z roku 1991. V osmdesátých letech pak dochází k rekonstrukci zámku a i některých částí parku, například skleníků.

Dle původních Plečnikových představ byla v devadesátých letech provedena obnova trávníků, výsadba nových stromů, úprava parteru v původní stav a znovu založena hlavní alej. (Malá & Krajič 1997)

V úvodu své publiikace cituje Prelovšek postoj Václava Havla vůči Plečnikovi. Václav Havel je pod úvodem dokonce podepsán. „Příchod na Pražský hrad na sklonku roku 1989 byl pro mne také příležitostí seznámit se podrobněji s tvorbou architekta Jože Plečnika. V té době z ní bohužel zbylo jen torzo, neboť komunistický režim se choval k odkazu československého prezidenta T. G. Masaryka nepřátelsky a mnoho z nadčasových úprav slovinského architekta bylo zničeno. Během následujících let se podařilo alespoň některé prostory obnovit, mezi ně patří i samotný park. Plečnikův odkaz se tak podařilo alespoň zčásti uvést k životu. Na obnově těchto partií má významný podíl také autor této publikace Damjan Prelovšek, přední znalec Plečnikova díla“ (2001)

Plečnik se často inspiroval v antické architektuře a do svých prací vkládal symboliku, často čerpal z národní historie. Například symboliku pěti historických zemí chtěl nejprve zrealizovat na Pražském hradě, později však umístil myšlenku v návru již zmiňované Lví kašny. Takovým „vedlejším produktem“ obelisku pro Pražský hrad byl pomník padlým z první světové války před vstupem do Lán, avšak první návrhy byly zhotoveny již o třicet let dříve, a to v podobě návrhu čtyř rozhleden, kde Plečnik uplatňuje ukotvení tří upevňujících lan, jako tomu je v Lánech. Návrh byl tedy nakonec zrealizován, musel si však třicet let počkat, právě zde využil architekt inspirací antikou. Plečnik byl Masarykův velký chráněnc a prezident mu to dalval značně najevo, například i finančně, což bylo architektovi nepřijemné a peníze ve většině případů buď nepřijmul celé či je naopak věnoval potřebnějším. Jedním z důkazů o této prezidentově náklonosti je i prezidentova závěť podepsaná v Lánech 20. dubna 1925, ve které si výslovně přeje, aby Plečnik dokončil úpravu celého Pražského hradu a Lán. Dokonce i své politické následníky se snažil zavázat ke splnění programu úprav. Nakonec přenechal slovinskému architektovi i rozhodnutí o vypracování skromného rodinného hrobu. (Prelovšek 2002)

Kvůli náboženství občanů a poskytnutí jim možnosti duchovně rozjímat byla zhotovena vstupní brána přímo ke kostelu, který byl propojen se zámkem. Musela se z části zbořit obvodová zeď kolem parku. (Hrausky et al. 2007)

Dalším velmi přínosným historickým pramenem jsou sepsané vzpomínky lánského zahradníka Ladislava Krejsy, který pamatuje dobu před první světovou válkou, T.G. Masaryka a Jože Plečnika. Období od 11.11.1911, kdy do lánského parku Ladislav Krejsa nastoupil, až do roku 1939, kdy byl kvůli druhé světové válce donucen tuto funkci opustit. K období první republiky se vztahují i připojené vzpomínky zahradníkovy dcery Libuše Krejsové. (Krejsa 2018)

Že opravdu někdo takový kdysi existoval a vykonával práci vrchního zámeckého zahradníka potvrzuje i Croý ve své knize, kde uvádí, že správce Nevřela a zahradník Krejsa připravovali smuteční výzdobu na Masarykův pohřeb. (2007)

Ladislav Krejsa zažil ještě vrcholné období fūrstenberské slávy, nesnaží se nikterak polemizovat o politické situaci, své názory a vzpomínky soustředí pouze na zámecký park. Popisuje, jak se na jeho pracoviště projeví události spojené s atentátem na Františka Ferdinanda d’Este a první světovou válkou. Také popis období, kdy byl zámek odkoupen Československým státem a začíná tak znovuzrození. Následuje podrobné líčení architektonických úprav zámku a jeho okolí, jichž se Krejsa sám aktivně účastnil. Ve svých vzpomínkách je patrná jeho úcta k hlavě státu T. G. Masarykovi a jeho dceři Alici Masarykové, kteří jsou hlavní postavy v jeho vyprávění.

Podle starých zápisů byl v letech 1852 zámek renovován a park rozšířen, což svědčí o tom, že park při zámku býval již dávno předtím. Svědky toho jsou staré stromy a sice modřín (*Larix*) se širokou špičkou, která proti všem přírodním pravidlům je nakloněna k severu. Tento strom najdeme na nejstarších obrázcích, kde je zámek ještě jednopatrový. Dále lípa stříbrná (*Tilia argentea*), líska turecká (*Corylus colurna*), platan javorolistý (*Platanus acerifolia*), dřezovec trojtrnný (*Gleditsia triacanthos*), buk lesní (*Fagus sylvatica* –

skupiny a *Fagus sylvatica* ‘Antroprepurea’- jako solitéra). Již z roku 1750 existuje zápis, že tehdejším zahradníkem byl ustanoven Andreas Fischer, což svědčí o tom, že už tenkrát nějaké zahrady u lánského zámku byly. Od pamětníků se podařilo zjistit další jména zahradníku za dob fūrstenberské. Bazika Martin (pod jeho jménem na náhrobku je vskutku napsáno knížecci zámecký zahradník), Domalíp (sloužil v 80. letech 19. století), Josef Chalupecký (pozdější majitel zahradnických školek v Pcherách), Sudovský, Václav Hábl (pocházel ze staré zahradnické schwarzenberské rodiny) a později na jeho místo nastoupil právě Ladislav Krejsa. Před nástupem působil jako vedoucí ve schwarzenberských zahradách (současně s kolegou Háblem).

Při nástupu nového zahradníka měří park téměř 100 ha a je na mírném svahu od jihu k severu skloněn proti zámku, čímž se naskýtá krásný pohled ze zámku do parku. V té době je to jeden z největších a nejkrásnějších anglických parků středních Čech. Největší zásluhu z Fūrstenburků za vybudování parku má kněžna Leontina, v tu dobu byl zámeckým zahradníkem Domalín. Byly vysazovány skupiny křovin, po celém parku, tvořena zákoutí, intimní místečka, která nesla pravidelně jména některých členů z rodiny, např. Leontinenplatz, Irmaruhe, Ostende atd. Skupiny křovin byly z části kvetoucí, ale většina druhů byla vykopána v lesích a stříhaná do zajímavých tvarů. To potvrzuje i vysazená kaštanová a lipová alej dlouhá 1 km, na které je vidět, že byla dříve tvarovaná. Z toho období pochází i dva již zmiňované průhledy zahradou.

Zámek je postaven do podkovy, na nádvoří se odbývaly velké honební slavnosti a byla zde vyložena zvěř. Jedně ze slavností se účastnil i arcivévoda Ferdinand d’Este. Zadní jižní část parku osázena duby, buky, jedlemi a břízami je jisté o hodně mladší než části parku kolem zámku.

„Východní část parku, pravděpodobně les, později přičleněný k parku, zvaný Stará Jedlina, musí být též hodně starý, protože v letech 1922–1924, při mniškové katastrofě, která postihla celé křivoklátské panství, byla mniškou napadena i zmíněná Jedlina, takže mnoho borovic, jedlí a smrků padlo za obětí tomuto škůdci Jehličnatých lesů. Mnohé jedle, tenkrát poražené 8–10 plm. Hodně těchto obrů stojí dosud na svém místě a jsou chloubou lánského parku. Spodek Jedliny je vlhký, takže tam roste spousta kapradin. Na prázdných vy porážených místech se vysemenily břízy, jeřáby, jasany, olše a mnoho malin, takže část parku dělá dojem divočiny velmi malebné. Pan prezident Masaryk – Osvoboditel nedovolil na této partii, mimo nutné probírky a čištění, nic měnit, velmi rád tam chodíval, nazval ji Džunglí nebo Černým lesem.“

Park byl na severu a na západě celý otevřený, aby se zmírnil účinek západních větrů, byla celá tato strana asi před 200 lety osázena duby, které tvoří zelenou stěnu a park je tak značně chráněn. Místo kuchyňské zahrady byl vysázen nová sad, který měl asi 1 ha, byl bohužel zničen při mrazech v roce 1928–1929, kdy byly teploty čtyřicet stupňů pod bodem mrazu.

I poslední majitel z knížat Fūrstenburků, kníže Max Egon, byl velkým milovníkem zahrad, nikdy na nákladech parku nešetřil, stejně jako Masaryk. Zahrady byly jeho chloubou a denně je navštěvoval, rád jimi provázel své návštěvy. V jeho skleníkách se nacházely například *Camelia japonica*, *Magnolia*, *Viburnum*, *Aucuba japonica*, *Euonymus* a největší chloubou byly růže ‘Maréchal Niel’. Kníže pravidelně o půl deváté ráno procházel celý park, i jeho choť Irma měla velmi ráda přírodu, v oblíbě měla růže a fialky. Na slavnostech a výzdobě zámku se květinami nikdy nešetřilo, a i když byl v parku přímo zdroj řezaných květin ze skleníků, nikdy to nestačilo a vždy se přiobjednávalo. V Lánech měly vzniknout i další skleníky, které by zásobovaly i Pražský hrad pro květinovou výzdobu. Byl vypracován už i rozpočet a plány na několik skleníků a teras, pak přišla bohužel první světová válka a Krejsa musel nastoupit v roce 1914 na frontu. Válce padly za obětí takřka všechny skleníkové rostliny. Když se v roce 1918 vrátil, našel už jen trosky, přežily jen ty nejsilnější kusy, jako například *Latania barbonica*, *Chamaerops excelsa*, *Chamaerops humilis*, *Phoenix canariensis*, *Aspidistra elatior*. V té době se mluvilo o konfiskaci majetku, všechny cennosti byly zabaveny a údržba parku nikoho příliš nezajímala. Mezi tím Krejsa stále zachraňoval, cos e z rostlin dalo, i když prosil o zvýšení rozpočtu či poskytnutí finanční částky na základní provoz parku, nebylo mu vyhověno. Až když byla pro křivoklátské panství jmenována nucená správa, správcem se stal lesní rada Ambros, tak nastaly pro zámek i park lepší časy. Mnohé se podařilo zachovat a zbytek opatřit až do doby, kdy byl zámek odkoupen československým státem.

Ladislav KrejsanastoupildoparkunadoporučeníKarlemŠimarem– inspektoremzahradschwarzenberských, kde se i vyučil. Po vyučení absolvoval Pomologický ústav v Troji, kde jedním z předmětů byla i zahradní architektura, což bylo pro další úpravy parku pro prezidenta Masaryka velmi důležité. S úpravou zámku bylo započato již začátkem května roku 1921, jelikož byl prezident v té době vážně nemocný a pro zotavení musel být po jeho návratu z ostrova Capri zámek plně obyvatelný. K příjezdu prezidenta došlo v srpnu 1921, sice nebylo vše dodělané, ale nejpotřebnější bylo hotovo.

Návrh přestavby zámku a dozor byl svěřen profesoru uměleckoprůmyslové školy v Lublani Plečnikovi a architektu Rothmayerovi. V důsledku úprav zámku a interiéru značně utrpěl park, jelikož veškerý dovezený a i odvozený materiál byl skladován v okolí rezidence. Utrpěly především cesty, trávníky a partie kolem budovy. Pro příjezd prezidenta musel být ale park alespoň trochu prozatímně upraven- odstranit materiál, opraveny trávníky, pískované cesty a menší květinové výsadby. Pracovalo se ve dne v noci a poslední odvoz materiálu proběhl, když byl ohlášen příjezd prezidenta. Uvítání pana Masaryka byla velká sláva, které se účastnily nejen úředníci, ale také i celý kraj. Úředníci mu zde byly představeni, mezi nimi i Ladislav Krejsa. Pana prezidenta doprovázela jeho dcera DR. Alice Masaryková a za krátkou dobu dorazila i prezidentova churavá choť Ch. G. Masaryková.

V následujícím roce 1922 započaly velké práce v částech parku přilehlých k zámku. Byl snižován terén o 1 m, aby budova netrpěla tolik vlhkostí, tím musely být přizpůsobeny i okolní partie zámku. Při výkopech pro vodovodní síť a kanalizaci se přišlo v hloubce asi 1 m na dosti zachovalé části zámeckých hradeb, které byly zrušeny v letech 1856–1858.

„Ze začátku se zdálo, že pan prezident ani jeho rodina nejví zájem o to, co se kolem zámku děje, vzdor tomu, že pan prezident konal denní procházku buď koňmo, nebo pěšky. Brzy jsme se přesvědčili o pravém opaku. Jak sám pan prezident, tak paní Masaryková projevovali nevšední zájem o všechny práce, hlavně týkající se úprav zahrad a parku. A později pan prezident zasáhl velmi šťastnou rukou do celkové úpravy. Současně s pracemi kanalizačními a vodními bylo začato s úpravou potůčků, který protéká parkem. Celý potok byl vyložen betonovými hlazenými deskami. Vykopaná zemina byla vyvážena na haldy před zámek, aby jí bylo později použito k úpravě před budovou. V té době byl vyvážen zámecký rybník, hráze byly betonovány, přes rybník kladena kanalizační schylka, do které ústil parkový potůček, a byly zřízeny v rybníce tři vodotrysky, které chrlí vodu 20 m vysoko. Tyto práce byly již konány pod vlivem a za velkého zájmu pana prezidenta.“

V tu doby začali po dohodě s Dr. A. G. Masarykovou usměrňovat a řídit všechny práce v zahradě se zahradníkem Krejsou profesor Plečnik a architekt Rothmayer. V následujícím roce roku 1923 byla započata úprava květinového parteru, který byl velmi finančně nákladný. Státní kasa na něj odmítla vydat peníze, a tak na něj poukázala Dr. A. g. Masaryková finanční obnos ze soukromých zdrojů, jednalo se o 40 000 Kč, později státní kasa obnos vrátila a zaplatila ze svého rozpočtu. V tomto roce se roznemohla již tak churavá paní Charlotta Garrigue Masaryková. Její zdravotní stav se zhoršil, když byl její choť na cestách za státními povinnostmi. Vrátil se až k posledním dním paní prezidentové a jeho milované choti. (Krejsa 2018)

O tomto smutném období pojednává Junek ve své knižní publikaci, kde uvádí tichý monolog Charlotty Garrigue Masarykové při pohledu z okna do lánského parku. Monolog staré paní může působit smutně a depresivně, jelikož paní prezidentová popisuje park v zimních měsících (21.12.1922), kde se jí stromy zdají být mrtvé a bez života, avšak spoléhá na svého zahradníka (Ladislava Krejsu), který park jistě na jaře opět oživí. Z rozhovoru je patrná láska Ch. Masarykové k zámecké zahradě, bohužel znovu plně nabytých stromů životem se paní prezidentová už nedočkala, zemřela 13.5.1923 a je pochována na lánském hřbitově. Ch. Masaryková chovala lásku i k veleslavínskému sanatoriu, kde se léčila pro své deprese. Sanatorium je bohužel v dnešní době ve velmi špatném stavu a chátrá. (2021)

V tomto roce 1923 bylo započato s definitivní úpravou zámeckého parku. Jednou z hlavních prací v parku bylo vykácení a vyvezení starých a napadených stromů mniškou. Pan prezident Masaryk se rád procházel parkem, buď sám nebo za doprovodu dcery Alice. Pokud byl přítomen syn Jan, dělal společnost právě on, ale funkce velvyslance mu příliš nedovolovala časté návštěvy. Téhož roku opustil prezident s dcerou na delší dobu Lány a pobýval několik měsíců v Topoľčiankách na Slovensku. Před odjezdem byl Krejsa pověřen, aby do návratu prezidentovi rodiny byly všechny úpravy dokončeny, což se také podařilo. Parter byl dokončen, cesty za pískovány a uváleny, a dokonce se rozšířily skleníky, které nesly finanční náklad 250 000 Kč. Napěstovaly se chryzantémy, brambořky, primule atd., když se prezident vrátil, bylo vše v plném květu. Prezident s dcerou byli nadšení a vyslovili velké díky zámeckému zahradníkovi.

V roce 1924 došlo ke zřízení schodiště do růžárny pod nově upraveným palmovým skleníkem profesorem Plečnikem. Celou úpravu prováděl Ladislav Krejsa zcela sám, v růžárně se nacházelo 3000 kusů nízkých a 1200 kusů vysokých růží. Jsou to dvě růžová pole, samotném středu je velké pískoviště s bazénem, zde se rodina pana prezidenta ráda zdržovala a s hosty zde svačila. V bezprostřední blízkosti růžárny je památná vrba, pod kterou prezident rád sedával a trávil zde poslední dny svého života. Také se při svých tradičních procházkách parkem zastavoval v parkové budově, kde měl kancelář vrchní zahradník a nechával se informovat o dění v zámeckém parku. Také rád promlouval k dělníkům a vyslechnul si jejich požadavky či názory. V zimě 1923 až 1924 přišli za Ladislavem Krejsou prezident Masaryk společně s profesorem Plečnikem ohledně dřívějších stříhaných skupin, které se panu prezidentovi nelíbily, jejich návrh zněl všechno vykopat, Krejsa souhlasil. Následně bylo zámecké okolí uvolněno a do parku se pustí podle prezidentových slov slunce, vzduch a voda. Vzácné stromy se rozrostly, jelikož získaly dostatek místa, vznikly nové průhledy a do parku se dostala jakási vzdušnost. Bylo to známkou prezidentova velkého vkusu.

Po vyporázení stromových skupin vzniká velké řešení úprav parku, čehož se opět zhostil velmi dobře Plečnik. Vedle tenisového kurtu bylo navržnuto další plateau, jako shromaždiště při slavnostech a na svahu již zmiňované alpinum. Tyto práce provedl opět Ladislav Krejsa v roce 1924 za značného finančního nákladu. Jako zajímavost stojí za zmínku, že při pracích na zmíněném plateau musel být poražen nemocný javor, druhý den přišli dělníci vykopat pařez po poraženém stromu, avšak prezident zasáhl a přikázal pařez ponechat s úmyslem využít ho jako stolicí, odkud bude pěkná vyhlídka na rybník. Často toto místo pak využíval.

Nejen prezident měl svá místečka v zahradě, také Dr. Alice Masaryková měla své místečko v podobě vlastního políčka, na kterém pracovala, ráda chodila pracovat i do skleníků a práci se těšila.

V roce 1925 dochází ke stavbě drůbežárny a holubníku v zelinářské zahradě a pěkné ho sklení, vše dle Plečnikova návrhu. Ve zvláštní oblíbě měl pan prezident bílé pávy, později přibyl i srnec a houf karakulských ovcí, a nakonec pár krásných labutí. V témž roce vzniká pomník padlým obětem první světové války za pomoci profesora Plečnika a architekta Rothmayera, dokončen byl v tech 1926–1927. Po dokončení byl kolem pomníku založen malý parčík. K odhalení pomníku došlo 15. května 1927.

V roce 1927 se žádné větší úpravy zámku či parku nekonaly. Docházelo pouze k údržbě parku, odstraňování náletových dřevin z parkových trávníků, suchých stromů a větví. Bylo upraveno okolí skleníků, podél cest vznikla dvě dlouhá rabata osázena jiřinami. Park byl občas zpřístupněn i občanům a právě jiřiny měly jejich obdiv.

Na co není v rozpočtu pamatováno je hrazeno ze soukromých zdrojů Dr. Alce Masarykové, ta vždy dbala na upravenost parku i interiéru a všechny pokoje musely být vyzdobeny krásnými a vkusnými kyticemi. Dr. Alice Masaryková byla s úpravou parku spokojena a ve svých dopisech uváděla, že je tomu tak i u veřejnosti, park se všem moc líbil. Chtěla park už jen rozvinout a udržovat.

Pan prezident byl však jiného názoru a při jedné generální procházce parkem s Ladislavem Krejsou ho zavedl k zámeckému rybníku, kde mu sdělil, že se v parku díky obvodové zdi cítí jako ve věznici. Návrh stávající zeď zbourat a vystavět novou tak, aby bylo vidět ven do polí a na les. Také vykácet křoviny a staré topoly. V roce 1929 předal Plečnik návrh zdi prezidentovi k podpisu, prezidentovi se návrh líbil, a tak jej podepsal. Rok poté bylo upraveno i okolí zdi a rybníka, vznikla stávající hráz. Současně s těmito pracemi byl upravován i svah pod konírnami, který stojí v bezprostřední blízkosti rybníka a v roce 1931 byl vysázen několika sty kusy šefíků. (Krejsa 2018)

Karel Čapek byl téhož názoru, že prý zeď vypadá jako vlak. Prezident jeho názor zamítl, ale často na něj vzpomínal a uvažoval o něm. (Čapek 2009)

V roce 1930 navrhoval profesor Plečnik poražení staré kaštanové aleje a místo ní vybudovat 20 m širokou promenádu, kde měla vést středem vozovka vroubená světelnými stojany a různými nízkými rostlinami. Po obou stranách vozovky pak měly být promenádní pěšiny osázené alejí stromů, ta měla též sloužit jako shromaždiště při různých oficiálnostech. K realizaci však bohužel nedošlo, i když si jej prezident i jeho dcera přáli, někteří veřejní činitelé záměr nepochopili a argumentovali, že není dostatek prostředků. Realizace se tedy odsunula na později, avšak už k ní nikdy nedošlo.

Asi o rok později návrh profesor Plečnik přestavit bývalou starou zbrojírnu na pěknou zimní zahradu a současně upravit okolí, kterým protéká živý potůček a v jehož blízkosti je rybníček, ve kterém jsou pěstovány pstruzi. Avšak tento Plečnikův návrh postihl stejný osud, jako předešlou alej, a tak byla budova stržena. Až do roku 1934 probíhaly pouze údržby, dodělávky a drobné úpravy. 5. května 1934 ranila pana prezidenta mrtvice. Ještě ten den byl v ranních hodinách plný energie, večer se vrátil velmi unaven a v noci ho potkala tato smutná věc. Prezident byl houževnatý a odolný, po pár dnech začal za pomoci vycházet z pokoje, a dokonce zvládal i menší procházky parkem. Jeho zdraví však zůstávalo stále otřeseno a 14. prosince 1934 musel za přítomnosti státních úředníků a své rodiny ponechán až do konce jeho dní, čímž se život v areálu příliš nezměnil. Zbývající čas trávil pan prezident nejraději v zámeckém parku, nejčastěji však pod starou vrbou u skleníků. I v těchto dobách prezident často rozmlouval se zahradníkem Krejsou. Ten uvádí jeden z nezapomenutelných okamžiků po boku pana prezidenta, který se stal 7. března 1937. „Za nepřítomného zámeckého správce Nevřelu vedl jsem tříčlennou deputaci nejstarších zámeckých zaměstnanců, abychom panu prezidentovi popřáli k jeho narozeninám. Byli jsme hned po členech rodiny prvními gratulanty, ještě před oficiálními hosty. Pan prezident nás přijal v ložnici, seděl v županu v lenošce. Přinášeli jsme mu kytici 87 rudých růží z lánských zahrad a uměleckou adresu zhotovenou lánským akademickým malířem Fr. Horníkem. Blahopřál jsem panu prezidentovi a projevil přání, že bychom rádi za 13 roků přinesli těch růží 100. „Nemyslíte, že by to bylo moc? A máte snad nějaký recept?“ „To nemáme, pane prezidente, ale Váš způsob života a Vaše pevná vůle mohly by být toho zárukou.“ Pan prezident na to řekl: „No, tož to zkusíme.“

To se však bohužel již nevyplnilo a 2. září 1937 postihla Masaryka druhá nešťastná mrtvice a pan prezident skonal 14. září 1937. Hned poté byla odlita podobizna Masarykova obličje a levé ruky. Místnost s katafalkem a prezidentovými ostatky byla vyzdobena záplavou květin, některým nádobovým rostlinám se dostalo již podruhé té cti, jelikož byly i na pohřbu Charlotty Masarykové. Opravdové cti se však dostalo právě Ladislavu Krejsovi a zámeckému správci Nevřelovi, ti mohli nést rakev ze smuteční místnosti. Další poctou pro Ladislava Krejsu bylo, že mohl při ukládání pana prezidenta do hrobky podávat pozůstalým a oficiálním hostům růže k vhození do hrobu. Den po pohřbu byla Ladislavu Krejsovi udělena prosba týkající se návrhu úpravy hrobu, a tak se i stalo, úprava je udržována dodnes.

Po odchodu Masarykovy rodiny život v zámku zcela utichl. Prezident Dr. Edvard Beneš jezdil do Lán je zřídka, měl svou vilu v Sezimově Ústí. Republika byla v ohrožení a válka na spadnutí, psal se rok 1938. Po abdikaci Dr. Beneše a zvolení Dr. Emila Háchy nezůstal dlouho ani Ladislav Krejsa. Po vypuknutí druhé světové války byl donucen odejít a na místo se již nevrátil. (Krejsa 2018)

V dalších letech přibýly v parku spíše bizarní stavby, které neměly slohový význam, jako například zahradní domeček se sedmi trpaslíky pro vnučku Klementa Gottwalda z padesátých let nebo dřevěná chata oblíbena Antonínem Zápotockým. Park se také za socialismu po většinu doby pro veřejnost uzavřel. Za Gustava Husáka se zakryla i mřížová okna v obvodové zdi, kterými bylo možné do té doby do parku alespoň nahlédnout. Až po roce 1989 se do parku vrací život a je opět zpřístupněn veřejnosti.

Dendrologický základ parku tvoří především dřeviny vysázené ještě za Fürstenburků a první republiky. Rozloha samotného parku je 19 hektarů a s oborou tvoří 103 hektary. Udává se zde 66 druhů jehličnatých a 105 druhů listnatých dřevin. (Croý 2007)

K nejvýznamnějším patří přechodná forma hadího smrku (*Picea abies* ‘Falcato- viminalis’), některé borovice (*Pinus flexilis*, *Pinus cembra*), zakrslé a stěsnaně rostoucí kultivary smrku ztepilého (*Picea abies* ‘Compacta’, ‘Tabulaeformis’, ‘Echiniformis’, ‘Remontii’), pestrolisté cypřišky a jalovce (*Chamaecyparis pisifera* ‘Plumosa Argenteovariegata’, ‘Plumosa Aurea’, *Juniperus sabina* ‘Variegata’), převislý viržinský jalovec (*Juniperus virginiana* ‘Pendula’), převisle rozprostřený jedlovec kanadský (*Tsuga canadensis* ‘Pendula’), dřezovet trojtrnný (*Gleditsia triacanthos*), některé duby (*Quercus cerris*, *Q. petraea* ‘Cochleata’, *Q. macranhera*, *Q. robur* ‘Fastigiata’), tulipánovník (*Liriodendron tulipifera*), stříhanolistou břízu (*Betula verrucosa* ‘Dalecarlica’), břízu tuhou (*Betula lenta*), převislý habr obecný (*Carpinus betulus* ‘Pendula’), kaštanovník jedlý (*Castanea sativa*) a břek (*Sorbus torminalis*). Z keřů je to pak například žlutavě a bělavě pestrá svída (*Cornus alba* ‘Spaethii’, ‘Variegata’), cesmína (*Ilex aquifolium*), klokoč zpeřený (*Staphylea pinnata*), celoterčnik různobarevný (*Holodiscus discolor*) a jiné dřeviny. (Hieke 1984)

03.3. JAPONSKÉ ZAHRADY

Japonští mistři zahrad vynikali svým uměním a citem pro krásu, kdy zvládli povznést i nejběžnější denní úlohy do sféry estetického zážitku, ať už to bylo pití čaje, stolování či uspořádávání květin. Dokázali složit kompozice tak, aby co nejlépe vyjadřovali jejich umělecký záměr, často byli porovnáváni k básníkům – místo slov však používali komponenty přírody – kameny, vodu, mech, stromy atd. Hlavním záměrem bylo zaujmout pozorovatele a upoutat jeho roztěkanou mysl znavenou každodenním spěchem a přimět ho k meditaci a rozjímání. Japonské zahrady jsou uměleckým dílem lidské ruky, kdy se tvůrci snažili zachytit přírodu v živém obraze a přenést do ní svou vizi. Sloužily jak k zábavám šlechty, tak i ve středověku filozofickému učení zen kdy vznikly jejich vrcholné žánry – zahrady suché a čajové, až po rozvoj zahrad parkových a rezidenčních. Využívalo se především přenesení citů do kompozic, prostoty, asymetrie, nostalgie či zachycení patiny času. V praxi by to znamenalo, že i v nejmenším jezírku s kameny můžeme zhlédnout nekonečnost mořské hladiny a z balvanu porostlého mechem na nás dýchne čerstvý vítr z hor. Japonští zahradníci měli dost blízko k malířům a především obrazům, na kterých byly zachyceny černou tuší bambusy, sakury či hory. Odtud se naučili, jak zahrady seskupovat, jak je členit anebo jak využívat stíny a světla. Využívali symboliky nejčastěji spojenou s představou dlouhého života, lidského štěstí a vztahu člověka k přírodě. Japonci využívali prvky v zahradě trochu jinak, jako například krásu drsnosti různých materiálů, nepravidelnost, všednost. Barvy nepoužívali v jejich přirozené sytosti, ale v různých odstínech a jejich komplementárnosti s barvami jinými. Nepoužívali tvary dokonalé, nýbrž rozmanité křivky, neboť jsou důkazem proměn, zkušeností a strastí, s kterými si příroda potýká a není jich ušetřen ani lidský život. (Hrdlička & Hrdličková 1998)

„Japonské zahrady se budovaly a byly inspirovány různými historickými skutečnostmi a podle toho se během různých období měnily i jejich formy, které vyjadřovaly nové filozofické či náboženské proudy, posun v sociální sféře apod. Některé zahrady je povoleno pozorovat z ochozu, do jiných můžeme vstoupit. Nicméně, ze všech vyzařuje harmonie, klid i lidský um, vyjádřený generacemi zahradníků, kteří se starali o tyto skvosty zahradní architektury a dochovali je i pro budoucnost.“ (Číhal & Číhalová 2005)

Vznik japonských zahrad sahá až do 6. století, kdy do Japonska přichází korejským koridorem nové náboženství – buddhismus, ale ne zcela v původní podobě. Podporuje fantazii a souznění člověka s přírodou, což byl smysl i původního náboženství šintó- „Cesta bohů“, proto tyto dvě náboženství nešli proti sobě, ba naopak se tak různě prolínali a doplňovali. Japonci se tedy začali učit novému poznání. K rozvoji zahrad pak dochází především v období Nara a Heian (710– 1185 n.l.). Dochází k rozvoji lidských obydlí za ovlivnění čínské působností a náboženství šintó. Upravovali se svatyně, které se vysypávaly oblázky nebo například úprava mohyl dávných vládců na ostrovech v umělých jezerech, kde byly břehy jezer zpevněny a okrášleny kameny. O významu zahradního umění svědčí několik dochovaných svitků, knih, poezií, obrazů atd. Již tehdy byly japonské zahrady velmi ceněné a nepostradatelné. Podněty pro tvorbu zahrad přišly z Číny, kde umění zahrad mělo dlouhé tradice a kde již v 6. století existovaly různé zahradní žánry. K zahradnímu umění přispěla jak v Číně, tak i v Japonsku tehdejší věda feng-šuej. Vycházela z čínského chápání přírody a světa ve smyslu harmonické souhry mezi principem jang – principem světla, mužnosti a síly, a principem jin, který představoval přitímní, ženskost, povolnost. Aby nedocházelo k nerovnováze a rozhněvání zlých duchů a dodržela se harmonie s přírodou, musely být tyto síly vyrovnané, a tak vznikla složitá spleť předpisů, pravidel a nařízení, podle kterých se zahrady tvořily. Platilo to jak pro zahrady, tak i pro doby, a proto se začaly domy se zahradami stavět tak, aby byly přirozenou součástí krajiny. Bylo také nutné, aby v zahradě vládla harmonie mezi světlem a stínem, mezi oblymi a hrnatými tvary, mezi ženskou povolností a mužskou silou. Velký význam měla i symbolika čísel tři, pět a sedm, jako kompoziční prvek například v seskupování keřů, stromů a kamenů. Také zde nalézáme důvod vzniku složitého umění vinoucích se zahradních cest a stezek. Putovaly po nich síly dobré a blahodárné, zatímco zlí duchové se ubírali jen po cestách přímých. Proto se mnoha Japonců v našich evropských pravidelných zahradách necítí dobře. Další prvky, jako například vodopády, jezírka, umělé ostrovy a kopce, měly též nepravidelné tvary a vždy se snažily respektovat přírodu. Například jezírko se tvořilo jako první, a to podle přirozeného terénu, až po jezírku se modelovaly umělé kopce a zase podle nich se vinuly cesty. Ostrovy nesly symboliku dlouhého života, často byly ve tvaru želvy či jeřába, jelikož se podle Japonců dožívali tisíce let. Symboliku měly i kameny seskupené mezi břehem a ostrovem, představovaly lodě, které plují na ostrov. Symbolice se nevyhnuły ani rostliny pěstované v zahradách či živočichové, kteří v zahradách žili. S vývojem zahrad dostal své místo v nich i měsíc, začaly se stavět měsíční verandy, odkud se mohla měsíc pozorovat například na hladině jezera. O důležitosti a nenahraditelnosti vody, jako kompozičního prvku se bavít netřeba. (Hrdlička & Hrdličková 1998)

03.3.1. OBDOBÍ JAPONSKÝCH ZAHRAD

Období Nara (710–794 n.l.) začalo přejímat zahradní umění z Koreje a Číny, ale navazovalo na své vlastní tradice. Hlavním městem byla v té době Nara.

Období Heian (794–1185 n.l.) hlavním městem je v té době Kjóto a zahrady začaly vznikat pod novým vlivem feng-šuej a buddhismu. Vznikaly zahrady pro zábavu šlechty – vyjíždky na loďkách či skládání poezie. Palácová architektura získala na vzdušnosti propojenou průchody a celý komplex byl obklopen zahradami s vodními plochami. Dosvědčuje to několik dochovaných knih a příruček. (Číhal & Číhalová 2005)

Feng-šuej popisuje také Rosa Wolf, kde právě ve své publikaci odkazuje na 5 000 let starou čínskou nauku o harmonii, kterou lze i v dnešní době při tvorbě zahrady jistě využít. Podle ní by měla být celá zahrad, podle tohoto starého učení, utvářena podle principu lenošky. To znamená, že zadní stranu zahrady (mluvíme o soukromých dnešních zahradách) lemuje řídký živý plot nebo poloviční zídka a po obou stranách poskytují oporu a ochranu keře, přičemž výhled dopředu zůstává volný – stejně jako je tomu u lenošky s vysokou zádivou podpěrou a postranními opěrami na ruce. (Wolf 2003)

Období Kamakura (1185–1333) a Muromači (1333–1568) zde byl idealismus vystřídán realismem. Zvedla se nová vlna buddhismu a s ní i nové abstraktní suché zahrady. Užívalo se tedy především kamenů, šterku, které měly navodit atmosféru oceánů a ostrovů, hor a různých symbolů. Celá kompozice se sledovala z ochozu chrámu či kláštera. Zahrady byly inspirovány myšlenkami Zenu – prázdnotou, koloběhem života, osvětlením.

Období Momojama (1568-1600) vznikaly čajové zahrady. Byly velice jednoduché, mechové s kmennými nášlapy, lampami, nádržemi na vodu na umytí rukou a tichou atmosférou.

Na konci období Momojama a období Edo (1600–1868) vznikalo velké množství malých zahrad, které byly utvářeny v městských domech, palácích a chrámech. V těchto zahradách většinou najdeme šterk a šlapáky, vodní nádrže či lampy nebo například bambusu. Využívaly se i symboly předchozích období – jezírka s ostrovy, uhrabaný šterk, tvarované dřeviny, kameny, kamenné lampy, šlapáky, nádrže na vodu s dřevěnou nebo bambusovou naběračkou na vodu, vstupy, plůtky a vypůjčené scenérie okolní krajiny.

V období Meidža (1868–1912) se otevřely pro veřejnost vycházkové zahrady vzniklé již v období Edo. Z tohoto období, kdy feudální zřízení nahradil vládní a parlamentní systém a hlavním městem se stalo Tokio (dříve Edo), pochází mnoha překrásných zahrad. Většina z nich byla vybudována ve stylu Heian.

Období Taišo (1912–1929) přineslo vliv západních zahrad, ale neznamenalo jejich převzetí. Velmi často se budovaly soukromé zahrady u rezidencí obchodníků. Patří sem například překrásná zahrada u staršího chrámu Rinnoži, která vyniká krásným jezerem s kor kapry, polem irisů, tvarovanými dřevinami a pagodou v pozadí.

K období Šowa (1926–1989) se budovaly zahrady u hotelů, restaurací, čajoven a různých reprezentačních komplexů.

Období Heise (od roku 1989) se pokládá za současné období a patří sem například nápad na vybudování zahrady podle archeologických vykopávek původních samurajských domů. (Číhal & Číhalová 2005)

03.3.2. ROZDĚLENÍ JAPONSKÝCH ZAHRAD

Zahrady se tvořily podle toho, co se od daného prostoru očekávalo. Svou roli hrály vnitřní prostory a výhled z domu, styly domu či vztah ke světovým stranám, rovině či svahu. Mnoho zahrad v Japonsku je pouze pohledových, tudíž do nich nevstupujeme a díváme se na ně například z oken domu, terasy či ochozu u domu. Pohledové zahrady jsou například suché zahrady, které uvidíme u chrámů a můžeme je pozorovat právě z ochozu či zahrady atriové. Pomocí šlapáků a cestiček vytvoříme zahradu průchozí. Do těchto zahrad vstupujeme a procházíme je pomocí cestiček, jsou to zahrady větší například parkové či zahrady s vodou.

Suché zahrady byly tvořeny vytvořeně k meditaci starých mnichů a pro jejich každodenní cvičení trpělivosti sloužilo uhrabávání šterku. Nyní se suchá zahrada používá i v Japonsku spíše ve smyslu suchého moře, které umocňují okolní výsadby a k suchému moři se vytvoří okolní krajina jako pomyslné pobřeží. Nebudou to tedy jen kameny a šterk.

Zahrada čajová sloužící původně u čajoven k příchodu, čekání na čajový obřad a popíjení čaje s výhledem na zahradu.

Zahrada s vodou, která je nejčastěji s jezerem a kopci s kameny nebo také s potoky či různými vodopády jsou v Japonsku také velmi populární, zvláště pak u soukromých domů, hotelů či restaurací.

V Japonsku najdeme mnoho zahrad parkových neboli vycházkových, které byly v minulosti často zahradami místní šlechty a nyní slouží jako velké parky pro veřejnost a jsou v nich často obsaženy i výše uvedené zahrady, především obrovská jezera. Sakurové háje, jezera s lotosy, čajovny či různé kombinace se suchou zahradou a atria.

Malých atriových zahrad najdeme v Japonsku tisíce. Jsou především u soukromých domů, ale také u restaurací, obchodů atd. Jsou zaměřeny na detaily a propracovanost.

Moderní zahrady často tyto styly kombinují. Například zajímavou kombinací je suchá část zahrady s částí s vodou, kopci s kameny – zahrada může být průchozí a suchá část jen pohledová. V některých větších zahradách jsou zastoupeny dokonce všechny typy zahrady.

03.3.2.1. VODNÍ ZAHRADY

Pravděpodobně se jedná o nejoblíbenější typ zahrad, ať už je v nich voda zastoupena v jakékoliv podobě. Můžou to být zahrady jen pohledové, ale nejčastěji jsou to zahrady průchozí. Vodními prvky můžou být jezírka, potoky, vodopády, pítko s tekoucí vodou nebo jejich kombinace. Většinou se jedná o zahrady s jezírkem, velké vodní plochy pak najdeme v zahradách vycházkových. V Japonsku tolik nemrzne, a proto si můžou dovolit mít většinu vodních ploch betonových. Jezírka zhotovená z folie nám udělají stejnou službu. Folii je vhodné zakrýt dřevinami, například azalkami, zimozrázy, zakrslé či plazivé jehličnany, vysoké traviny aj. Jezírka by neměla mít ostré úhly, většinou mají přirozený tvar, který se zužuje a hned zase rozšiřuje. V jezírku může být ostrov či poloostrov nebo může být doplněno například můstkem. Jezírka pro chov ryb mají vyskloňované dno kvůli přezimování ryb. Zkrášlit vodní plochu můžeme například lekníny. Důležité je i umístění vodní plochy, opět by na ní měl být dobrý výhled, ať už z okna domu, altánu či terasy. Vodní prvek by měl být tedy někde poblíž těchto míst, někdy vodní plocha zachází až pod dřevěný ochoz zmíněné terasy. Aby nebyl pohled pozorovatele z domu ničím rušen, nedávali Japonci do oken mřížky a ani rámy, aby dosáhly maximálního efektu. V létě byla okna otevřena, pokud to šlo. Vodní prvky lze obohatit o umístěné kameny přímo do vody, měly by být z poloviny ponořeny přímo ve vodě, ale nesmí být potopeny. Z kamenů se dá u větších jezírek vytvořit oblázková pláž, poté se dá jezírko užívat i ke koupání. Potoky mají podobné zásady, jako jezírka. Okraje vysypané oblázky, lze použít i kameny, ale ne příliš špičaté, ty hodí spíše pro vodopád. Potok musí mít přirozený přírodní tvar, proto jsou lepší kameny menší velikosti. Potok většinou začíná formou malého vodopádu a vlévá se právě již do zmíněného jezírka, což je nejpřirozenější cesta. Potok je většinou překonán nášlapy či pomocí mostku, dosáhne se tak krásného efektu a kontaktu s vodním prvkem. Tento styl můžeme vidět v mnoha Japonských zahradách. Kombinace vodopádu, potoka a jezera je velice krásné, ale pracné. Lze kombinovat i suchý potok s jezerem, ale bohužel neuslyšíme zvuk tekoucí vody. Ten byl však zastoupen v zahradách umístěním pítek, do kterých vytéká voda bambusovou pípou, tento prvek se v zahradách také často objevoval. Důležitou roli hraje také okolí a pozadí těchto vodních prvků. Malý val s kameny hned nad jezírkem jen zdůrazní vodní prvek a dodá obrazu pohledu plastičnost. Tento val se pak dá různě propojit cestičkami a šlapáky, po kterých se dostanete přímo od jezírka vzhůru. Val byl často osázen nižšími dřevinami či bylinami a dále vyššími dřevinami vytvářející kulisu. I v Japonských zahradách se pracovalo s pohledy a průhledy, proto se nám v zahradách naskytnou zajímavé scenérie, kdy zahrada už dávno skončila, ale okolní kopce vypadají, jako by do zahrady patřily. Břehy vodních prvků lze doplnit pagodami a zajímavými lampami.

03.3.2.2. PARKOVÉ NEBOLI VYCHÁZKOVÉ ZAHRADY

V minulosti se budovaly u sídel feudálů a bohatých obchodníků, u hradů či letních sídel. Nejznámější touto zahradou je Katsura Rikjú v Kjótu, což je parková zahrad u císařského dvora s několika čajovnami. Typický pohled na čajovnu přes jezírko s mostkem, borovicí a lampou je klasikou japonské architektury. V jiných zahradách jsou vidět velké travnaté plochy s jezerem, vyvýšenou vyhlídkou s azalkami, bambusový či sakurový háj či mostek přes irisý nebo mostek přes lotosové jezírko a v pozadí hraď. V jiných zahradách můžeme již koncem zimy obdivovat kvetoucí slivoně japonské a na jaře kvetoucí sakury. Jinde zase tvarované borovice, například *Pinus thunbergii*, *Pinus densiflora* a *Pinus parviflora*.

Japonské zahrady jsou domovem noha staletých stromů – jinany, borovice, javory, staré sakury apod. V mnoha zahradách se prolнула i moderní architektura, například mrakodrapy odražející se v hladině jezera, vedle kterého stojí původní stará čajovna. Snadno si zde můžeme uvědomit střet nového se starým. Za pohled stojí i treláže popnuté krásnými vistářiemi nebo mostky přes pole fialové kvetoucích irisů. Monumentálnost těmto zahradám dodají velké vodopády, které mají v pozadí trsy rozkvetlých azalek či sakur. (Číhal & Číhalová 2014)

1.3.3. PRVKY JAPONSKÝCH ZAHRAD

1.3.3.1. CESTY, ŠLAPÁKY A ŠTĚRK

Cesty mohou mít několik tvarů, materiálů, a i ty můžou mít různé velikosti. V Japonsku se veškeré skladby kamenů ukládají do betonu, jelikož tam nemrzne, což je značná výhoda. Kameny lze také pokládat do štěrkového lože, ale to záleží na charakteru použitého materiálu. V čajových zahradách jsou kamenné cesty téměř nepostradatelné, je v nich patrná důležitost zvolených materiálů a jejich správná kombinace. Šlapáky nám přinesly též čajové zahrady a to v 16. století. Účel byl, aby se hosté dostali přes zahradu do čekárny a na čajový obřad, a přitom se neušpinili na mokrém mechu. Šlapáky i nyní slouží v zahradě k propojení jednotlivých částí zahrady, například s altánem, terasou, čajovým domkem atd. Šlapáky nás mohou vést místy zahrady, kde jsou nejhezčí části a pohledy, například kolem jezírka. Šlapáky však musí mít kulovitý či kulatý tvar, nikoliv hranatý a materiál je zvolen nejčastěji pískovec nebo žula. Důležitá je také síla jednotlivých šlapáků, aby nepraskaly a pokládají se do štěrkového lože nebo přímo do země. Musejí být vypočítány mezery mezi jednotlivými šlapáky přesně na krok a nesmějí být položeny ani moc pod terénum a ani nad ním. Cestička ze šlapáků by se měla různě klikatit a zatáčet zprava doleva, nikoliv však vést rovně přímo od startu k cíli. Hai-seki nazýváme velký placatý kámen nebo šlapák položený na okraj potoka či jezírka na pozorování zahrady a vodní plochy. Umisťuje se v místě, kde je nejkrásnější výhled a kde by se měl divák zastavit a naplno prožít scenérii před sebou. Kombinovat různé druhy cest je určitě žádoucí, záleží však samozřejmě na typu zahrady a její velikosti. Nejčastěji je to kombinace chodníčku jako hlavní přístup k domu a pak jen šlapáky.

Štěrk neboli suché moře nejlépe vytvoříme v úplné rovině a materiálem je nejčastěji žula. Suché moře musí být jasně ohraničeno, ať už kameny, výsadbou nebo jiným lemem. Moře musí být jako hladina níže než okolní lem s výsadbami. Štěrk je pak uhrabáván v zajímavých ornamentech, například vlny nebo spirály. V blízkosti suchého moře není vhodné mít opadavé listnaté dřeviny, jelikož na podzim jejich listů spadá do štěrku a udržba se tím stává velice náročnou. Naopak vhodné je umístit do této suché plochy nějaký větší kámen či kameny, vytvořit ostrůvek třeba i s mostkem či vytvořit pozadí z kopečků s kameny a borovicemi. Štěrk se samozřejmě po nějaké době musí čistit a doplňovat, tyto místa jsou pouze pohledová a nevstupuje se do nich.

1.3.3.2. KAMENY

Žádná jiná kultura v historii neměla kameny jako hlavní prvek svých zahrad tak jako Japonsko. Již před 1000 lety byl definován popis užití kamenů v těchto zahradách a je sepsán ve staré knize Sakuteiki. Nejprve bylo užito kamenů v zahradách s vodou a horami a ve 14. století se tvořily zahrady suché, kde vodu nahradil jemný štěr, ale kameny zůstaly. Později v období Edo se využívaly s tvarovanými dřevinami kolem jezer, v atriových, suchých i čajových zahradách. Vyžívaly se různé druhy kamenů – žula, pískovec, ambifit a jiné. U kamenů byla důležitá spíše jejich barva, tvar a poté umístění a seskupení. Neměly by být poškozené, uměle ořezané a měly by působit přirozeně jako v přírodě.

Nejčastější tvary kamenů:

Špičák je dole široký a postupně do výšky se zužuje. Pohledová část bude směrem k místu, odkud se koukáme. Kámen musí být částečně zakopán kvůli stabilitě, popřípadě zasypán.

Ležící kámen je nižší, ale nejméně dvakrát tak dlouhý. Také se částečně zakopává či zasypává. Po čase získají patinu a porostou mechem, což jim dodá na přirozenosti, že do zahrady prostě patří.

Uskupení kamenů je nejčastěji ve třech nebo pěti kusech. Ve skupině po třech je uprostřed špičák a často dva různé velké kameny, ale špičák je nevyšší. Nejvyšší kámen je tzv. trojsponou jakoby v pozadí a menší dva kameny jsou před ním tak, že jeden může částečně zakladnu velkému kamene zakrývat. Je možné použít i jen dva různě velké kameny, třeba špičák a ležící kámen. Neseskupujeme stejně velké kameny, ani je nedáváme do řady, ale spíše do sponu a nedáváme ani skupinu třech kamenů doprostřed, ale lehce na stranu, aby to nepůsobilo jako úmysl. Kameny jsou neodmyslitelnou součástí japonských zahrad, ať se jedná o suché zahrady, parkové, s vodou s kopci, atriové či čajové.

1.3.3.3. MOSTKY

Mostky jsou zajisté také velice zajímavým doplňkem i účelným pokračováním cesty tam, kde je například vodní plocha či suchý tok. Mohou vést na ostrov, přes jezírko, suché koryto potoka či štěrkové jezero pro navození atmosféry moke bez použití vody. O typickém červeném mostku (Soribaši) se dovidáme již ve 14. století, později byl vyměněn za kamenný. Tento typ mostku se zábradlím a různými zakončeními vertikálních sloupků se používá především v parcích, u restaurací apod. V období Edo se vytvářely přehnaně vyklenuté mostky, po kterých se nedalo ani chodit, ale vytvářely příjemnou iluzi na hladině vody, kde představovaly tvar měsíce. Další možností je yatsubaši, což je dřevěný mostek nepravidelně ložený propojující často kosatkové pole v mělčinách nebo jezera s lotosy. Tento mostek bývá většinou bez zábradlí, ale můžeme ho vidět i s ním, navíc je zde přidáno zastřešení, které je porostlé vistářiemi, mluvíme tedy o tzv. vistáriových mostcích.

Na ostrůvky či přes suché moře často vedou jen kamenné či dřevěné jednoduché mostky bez zábradlí. Jsou jen lehce klenuté a někdy i rovné.

Často také uvidíme kulaté šlapáky přes vodu, říká se jim sawatari. Jsou uchycené na betonových sloupech ve vodě a vypadají v zahradách fantasticky. Vhodné jsou žulové šlapáky nehlazené, aby neklouzaly, Japonci to také dělali z mlýnských kol. Mostky je vhodné příjemně osvětlit pro večerní procházky zahradami. (Číhal & Číhalová 2014)

03.4. ČÍNSKÉ ZAHRADY

Čínské zahrady představují v dějinách světové kultury stejně ojedinelý jev jako čínská poezie, malířství, kaligrafie, medicína a mnohé další. Historie čínských zahrad sahá až hluboko do historie a jistě nám má co říct i dnes, neboť přinášejí syntézu všeho, co tvoří vztah člověka k přírodě. I čínské zahrady si zakládají na harmonii a souznění člověka s přírodou. Tvorba zahrad by se dala přirovnat ke kulinářskému umění, kdy se pro tu nejlepší chuť kombinovaly různé ingredience a samotnému vaření předcházelo krájení, krouhání apod. kdy právě dochází ke splynutí člověka s daným dílem. Takto jsou popisovány zahrady v jedné staré knize, kde se zahrady přirovnávají k pracovnímu postupu vaření polévky. Zahrady dokumentují čínskou kulturu, vypovídají o čínském vztahu ke světu i k životu Především však jsou součástí umění života, poskytují člověku to, co nejvíce hledá – rovnováhu ducha. Čínské zahrady jsou i miniaturou univerza vytvořenou lidskou rukou, jako by byly dílem samotné přírody, neboť její krása byla v Číně vždy nejvyšším estetickým ideálem. Zahradní umění nespočívalo v mechanickém napodobování skutečnosti, ale v postižení smyslů jevů, ve ztvárnění viditelného a vnímaného prostřednictvím subjektivních dojmů a citů. Proto se také v Číně kladla tvorba zahrad na úroveň malířství a poezie. Zahrady, které probouzejí k životu hluboko zasuté emoce, mají mnoho společného s poezií, ale místo slov užívají tekoucí vody, rostoucích stromů, ubíhajících oblaků, měsíčního svitu, odrazů, stínů a třeba i zpěvu ptáků. A vyždouého z tvůrců byla důležitá zahrada jako útočiště před každodenním spěchem, oáza klidu a rozjímání a k vyžouzených radostí. Každá zahrada měla svůj úvod, hlavní téma, přechody k vedlejším epizodám a závěr.

Nepostradatelnými komponenty čínských zahrad jsou hory a voda. V zahradách byly vysoké hory symbolizovány vybranými kameny, jako umělé kopce, ke kterým Číňané dost tihli. Hory pokládali za kostru světa s spojovali je s principem jang. Plnosti svého poslání však dosahovali ve spojení s vodou, bez vody pozbývají hory své velikosti a bez hor se voda podobá osleplému zrcadlu. Kromě solitérních kamenů se z nich vytvářelo seskupení vyvolávající představu hlubokých hor s jejich jeskyněmi a dosud neprozkoumanými zákoutími.

Dalším významným prvem je voda, která stojí na prvním místě mezi čínskými pěti prvky. Využívalo se především její schopnosti v sobě zrcadlit barevnost ostatních prvků. Scenérie spojené s vodou jsou určené k zastavení, k zamyslení, neboť právě ony zhmotňují onen jinak těžko postižitelný, v čínských zahradách však nepostradatelný stav klidu v pohybu. Účelem vodních toků a potůčku je propojovat různé části zahrady a být nositelem pohybu a zvuku. Doplňují je kameny na jich březích. V jezerech můžeme vidět i rybářské ostrůvky, kde se Číňané věnovali rybolovu, mnohdy se však ani nesoustředili tolik na samotné chytání ryb, jako právě na meditaci a rozjímání.

Kromě kamenů a vody jsou životodárným a esteticky významným elementem čínských zahrad rostliny, které svým habitem, růstem, barvami, vůněmi a symbolikou přispívají k naplnění jejich vnitřního obsahu. Například do menších zahrad se vysazovaly spíše listnaté stromy, jelikož podle Číňanů byly průhlednější, a naopak do rozlehlejších zahrad se hodí spíše konifery. Avšak nenajdeme snad v Číně zahradu, kde bychom nenašli alespoň jednu borovici, která dodává zahradě důstojnost. Naopak kvetoucí slivoně jsou symbolem romantického dívčího půvabu. Vrba zase připomíná štíhlou a ohebnou krasavici. Její dlouhé větve „líbají hladinu jezera“. Z travin je nejvýznamnější bambus a z trvalek například pivoňky. Zahradní scenérie propojují a zároveň oddělují stavby všeho druhu – pavilony, chatrče, studovny, branky, dveře, můstky, lávky, zdi, ploty apod. Stavby v zahradě sloužily ke vzdělávání i k zábavě. Charakteristické pro zahradní stavby je, že se otevírají do všech stran a přímo vyzývají okolní scenérii, aby vstoupila dovnitř. Tak nastává soulad s tím, co vytvořila příroda a co člověk. (Hrdličková & Hrdlička 1997)

03.5. ROSTLINA JAKO SYMBOL V ČÍNSKÉ A JAPONSKÉ KULTUŘE

BOROVICE – symbol dlouhověkosti

Úcta k borovici byla v Japonsku a Číně tak velká, že by se dalo mluvit o kultu. Malovali ji malíři a psali o ní i básníci. Obdivovali její tvar, habitus, borku, větvě a dle druhu také rozmanitou škálu jehlic. Je výrazem mužského principu jang. Číňanům připomínala svými kofeny a šupinatým pokrouceným kmenem draka. Obdivovali ji společně s cypřišem pro svou schopnost zachovat si svou stálost i za proměn ročních období. Ve vztahu k ročním obdobím byla borovice, zvláště v Japonsku, spjata se zimou a někdy ve spojitosti v souvislosti s ní zaznívaly i negativní připomínky. Například, že jehličí borovice na zimu hnědne nebo že jsou její větve přetížené sněhem a působí pochmurně. V Číně se borovice líšily podle krajů a každá z nich měla své zvláštnosti, související s její mateřskou lokalitou. Jehličí borovic dvou jehličnatých, opadávající ve dvojicích, je symbolem manželské lásky a oddanosti, která vytrvala až do pozdního věku.

Jak již byla zmínka, borovice a cypřiš byly nerozlučným druhem a často se společně vysazovaly. Cypřiš se pokládal za zdroj mízy a vůně, proto se i jemu, jako borovici, přisuzovali léčivé i magické vlastnosti. Borovice jsou nepostradatelnou součástí čínských a japonských zahrad. Jeden esejista přirovnal zahradu bez borovic ke skupině krásných žen, které chybí k dokonalosti vznešený muž. Borovici tedy nalezneme nejen v rozlehlých císařských parcích, ale i v menších rezidenčních zahradách. Často se do zahrad vkládají společně s kameny, kde utvoří krásnou kompozici. Měly imitovat skalnaté hory, na nichž rostou zmíněné borovice. Za zmínku stojí také borovice popnutá vistárií, kde navozovala nostalgickou náladu, neboť byla připomínkou zahrady opuštěné majitelem a ponechané sobě samé bez péče lidské ruky. Mimo jiné byly borovice oblíbeným rostlinným materiálem pro tvorbu miniaturních stromků v miskách.

PIVOŇKA – symbol nádhery a bohatství

Pivoňka vzrušovala srdce básníků, malířů, pěstitelů i prostých lidí. Dosáhla nesmírné obliby a dostalo se jí pojmenování „květina nebeské vůně a pozemské krásy“ anebo „květina dvaceti dnů“, jelikož přesně tolik dní kvete. Pivoňka se spojovala s principem jang, který je výrazem jasu a mužnosti. Přináší štěstí a lásku, je symbolem ženské krásy, a pokud je v plném květu, je i příslibem dobrého osudu. Zvadne-li však náhle, stává předzvěstí chudoby. Její květy si dávali darem lidé, kteří k sobě cítili náklonnost. Za vlády císařů se dokonce pořádaly pivoňkové slavnosti a vznikaly i soukromé pivoňkové zahrady. Prostí lidé se po generace chodili na jaře obdivovat pivoňkám do klášterních zahrad za časného rána neboli v hodinách vůně. Pivoňky jsou také spojovány s fénixem, jako symbol vznešenosti, často se také objevují ve spojitosti s bažantem, kohoutem či pávem.

V čínských zahradách se pivoňky vysazovaly na větší plochy ohraničené kameny nebo vytvářely barvené obláčky ve skalnatých terasách nad jezerem. Nesloužily však k řezu, nechávaly se na záhonech, dokud neuvadly. Pivoňky, které se dostaly do Japonska z Číny, jsou ve střídmějších seskupeních též součástí tamějších zahrad, kde společně s kameny vytvářejí krásné a elegantní kompozice. Velmi oblíbené jsou v soukromých zahradách.

JAVOR – symbol podzimu

Javor, který je v Číně a zvláště pak v Japonsku velmi oblíbený, tvoří společně s chryzantémou symbol podzimu. Je to strom, kterému žádné roční období neubírá na eleganci. Na jaře je obsypán pupeny, vzápětí na něm vyraší drobné lístky, které se co nevidět rozvinou do dlanitých listů. Posléze přechází v tvorbu plodů a v létě obalí javory bohaté listoví, jež na podzim zbarví do různých barev, jako malířova paleta. A v zimě, když listí opadá, lze plně ocenit jeho habitus a rozložení větví. Nejraději ho však mají Japonci na podzim, kdy se vydávají do hor, aby obdivovali krásu jeho zbarvených listů. Jejich oblíba přetrvala dodnes a najdeme jejich uplatnění i v miniaturních zahradách.

VRBA – krasavice mezi stromy

Vrba je vděčný, navíc poetický strom, u něhož rozeznáváme celou řadu druhů. Největší kouzlo z nich má vrba smuteční, která pochází z Číny. Básníci přirovnávají větve vrby pohupujících se nad hladinou vody, k pramenům vlasů mladé krasavice. V Číně se vrby vysazovaly podél říčních břehů v širokých pruzích tak, aby v závanech větru jejich koruny vytvářely „vrbové vlny“. V poezii tvořily vrby kulisu milostných setkání, jelikož v jejich korunách zpívali ptáci a vitr vrbě čechral její větve. Vrby byly odjakživa spjaty s romantikou a erotikou. Návštěva nevěstince se vzletně nazývala „spát v květinách a odpočívat ve vrbách“. Větévka vrby se také dávala na rozloučenou na dlouhou cestu.

Čínané a Japonci obdivovali ladnost vrby, říkávalo se, že při pohledu na vrbu a její rozechvělé větve obměkčí i to nejkoralejší mužské srdce. V Číně se vrby vysazovaly před dům, jako ochrana před zlými duchy. Pro buddhisty byla vrba symbolem poddanosti.

Vrby nezůstaly v opomnění ani u malířů, ti nejraději malovali jejich jemné zelené listy.

KOSATEC – ochránce před ohněm

Kosatec byl odedávna, zvláště v Japonsku, inspirací k dekorům na tkaninách, na nádobách a dalších předmětech každodenní potřeby. Je též oblíbeným námětem malířů a významným prvkem květinových kompozic. Ikebanisté uspořádávají kosatce obvykle v nízkých miskách, aby vodní hladina působila v horkém létě osvěžujícím dojmem. Ikebanistické kompozice se liší podle ročních období. Počátkem jara to bývá jen několik stvolů s uzavřenými poupaty, o něco později stvol s květy dole rozvinutými a nahoře ještě zavřenými. V létě se zdůrazňuje plná краса květů a mečovitých listů. Na začátku podzimu se objeví ve váze s citem na aranžované ohnuté stvolý a žluté listy, jako symbol přicházející zimy. Nejoblíbenějším kosatcem japonských zahrad je určitě *Iris kaempferi* a *Iris leavigata*. (Hrdličková & Trnka 2010)

03.6. VODA V ZAHRADÁCH

V mnoha kulturách se voda považovala a stále považuje za zdroj života. Ve starověkých zahradách byly do vody umísťovány sochy vodních bohů a bohyň, aby se jimi zdůraznila přítomná voda. Ale například v moha-medánských zahradách nejsou ozdobou sochy lidí a zvířat, ale květináče, vodní mísy a nádrže.

Zahrada Villy Lante: renesanční vodní zahrada

Tuto zahradu dal založit kardinál Gambara a navrhl ji architekt Vignola. Voda zde tvoří spojovací prvek. Jako místo byl zvolen zalesněný horský svah, který nabízel využití vody a krásného výhledu do krajiny. První, co návštěvník zřít je velká zeď a pod ní vyhloubený bazén, ve kterém stojí koně, které zkrápí fontána. Dalším vodním prvkem je v ploché zahradě sousoší tří jinochu, kteří drží nad hlavami velkou kouli – země-kouli, po které stéká voda dolů. Toto sousoší je umístěno ve čtvercovém bazénu, ve kterém jsou umístěny kamenné ozdoby připomínající lodičky. Od mezery mezi dvěma pavilony se vzhůru do svahu klikatí pěšina, které nás přivedou na rovnou terasu. Ve středu podlouhlé plochy vidíme dlouhý kamenný stůl se žlabem uprostřed, ve kterém protéká čerstvá chladná voda.

Voda proudící stolem měla dvojí účel, hosté tenkrát jedli rukama, a tudíž si je zde mohli opláchnout od jídla, za další se ve vodě chladily karafy s vínem. Nádhernou podívanou poskytoval i pohled vzhůru na horský svah, kde voda přepadala t půlkulaté vodní mísy jako vodopád. Voda odtud proudí dále, až přepadá do dvou níže umístěných půlkulatých bazénů. Zde najdeme princip zrcadlení prvků ve vodní hladině a také pár malých fontán. V zahradě najdeme také schodiště, kde i tady najdeme vodní element. Chladná voda proudí v zábradlí a při stoupání přináší příjemné osvěžení.

Romantická vodní zahrada: Brodick Castle na skotském ostrově Arran

Skotské zahrady rozhodně nezaostávají za v rozmanitosti podob za jižními zahradami. Vodní zahradu najdeme na ostrově Arran s rašelinovými kopci, kde roste vřes a kapradiny. Při první prohlídce se zahrada nezdá být nijak pozoruhodná, ale jelikož je ostrov chráněn Golským proudem, je zde spousta teplomilných rostlin, které bychom takto na severu nečekali. Mezi starými stromy ve stinném prostoru jsou vidět záblesky modrého moře. Zde se také nacházejí velké mokřadní zahrady s vodou, které jsou založeny s neobyčejným důvtipem právě mezi zmíněnými stromy. Jednotlivé vodní plochy jsou spojené malými vodopády, takže zde vodu nejen uvidíme, ale také uslyšíme. Podloží rašeliny dlouho udrží vlhkost, takže potůčky nikdy nevyschnou. Přechody mezi jednotlivými nádržemi jsou zakryty rostlinami, a proto působí celá kompozice přirozeným dojmem. Zakrývají je například skupiny modrolistých bohyšek, všemi barvami kvetoucí čechravý, kontryhel nebo například vrbina. Opravdovou dominantou je pak gunera se svými velkými listy, celému prostoru dodává na divokosti. Jinak zde najdeme kvetoucí modrásky a jiné bažinné a vodní rostliny.

Voda a vodní prvky

Stejně jako všechny ostatní rostliny, tak i vodní a bažinné produkují kyslík potřebný pro všechny živočichy. Má na to vliv množství slunečního svitu, čím větší je, tím je větší produkce kyslíku. V noci je tedy kyslíku méně, proto je většina živočichů v noci v klidu, a právě proto jsou pro tvorbu kyslíku tak moc důležité vysazené rostliny. Život rostlin není možný bez světla a živočichové zase produkují oxid uhličitý, bez kterého by nebyla možná fotosyntéza. Takže mezi rostlinami a živočichy existuje vzájemná závislost. Samozřejmě odumřelé části rostlin a jejich následný rozklad ovlivňuje pH vody na což se nesmí zapomínat a je důležité to monitorovat. Proto je například důležité odstraňovat spadlé listí do vody, nánosy z odumřelých částí rostlin atd. Důležité je také, aby se voda v létě nepřehřívala, proto je důležité vědět hloubku řešeného vodního prvku či při jejím budování na to myslet. Příliš mělké nádrže způsobují problémy. Pokud je vodní plocha například pod svahem, je důležité zabránit při deštích stékání vody se zeminou ze svahu do vody. Pokud tomu tak je, voda ze svahu se musí odvádět stružkou od nádrže jinam. Je také důležité mít na paměti, že dešťová voda je kyselá a měkká, není vhodná pro rostliny ani pro ryby, proto by nádrž neměla být napuštěna pouze dešťovou vodou a je důležité na to brát zřetel i při vytrvalých deštích, kdy se její poměr v nádrži zvětšuje. Díky zvýšené dopravě a průmysl obsahuje navíc dešťová voda i škodlivé látky. Celkově se rostlinám bude dařit spíše v tvrdé vodě, rozhodně budou lepším zdrojem pro kyslík. Vodu lze okysličovat také například umístěním fontány a tryskáním vody do vzduchu. Jako přírodní filtr velmi dobře funguje tekoucí voda, například v podobě potůčku, který má nejen čistící účinky, ale také přivádí vzduch do vody. Postupem času se také na dně nádrže usadí kal. Existují zvláštní bakterie, které jsou schopné tento kal likvidovat a udržet tak vodní prvek v čistotě. (Horst 1996)

Vodu v pohybu doporučuje zasadit do zahrady i Makrlíková, kde ve své knize prosazuje potůček, který napodobuje horskou bystřinu. Také raději preferuje přirozenou rozvolněnost tvarů vodních prvků, nikoliv například umělé nádrže, které ztrácí na přirozenosti. Voda je v zahradě samozřejmě zajímavá v jakémoliv podobě a žádný jiný prvek nemá tolik podob jako voda. Člověka vždy zaujmula svou proměnlivostí, jiskřením, šuměním či bubláním, voda celkově zlepšuje klima zahrady a v letním horku se stane příjemným osvěžením. (2021)

I Ferdinand Leffler je příznivcem vodních prvků a ve své publikaci uvádí, že to ale nemusí být jen v podobě bazénu či jezera. Je to jakákoliv hra s vodou, která může být jak zábavná, tak užitečná. Například v podobě něčeho tak jednoduchého, jako je vodní pumpa nebo naopak luxusního, jako je nasvícený vodní přepad.

1. Pennisetum

2. Miscanthus

3. Gunnera

4. Rheum palmatum var. tanguticum

5. Polygonum bistorta

6. Astilbe

7. Hosta undulata

7. Petasites hybridus

8. Peltiphyllum peltatum

9. Symphytum officinalis

10. Symphytum upladicum

11. Lythrum salicaria

Obrázek 1.- 11.: rostliny k vodním plochám, zdroj: images.google.cz

Také to může být úplně obyčejná mísa s vodou uprostřed bylinkového či trvalkového záhonu. Voda je život a její přítomnost v zahradě nám dělá dobře, proto je vhodné vodu umísťovat například k posezení či místu, kde často procházíme, abychom mohli například relaxovat při jejím šumu. (2018)

Symbolika vody

„Čistá voda je nezbytná pro přežití člověka i ostatních živočichů. Už proto symbolizuje pramen, z něhož tryská čirá voda, snad ve všech kulturách štěstí, zdraví a radost ze života. Tiché a hluboké vody si často spojujeme se skrytými, nepoznanými světy. Sídí tam temní vodní duchové, podsvětí hadi a neptunské bytosti. Tito bájní tvorové představují hluboké a skryté emoce a sklony, jimž se jen málokdo touží postavit tváří v tvář. Ponor do hlubin vlastní osobnosti může být součástí spirituální pouti, která nás dovede k naší vyšší přirozenosti, jak to naznačuje obraz lotosu, v němž se nezřídka spatřuje symbol Buddha a učení Feng-šuej.“ (Hähnsen 2014)

Rostliny k vodním plochám

Osázení vodních ploch nemusí být vždy jen květinami, například osázené břehy okrasnými trávami, jako je třeba *Pennisetum*, vypadají naprosto úžasně. Navíc ve větru pohupující se stébla dodají na efektu celé kompozice. Do vlhkého prostředí se také výborně hodí rod *Miscanthus*. Gigantickou rostlinou vysazovanou k vodním plochám, je *Gunnera*, má velké zelené dlanité listy a dorůstá až do dvou metrů. Další velkou rostlinou je *Rheum palmatum* var. *tanguticum*, která se pyšní svým vysokým purpurově růžovým chocholem květenství. Její velké listy budou v kontrastu s úzkými mečovitými listy Iris sibirica a utvářejí spolu zajímavou kompozici. Tento druh irisu kvete mnoha barvami, pokud se však nerozhodneme pro něj, stejně dobře v kontrastu poslouží *Polygonum bistorta* se svými růžovými klasy. K vodě neodmyslitelně patří rod tužebníků, ale zabírají poměrně dost místa, jelikož rostlina dorůstá až devadesáti centimetrů. Pokud bychom tedy neměli pro tuto rostlinu místa dostatek, ale i tak by se nám líbil její habitus a květenství, můžeme zvolit menší variantu, a to v podobě rodu *Astilbe*, které je velmi podobné. Ty se pak dají krásně kombinovat s *Hosta undulata*, která má svěže zelené listy a v červnu jí zdobí zvonkovité květy. Jedinou nevýhodou je, že jejich listy chutnají plzákům. Původem pocházejí z Japonska a některé také z Číny. Bohyšek je celá řada, a tak nesmíme opomenout ani *Hosta sieboldiana*, *Hosta fortunei*, *Hosta crispula* či *Hosta lancifolia*. Silným růstem se vyznačuje *Petasites hybridus*, které zvládne růst i na nepříznivých místech, ba naopak se musí v růstu omezovat. Také *Peltiphyllum peltatum* patří k bujně rostoucím rostlinám. Na vlhkých loukách a na březích vodních toků pak najdeme *Symphytum officinalis*, pro zahradu jsou však vhodnější *Symphytum upladicum* a jemu podobný druh *Symphytum peregrinum*. Jsou to duhy celkem vysokého vzrůstu, do třiceti centimetrů pak roste *Symphytum grandiflorum* či *Symphytum rubrum*. Opomenout bychom neměli ani *Lythrum salicaria*, které rovněž najdeme na březích vodních toků. Má mnoho kultivarů zajímavé nejen květem, ale i listem. Dalším je *Lythrum virgatum*, které je oproti předchozímu nižší a dorůstá se šedesáti centimetrů. (Horst 1996)

03.7. CESTY

„Cesty a pěšiny si razí cestu do krajiny a napříč krajinou, definují ji jako krajinu a zpřístupňují ji mnoha druhům využití a vnímání. Tato sbírka, která spojuje vědce z kulturní historie, geografie, filozofie a řady dalších oborů, zkoumá složitou propletenci mezi cestami a krajinou a jejím vývojem. Zohledňuje vývoj cest, silnic, dálnic, polních cest napříč několika generacemi“ (Brenna & Larsen 2011)

„Kudy, kde a jak si vytyčíme cestu, silně ovlivní tok energie a jeho účinek na dům a zahradu. Cesty dávají prostoru klid a řád. Samozřejmě mají i praktické funkce. Často dochází ke dvěma extrémům – buď se cesty koncipují pouze a jen se zřetelem k jejich funkčnosti, nebo se naopak zcela podřizují vytoužené formální podobě celku. V prvním případě se naruší smysluplná proporcionalita ploch, takže zbylé části ztratí svůj silový náboj. Ve druhém se stávajících cest nevyužívá a ty se proměňují v zarostlé pěšiny, vyhovující nanejvýš osamělým chodcům. Pokud se celková úprava zahrady a cesty, jež skrze ni povedou, plánují od samého počátku společně, vznikají inspirující myšlenky a podnětná, neotřelá řešení.“ (Hähnsen 2014)

Již po celá staletí lidé zlepšují frekventované silnice, cesty a místa, aby se dostali k cíli pohodlně a suchou nohou. Ani dnes tomu není jinak, jenom nabídka používaných materiálů je o něco širší. Zatímco v minulosti se pracovalo jen s ručně opracovaným kamenem, dnes využíváme různých strojů, chemie a možností velkovýroby, jejich pomocí lze vyrábět různé kameny a dlaždice různých tvarů, velikostí a barev. Na jejich pokládání se toho však moc nezměnilo. Stále platí, že musí být udělán dobrý podklad, čisté provedení, šikovný řemeslník a cit pro estetiku. Důležité je také zaměření a vytyčení ploch a správná hloubka výkopu. Jak již bylo řečeno, následuje budování podkladu, které musí být naprosto perfektní. Pak přicházejí na řadu obruby a popřípadě vyskládání nějakého vzoru, pokud je plánován. Nakonec vyspárování a dokončovací práce. (Ott 2009)

Zahradní cesty mohou působit jednotvárně, pokud jsou jen přímé. Naštěstí se však často musí vyhýbat stromům a tím nám vznikají různé křivky. Dláždít cesty s četnými zákrutami však není zcela jednoduché. Rozměrné betonové desky a pravouhlé dlaždice lze sice přeříznout, ale lepší variantou je plochy vzniklé v zakřivených místech vydláždít malými kostkami z přírodního kamene. Tím se i cesta stane na oko zajímavější a její vzhled se opticky uvolní. Lícové cihly se v dlažbě pokládají vějířovitě a mezery, které se směrem ven rozšiřují, se zasypou štěrkem nebo se popřípadě zatravní. Žulové dlaždice nebo kostky či desky z přírodního materiálu nemají stejné rozměry a lze je sestavit do jakéhokoliv tvaru, musí se však předem roztrždit. Cesta tak působí přirozenějším dojmem. Má-li být cesta vybetonována, musí se vybrat pro obrubníky velké kameny stejné velikosti a stejnoměrně se rozložit. Tvarovky a různě velké betonové dlaždice jsou ideálními prvky pro cesty s mnoha zákrutami. (Stange 2004)

Jednotvárnost přímých cest potvrzuje i Peter Wirth ve své publikaci, kde uvádí, že přímé cesty budi zpravidla dojem záměrné uspořádanosti. Naopak ty různě zvlněné a klikaté zase vybízejí k procházce do zákoutí jako oázy klidu. Zahrada může být i bez cest, při písčité půdě je to klidně možné, ale takovému prostoru často chybí nějaký hlavní dělicí prvek, který by navíc vnášel řád do mnohotvárného a přepestrého světa rostlin. Kromě toho mohou cesty významným způsobem zdůraznit celkový charakter řešeného prostoru. Vedle zahradních cest, po kterých se chodí několikrát denně, jsou tu také úzké pěšinky sloužící k občasným procházkám a rozjímání. (2016)

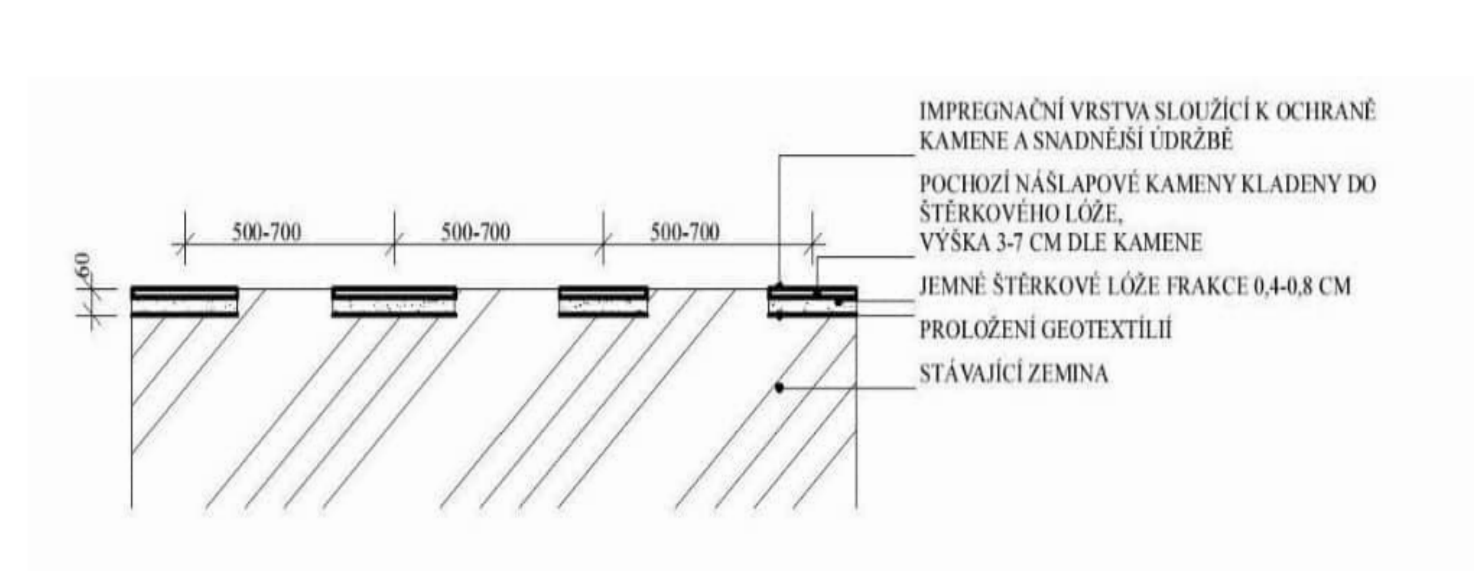
Pěšiny

Pěšina u níž není vidět konce, může způsobovat napětí a nepříjemné pocity. Zvuky za jejími ohyby a za živými ploty či výsadbou, jako je například šplouchání vody, mohou vzbuzovat pozornost. Je vhodné někde uprostřed pěšiny vybudovat odpočívadlo, aby to pozorovatele nutilo se zastavit a rozhlédnout se. Odpočívadlo se může udělat například v místě, kde je výhled na vodní plochu. Pěšiny utvářejí společně s hlavní cestní cítí kostru zahrady. Brány a branky zdůrazňují vstup a zvyšují napětí – nádech tajemna. Široké hlavní cesty zvou dále, zdraví hosty a vytvářejí vstup do zahrady. Od těchto hlavních tepen se oddělují vedlejší pěšiny. Úzké klikatící se cesty, které návštěvníky lkají, aby se vydali objevovat podél trvalek, pod větvemi stromů napříč zahradou. Tyto pěšiny by měly vést k místům v zahradě, na kterých se rádi zastavíme- lavičky, odpočívadla, houpáčky, terasy, kameny či altány. (Wolf 2003)

Že jsou cesty a pěšiny tepnami zahrady potvrzuje i Chris Young, kde ve své knize popisuje, jak nesmírně je důležité zvolit správný typ a materiál cest pro řešený prostor. (2011)

Nášlapné kameny

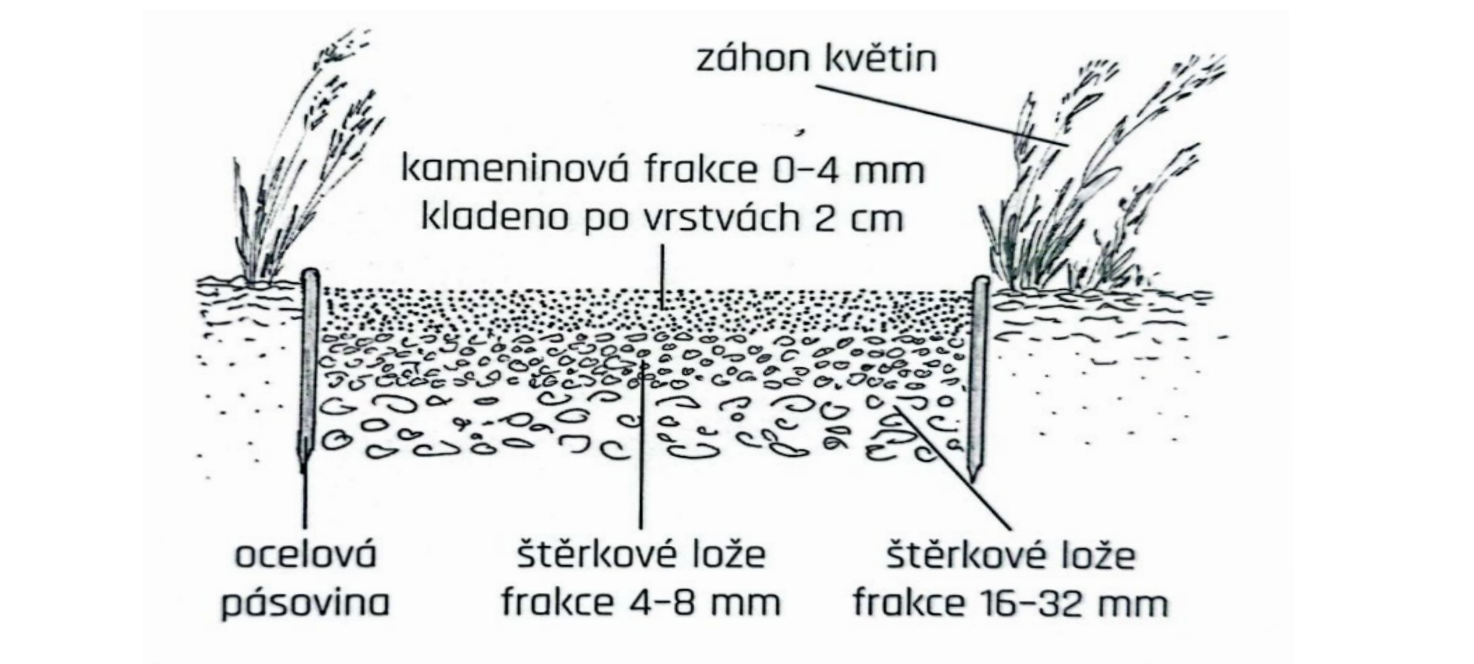
Dostat se k místu pro posezení nebo ke kompostu, k jezírku nebo zeleninovému záhonu čistou a relativně suchou nohou, lze docílit realizací cesty pomocí nášlapných kamenů nebo nášlapných desek. Můžou se použít i už do předem vyšlapaných pěšin, které jsou například za deště rozbahněné a tudíž nepraktické, jako jejich náhrada. Existují jak přírodní nepravidelné tvary nášlapů, tak i striktně dané geometrické tvary, ať už z betonu či ze dřeva. Materiál by se měl použít takový, který se v zahradě například už objevil nebo se celkově hodí k charakteru zahrady. Nášlapy se mohou pokládat do záhonů, například do kačírku nebo přímo do travnatých ploch. Užívají se i pro přechod přes vodní nádrže a potůčky. (Ott 2009)

Obrázek č. 6: pokládká nášlapných kamenů, zdroj: kameny.cz

Mlatová cesta

Své jméno si vysloužila již v minulých dobách, kdy se ve stodolách mlátilo obilí a kde díky utužování vznikl pevný povrch. Ten byl tvořen za mokra udusaným jílem a plevami obilí. I dnes hraje při realizaci voda velkou roli a jen s ní se dá udělat dokonalý mlatový povrch. Dnes jsou mlatové povrchy velmi populární, ale již po staletí se používaly v parcích a zámeckých zahradách. Pro realizaci je ideální téměř rovná nebo mírně svažité plocha. Je tvořena dvěma frakcemi kameniva. Nejprve se cesta vyznačí a vykope do hloubky 20 cm. Poté se rozprostře vrstva kameniva o frakci 0–32 mm a o výšce 15 cm, která se důkladně zhutní. Na tuto plochu přijdou po zhutnění 2 až 4 vrstvy kameniva o frakci 0–4 mm. Jedná se o jemná kamenný prach, který se po dvoucentimetrových vrstvách postupně zalévá vodou a celá plocha se důkladně upěchuje vibračním pěchem. Poté se položí další vrstva kamenného prachu, která je opět polita vodou a několikrát se důkladně zhutní. Aby se mlatová cesta po nějaké době nezačala po stranách rozpadat, je lepší dát jako obrubu ocelovou pásovinu, která se samozřejmě pokládá s první vrstvou kameniva. Ohraničit mlat lze také žulovou dlažbou nebo betonovou dlaždicí. Mlat se dá také využít jako plocha pro posezení s ohništěm. Výhodou mlatu je jeho barevnost, nejběžnější je béžová, ale dá se sehnat i červená nebo šedá. Můžeme si tedy vybrat, jaká barva se nám do řešeného prostoru bude nejvíce hodit. (Makrlíková 2021)

Obrázek č. 7: vrstvy mlatové cesty, zdroj: Makrlíková 2021

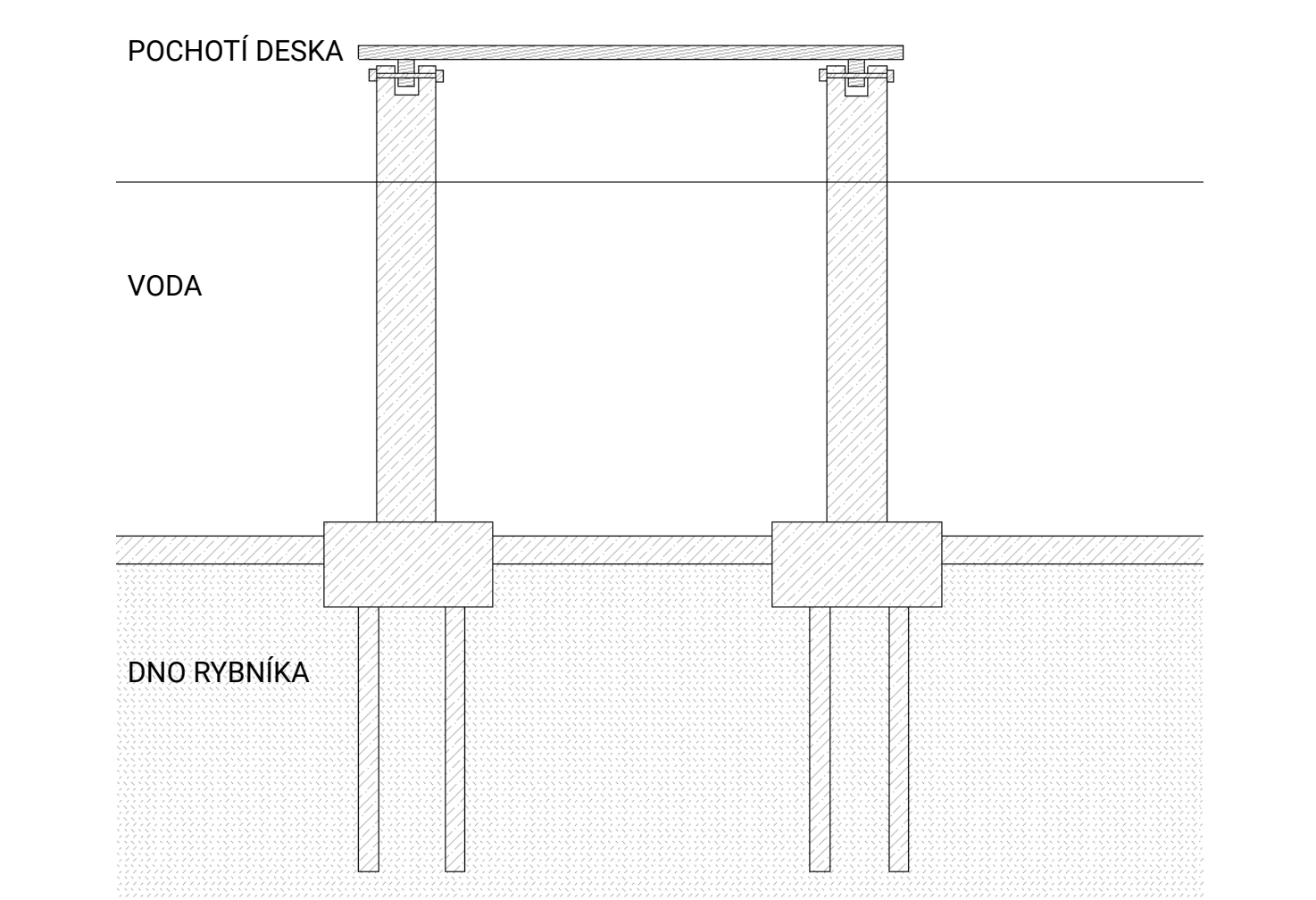
03.8. MOSTY

V některých zahradách se stal most nepostradatelným orientačním bodem a může být víc než jen prostředek pro nejrychlejší přecházení vodní plochy. V pozorovateli může vzbudit pocit dojetí, obdivu nebo i historickou představu. V zemích s dostatkem přírodního kamene se nejčastěji stavěl kamenný most, byl odolný a nepodléhal hnilobě, tudíž měl dlouhou životnost. Cenově byl však náročnější. Nejdříve se musejí založit jeho základy, a to dostatečně hluboko pod bahnitým korytem řeky, což není příliš jednoduché. Nad základy se staví mostní pilíře. Staré mosty byly často stavěny do oblouku, pomocí kamenů a dřevěné konstrukce do pevné klenby. Kameny se navzájem zpevňovaly a tudíž nemohly klesnout dolů. Další variantou bylo kladení kamenných desek na pilíře a na oba břehy, kde je propojovali nebo se stavěly mosty z cihel, které jsou obloženy kamennými deskami. Ty se pak sušily sluncem a větrem, jelikož cihly byly z hlíny. Pro tuto variantu mostů se musela po čas jejich realizace voda z koryt odčerpat, jelikož se stavělo na sucho. Stavby z cihel najdeme především v Anglii.

Stavba mostů ze dřeva je jednoduchá a i poměrně levná. Bohužel je zde menší trvanlivost, než u kamene a cihel, takže se jich z historie příliš nedochovalo. Často je však najdeme v obnovené podobě. Na stavbu těchto mostů se většinou používá dub nebo borovice a ještě častěji exotické dřevo.

Někdy nemá most působit jako dominantní, ale má být nedílnou součástí přirozeného prostředí. Zde se bavíme a malých můstkách či dokonce lávkách přes úzké vodní říčky.

Mosty patří nedílně k japonským zahradám, kde se s nimi často setkáváme. Mosty mohou mít klenutý tvar, rovný, se zábradlím i bez něho nebo to může být sestava více lávek, které sice vedou v přímém směru, ale netvoří jednu nepřetržitou linii. S těmi se setkáváme velmi často u vodních prvků nebo například jako lávka pře pole irisů. Další variantou je klikatá linie sestavena z krátkých lávek, které jsou většinou po dvou a vždy na sebe poslední a první lávka navazuje, aby po ní bylo možné přejít. Využití opět najdeme na vodních plochách, kde se nám díky změnám úhlu pohledu naskytnou zajímavé průhledy na různá místa, což je u přímé linie méně pravděpodobné. (Horst 1996)

Obrázek č. 8: řez pochozí lávkou, zdroj: autor práce

03.9. GEOMANTIE

Geomantie se často popisuje jako „evropské feng-šuej“, což v podstatě souhlasí. Čínská geomantie, feng-šuej, se u nás etablovala coby soubor magických pravidel a předpisů vyvozených z nauky o pěti prvcích. Geomantie evropská je spíše cesta rozprokávající citění. Pociťovat něco znamená vnímat. Citění je neviditelné, neměřitelné a už vůbec se nedá prokázat, ale přesto je nezvratnou skutečností a všichni ho máme, ať už k určitým osobám, místům či situacím.

Slovo geomantie se skládá ze starořeckých slabik geo= Země a mantika= věštecké umění. Jedná se tedy o porozumění znamením, které vysílá sama Země. Lépe řečeno o vnímání Země či toho, co je a působí na zemském povrchu nebo pod ním. Působí na mě starý strom i mohutná skála a stejně tak mě ovlivňuje přítomnost vody a její kvalita nebo zpěv ptáků. V tom spočívá téměř celá geomantie a své vnímání můžeme neustále prohlubovat.

Pokud budeme k tvorbě zahrady či řešeného prostoru přistupovat jako geomant, tak zjistíme, že jsme vytvořily prostor plný energie a vnímání. Prostor, v kterém je život, ať už v podobě ptáků v korunách stromů nebo motýlů a včel na vonných trvalkách. Že je zde určité kouzlo, které vás vtáhne dovnitř a probudí ve vás právě schopnost vnímat.

Geomantie zkoumá vliv přírodních poměrů na životní a sídlištní kulturu lidí. Jedná se o vzájemné ovlivňování člověka a přírody a jejich vzájemnou závislost. Zahrada je tedy velmi dobrou oblastí, kde lze geomantii uplatnit téměř bez omezení. Stejně tak, jak se cítíme v osobním životě, tak stejně tak bude vypadat naše zahrada. Pokud nám vše přerůstá přes hlavu a nebudeme schopni nic zvládat, zahrad bude vypadat jako neudržovaná džungle. Organizovaní lidé a manažeři budou mít zahradu upravenou, čistou a spořádanou, ale mnohdy nudnou a fádni. Naopak volnomyšlenkáři, snílci budou mít zahradu přírodní, nepravidelnou, rozmanitou a možná pro někoho chaotickou. Pokud by títo lidé ve své zahradě objevili odpovídající energetickou konstelaci, mohli by provést tvůrčí změnu a následnou péči ji udržet. To by pak mělo za následek pozitivního vlivu i na jejich komplexní život.

V historickém ohledu byly zahrady králů a šlechticů prostorami, v nichž se prezentovalo a prožívalo ovládání a přetváření světa v duchu nejnovějších vědeckých poznatků a moderního světového názoru. Zahrady odrážely moc a vůdčí styl horních vrstev. To je krásně vidět na zahradách mocných vladařů ve Francii. Zahrada je do detailu strukturována, rozčleněna a utvářena podle barokních šablon. Příroda se tedy stává jakousi deskou, pokorně sloužící hrátkám mocných. Podobný příběh známe z Ruska, kde si krutá carevna Kateřina zvrhle líbovala v zahradních dekoracích, jejichž součástí byli i živý lidé.

Na opačné straně stojí panovnici Anglie, kde vznikla kultura idealizující přírodní krajinu. Rozlehlé, zvlněné louky, potoky a říčky, působící zcela přirozeně, to vše doplněno rozložitými stromy a volně pobíhající zvěří. A když se nad tím zamyslíme, tak britská monarchie zůstává zachována odnes, navíc s úctou a pokorou. Na historických příkladech tedy vidíme, že nám příliš mnoho útlaku a posedlosti usměřňováním nedělá dobře a vždy se nám dříve či později vrátí. Avšak na druhou stranu může nekontrolovatelný a divoký růst může aktivovat neschopnost jakkoliv jednat, což je velký problém. Musí se tedy najít kompromis mezi jasnou strukturou, která bude jen jemně naznačena, například kameny vyznačující cestu a rozvolněností, která jemně doplní řád celé kompozice. (Hähnsen 2014)

Na podobném principu zakládá zahrady Ferdinand Leffler, který preferuje „Žijte ve své zahradě“. Zahradu tvoří podle osobnosti majitele, právě i třeba s ohledem na jeho profesi či způsob života. Doptává se majitelů na jejich oblíbená místa, ať už přímo v zahradě nebo kdekoliv jinde, například u moře či rybníku v jižních Čechách. To vše má vliv na tvorbu prostoru. Někdo může naopak tihnout k babiččině zahradě ze svého dětství. Čerpat se dá například i z majitelova oděvu, barev, které nosí. Velkým zdrojem inspirace je pak blízké okolí a krajina, která se dá při troše šikovnosti zahrnout do zahrady, jako vypůjčená scénérie. Zahrada tak získá úplně jinou atmosféru a energii. (Leffler 2018)

„U vás lidé pěstují pět tisíc růží v jedné zahradě, a přece nenalézají to, co hledají. A přesto by mohli, najít, co hledají v jediné růži nebo kapce vody. Ale oči jsou slepé. Musíme hledat srdcem.“- Antoine de Saint-Exupéry (Saint-Exupéry 2015)

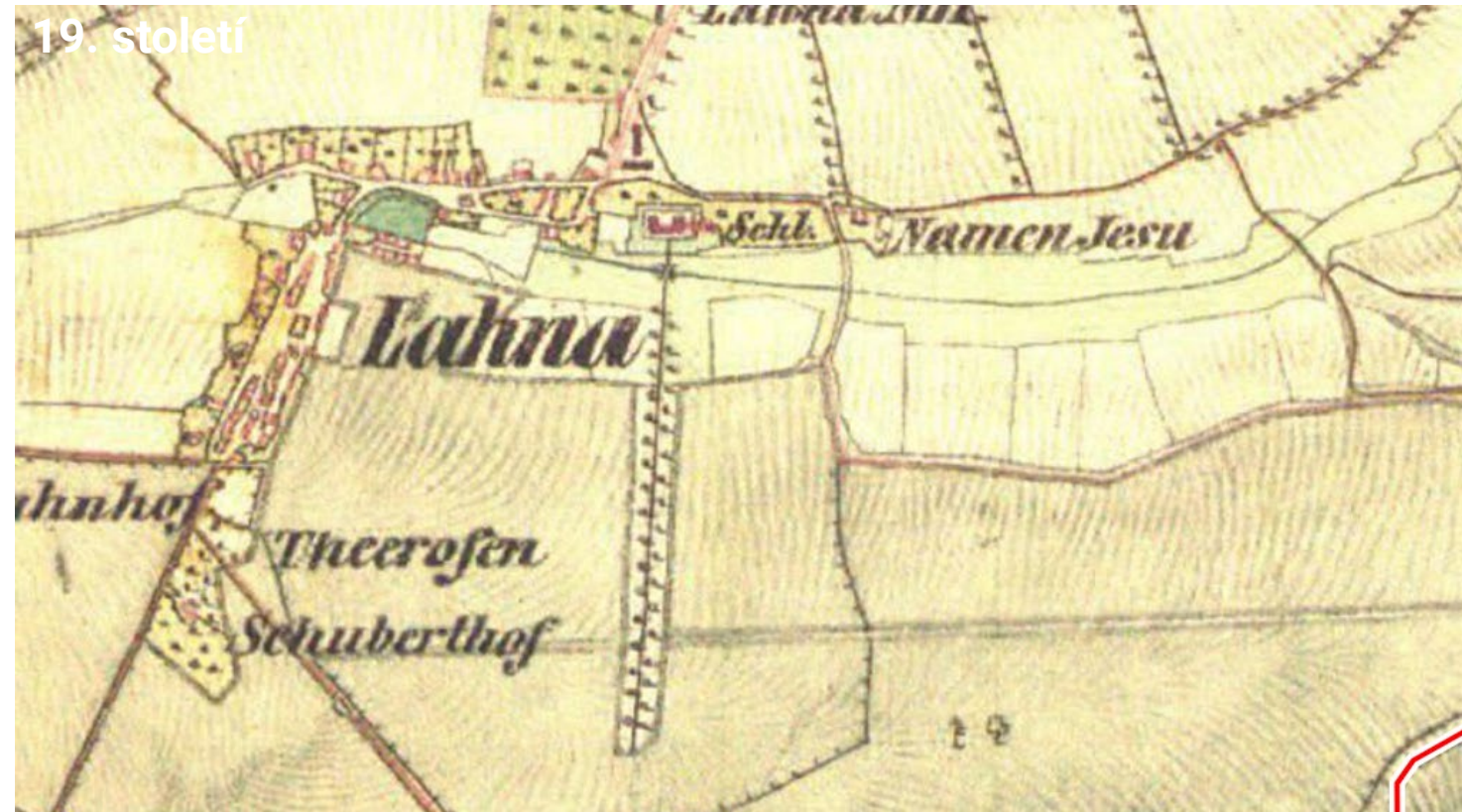

04 ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ

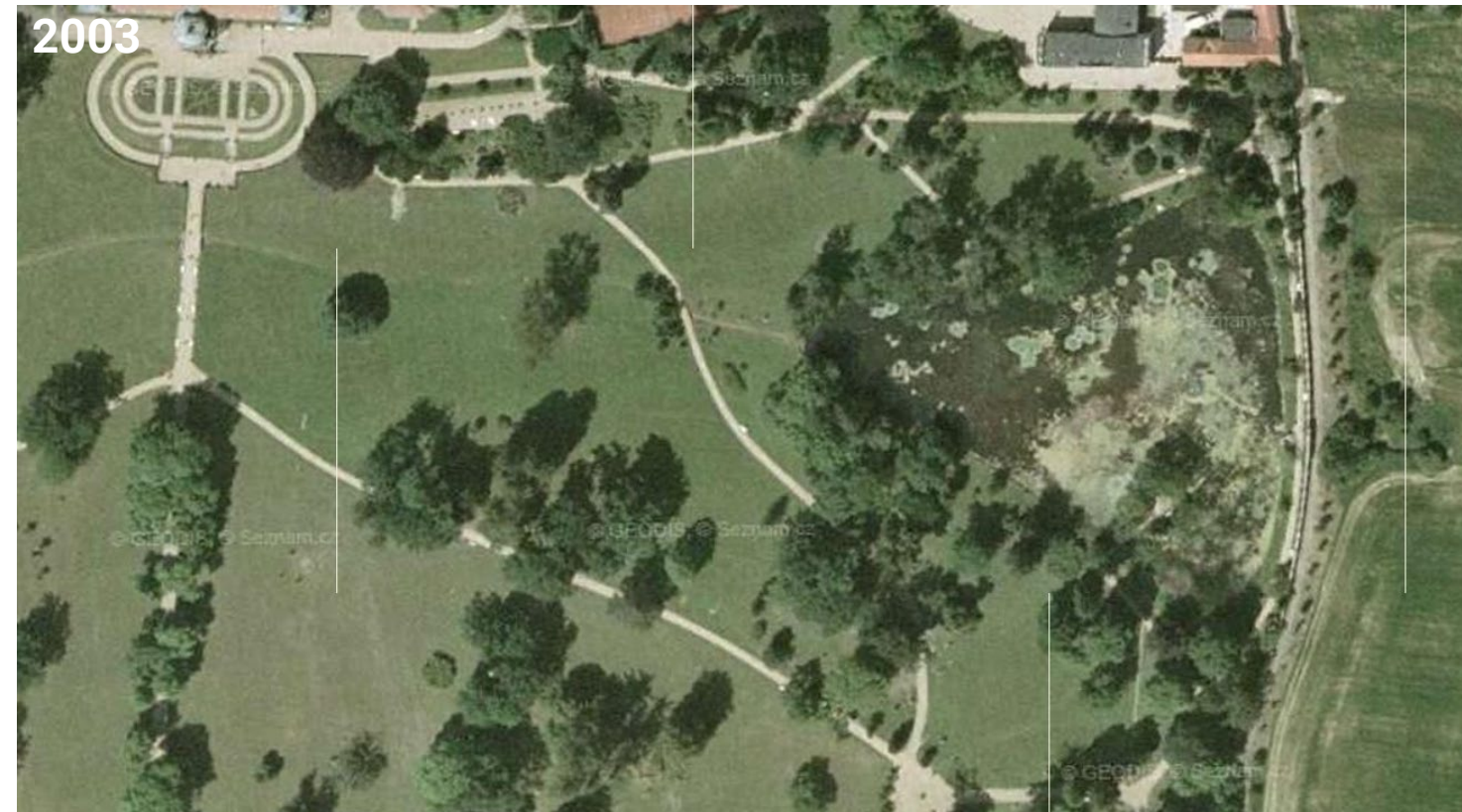

04 ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ

04.1. HISTORIE

Obrázek č. 9: mapa z 19. století, zdroj: mapy.cz

Obrázek č. 10: mapa z roku 2003, zdroj: mapy.cz

Obrázek č. 11: mapa z roku 2015, zdroj: mapy.cz

Obrázek č. 12: mapa ze současnosti, zdroj: mapy.cz

Obrázek č. 13: historická fotografie, zdroj: obec-lany.cz

Obrázek č. 14: historická fotografie, zdroj: obec-lany.cz

Obrázek č. 15: historická fotografie, zdroj: obec-lany.cz

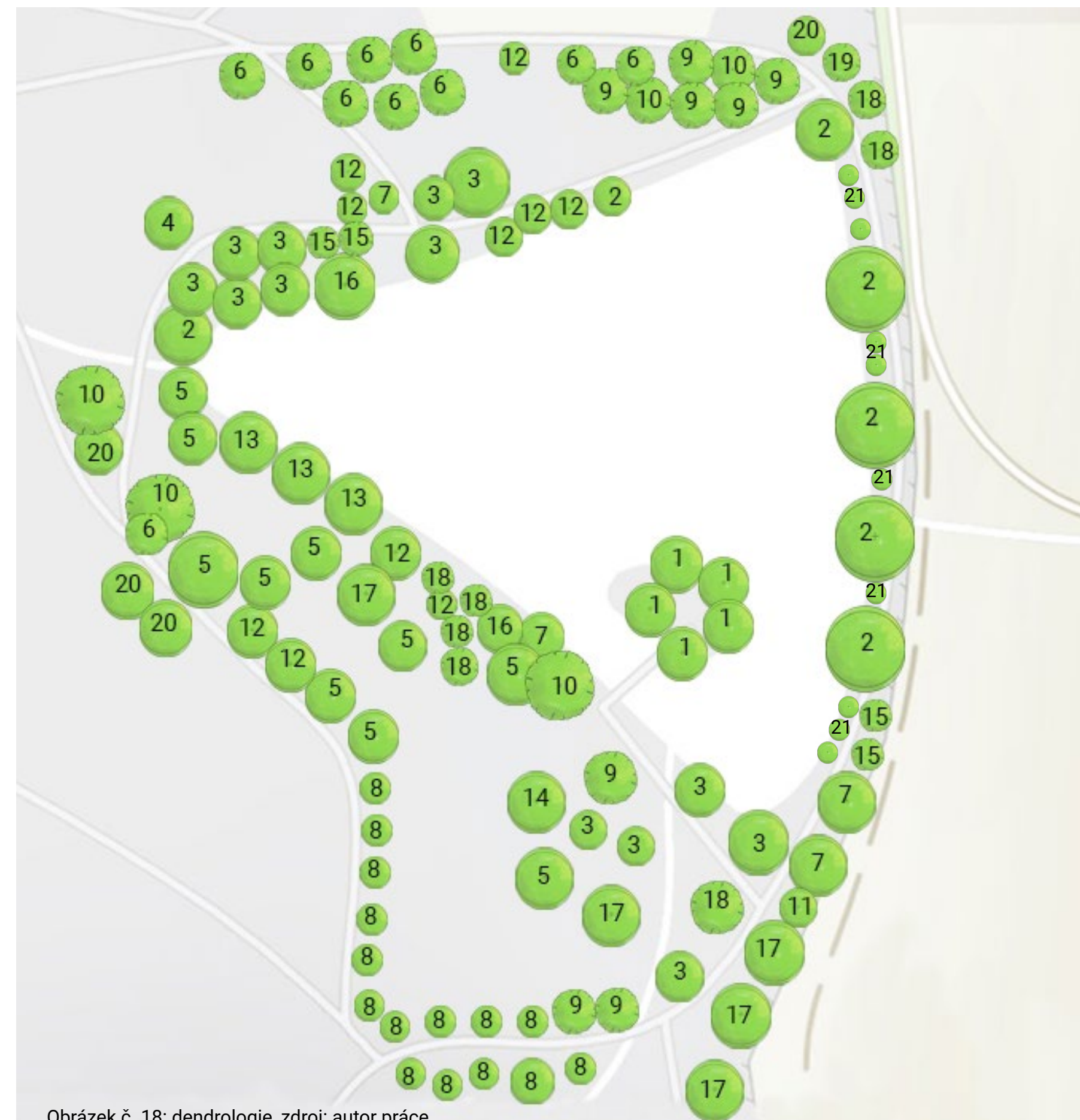

Obrázek č. 16: historická fotografie, zdroj: obec-lany.cz

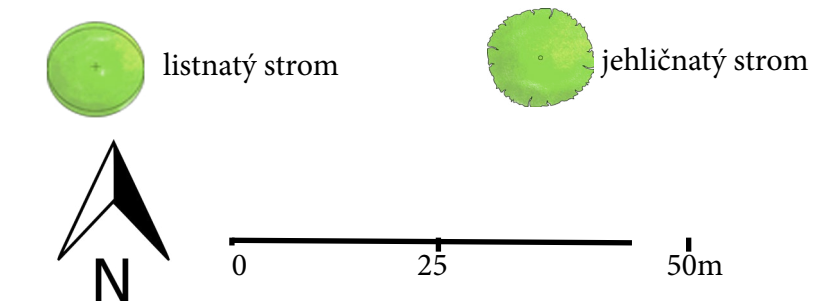

Obrázek č. 17: širší vztahy a doprava, zdroj: mapy.cz

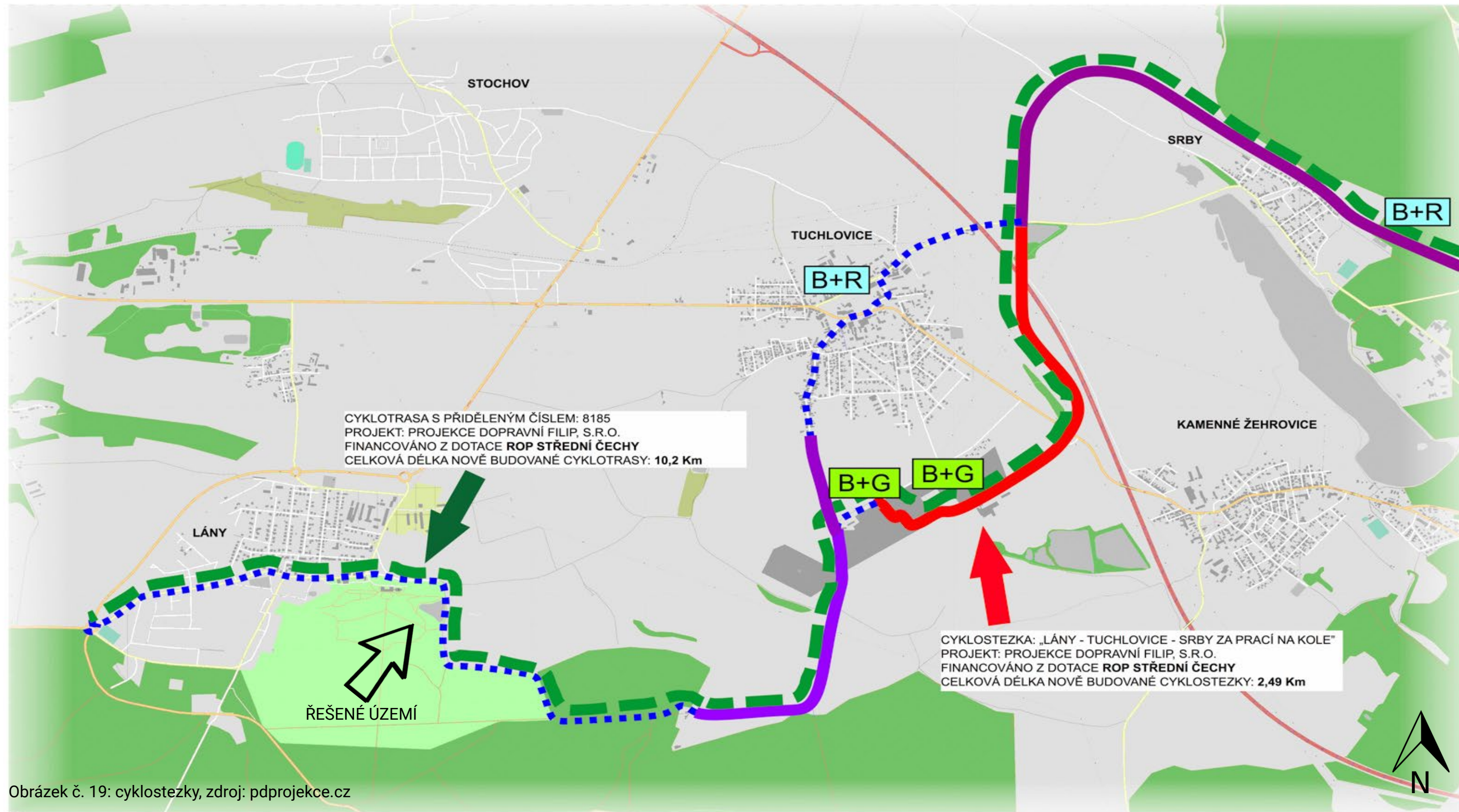

- 1 *Populus alba*
- 2 *Salix sepulcralis*
- 3 *Fagus sylvatica*
- 4 *Cornus stolonifera* 'Fraviramea'
- 5 *Fraxinus excelsior*
- 6 *Pinus nigra*
- 7 *Betula pendula*
- 8 *Tilia platyphyllos*
- 9 *Picea abies*
- 10 *Taxus baccata*
- 11 *Acer tataricum*
- 12 *Acer pseudoplatanus*
- 13 *Alnus glutinosa*
- 14 *Juglans nigra*
- 15 *Chamaecyparis lawsoniana*
- 16 *Salix caprea*
- 17 *Quercus petraea*
- 18 *Picea omorica*
- 19 *Abies concolor*
- 20 *Rhododendron*
- 21 *Carpinus betulus* - živý plot

Obrázek č. 18: dendrologie, zdroj: autor práce

Obrázek č. 19: cyklostezky, zdroj: pdprojekce.cz

LEGENDA:

	CYKLOSTEZKA „LÁNY-TUCHLOVICE-SRBY ZA PRACÍ NA KOLE“
	BIKE & GO (NOVÝ PŘÍSTŘEŠEK)
	NOVĚ VZNIKLÁ CYKLOTRASA S Č. 8185
	CYKLOTRASA - STÁVAJÍCÍ
	CYKLOSTEZKA - STÁVAJÍCÍ
	BIKE & RIDE (STÁVAJÍCÍ PŘÍSTŘEŠEK)

CYKLOSTEZKA LÁNY - TUCHLOVICE - SRBY ZA PRACÍ NA KOLE

Cyklostezka „Lány-Tuchlovice-Srby za práci na kole“ navazuje na předchozí etapu cyklostezky s názvem „Z Tuchlovic na nádraží“, taktéž spolufinancované z ROP SČ. Projekt cyklostezky využívá potenciálu ukrytého ve zrušené vleče do dolu Tuchlovice vedené z obce Srby. Díky cyklostezce „Lány-Tuchlovice-Srby za práci na kole“ došlo k propojení samostatných úseků cyklostezek a cyklotras a vznikla nová ucelená cyklotrasa č. 8185 vedoucí z Lán, přes Tuchlovice a Srby až k nádraží Kamenné Žehrovice. Takřka celá tato cyklotrasa dlouhá cca 12 Km je vedena mimo komunikace přístupné motorové dopravě. Cyklostezka mimoúrovňově kříží rychlostní silnici R6 i silnici II. tř. č. 606. V předchozí etapě došlo k umístění dvou cykloprístřešků typu Bike & Ride. V této etapě cyklostezky jsou umístěny 2 nové cykloprístřešky s uzamykatelnými samostatnými boxy typu Bike & Go.

Nově budovaná cyklostezka „Lány-Tuchlovice-Srby za práci na kole“ délky 2,49 Km obsahuje 3 mostní objekty rekonstruované spolu s výstavbou cyklostezky. Tento projekt je realizován za přispění z programu: Regionální operační program NUTS 2 Střední Čechy, Oblast podpory: 15.1.2 Udržitelné formy veřejné dopravy, Prioritní osa: 15.1. Doprava.

Obrázek č. 20: turistika, zdroj: mapy.cz

- muzeum T.G.M.
- naučná stezka Lánská obora
- Zámek Lány a Rynholec

Obrázek č. 1.- 4.: turistika, zdroj: <https://images.google.cz/imghp?hl=cz>

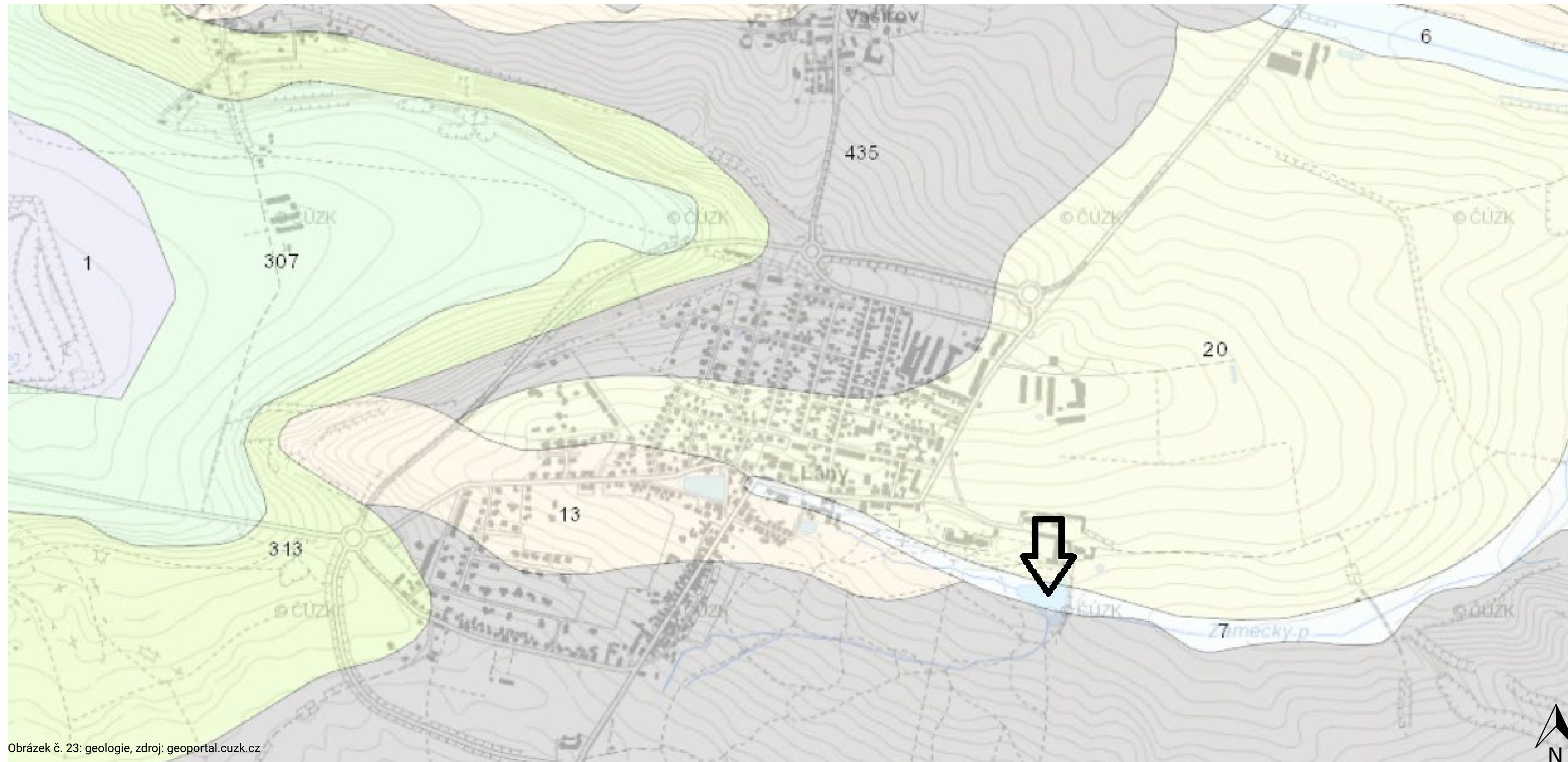

Řešené území se nachází na pomezí Lánské pahorkatiny a Kličavské pahorkatiny v Křivoklátské vrchovině ve 421 m.n.m.

KENOZOIKUM

KVARTÉR

navážka, halda, výsypka, odval [ID: 1]

Erátém: kenozoikum, Útvar: kvartér, Oddělení: holocén, Horniny: navážka, halda, výsypka, odval, Typ hornin: sediment nezpevněný, Mineralogické složení: proměnlivé, Zrnitost: různá, Barva: různá, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: kvartér

nivní sediment [ID: 6]

Erátém: kenozoikum, Útvar: kvartér, Oddělení: holocén, Horniny: hlína, písek, štěr, Typ hornin: sediment nezpevněný, Zrnitost: hlína, písek, štěr, Poznámka: inundovaný za vyšších vodních stavů, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: kvartér

smíšený sediment [ID: 7]

Erátém: kenozoikum, Útvar: kvartér, Oddělení: holocén, Horniny: sediment smíšený, Typ hornin: sediment nezpevněný, Zrnitost: jemnozrná převážně, Poznámka: včetně výplavových kuželů, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: kvartér

slatina, rašelina, hnilokal [ID: 9]

Erátém: kenozoikum, Útvar: kvartér, Oddělení: holocén, Horniny: slatina, rašelina, hnilokal, Typ hornin: sediment nezpevněný, Barva: převážně tmavě hnědá, Poznámka: organická hmota, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: kvartér

kamenitý až hlinito-kamenitý sediment [ID: 13]

Erátém: kenozoikum, Útvar: kvartér, Horniny: kamenitý až hlinito-kamenitý sediment, Typ hornin: sediment nezpevněný, Mineralogické složení: pestré, Zrnitost: kamenitá až hlinito-kamenitá, Barva: různá, Poznámka: místy bloky nebo eolická příměs, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: kvartér

sediment deluvioeolický [ID: 20]

Erátém: kenozoikum, Útvar: kvartér, Oddělení: pleistocén, Suboddělení: pleistocén svrchní, Horniny: hlína, písek, Typ hornin: sediment nezpevněný, Mineralogické složení: křemen + příměsí + CaCO₃, Zrnitost: jemnozrná až hrubozrná, Barva: okrově hnědá, Poznámka: místy hrubší klasty, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: kvartér

MEZOZOIKUM

KŘÍDA

pisčité slínovce až jílovce spongilitické, místy silicifikované (opuky) [ID: 307]

Erátém: mezozoikum, Útvar: křída, Oddělení: křída svrchní, Stupeň: turon, Podstupeň: turon spodní, turon střední, Souvrství: bělohorské, Poznámka: pásmo IIIb, Horniny: slínovec písčité, jílovec spongilitický, Typ hornin: sediment zpevněný, Poznámka: spongilitický, silicifikovaný, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: křída, Region: česká křídová pánev, Jednotka: vltavo-berounský vývoj, orlicko-žďárský vývoj

jílovec, prachovce, pískovce křemenné, jílovité, glaukonitické, slepence [ID: 313]

Erátém: mezozoikum, Útvar: křída, Oddělení: křída svrchní, Stupeň: cenoman, Souvrství: perucko-korycanské, Poznámka: nerozlišené, Horniny: jílovec, prachovec, pískovec křemenný, jílovitý, glaukonitický, slepence, Typ hornin: sediment zpevněný, Zrnitost: jemnozrná až hrubozrná, Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: křída, Region: česká křídová pánev

PALEOZOIKUM

KARBON

valounové pískovce, slepence, pískovce, prachovce, jílovec, uhelné slaje, brekcie, tufy a tufity [ID: 435]

Erátém: paleozoikum, Útvar: karbon, Oddělení: karbon svrchní, Stupeň: westphal, Podstupeň: westphal C, westphal D, Souvrství: kladenské, Poznámka: nerozlišené, Horniny: pískovec, slepence, prachovec, jílovec, uhelná slaj, brekcie, tuf, tufit, Typ hornin: sediment zpevněný, kaustobiolit, Poznámka: (slaje radnických, lubenských a nýránských souslojí), Soustava: Český masív - pokryvné útvary a postvariské magmatity, Oblast: svrchní karbon a perm, Region: středoecké a západoecké mladší paleozoikum

PROTEROZOIKUM

NEOPROTEROZOIKUM

droby, prachovce, břidlice [ID: 745]

Erátém: proterozoikum, Útvar: neoproterozoikum, Skupina: kralupsko-zbraslavská skupina, Horniny: droba, prachovec, břidlice, Typ hornin: sediment zpevněný, Poznámka: střídaní, Soustava: Český masív - krystalikum a prevariské paleozoikum, Oblast: středoecká oblast (bohémikum), Region: Barrandien, Jednotka: proterozoikum Barrandienu, Subjednotka: kralupsko-zbraslavská skupina

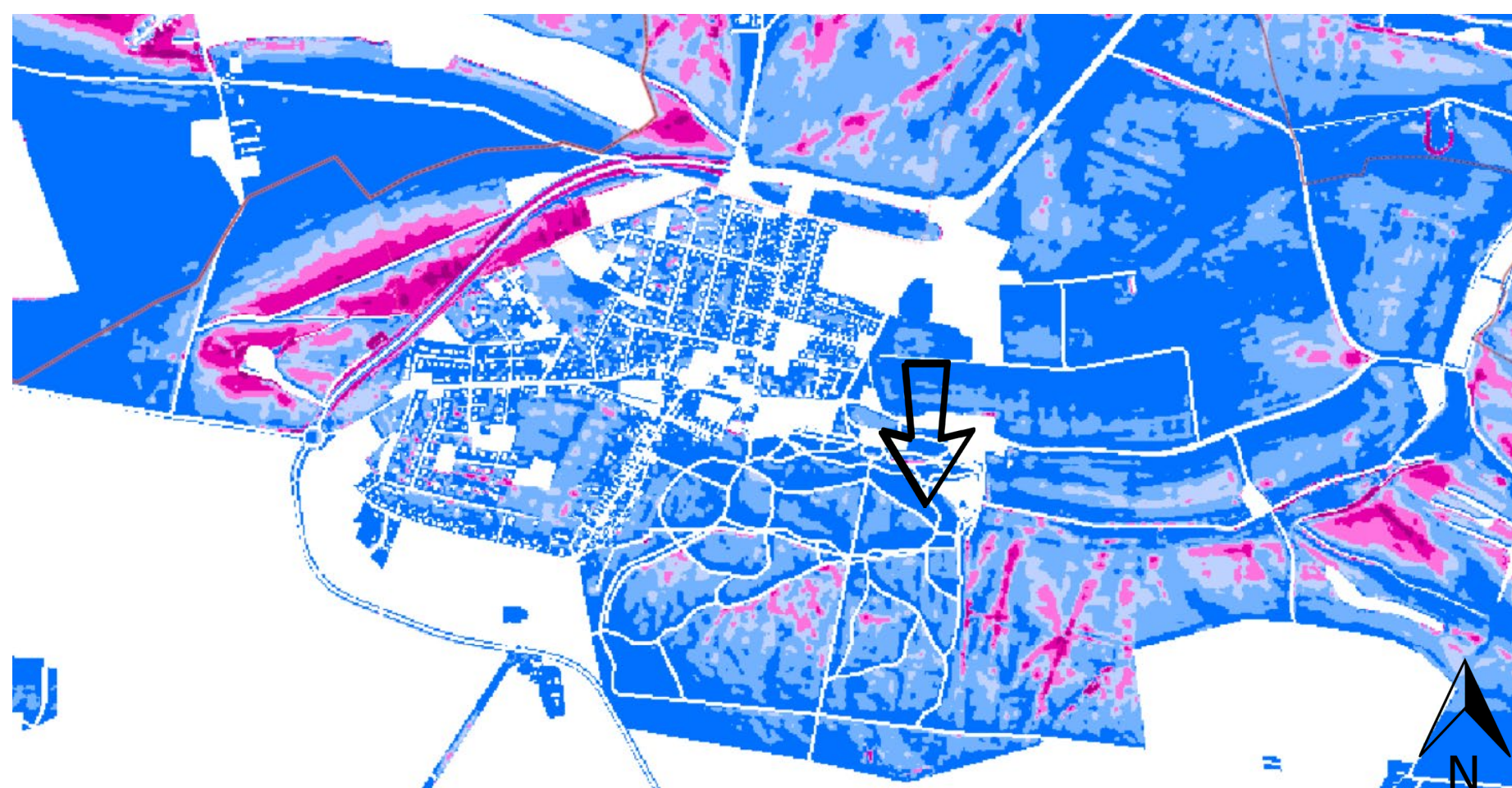

Maximálně přípustné hodnoty faktoru chranného vlivu vegetace a protierozních opatření

- do 0,005
- 0,005 - 0,020
- 0,020 - 0,100
- 0,100 - 0,200
- 0,200 - 0,240
- 0,240 - 0,400
- nad 0,400

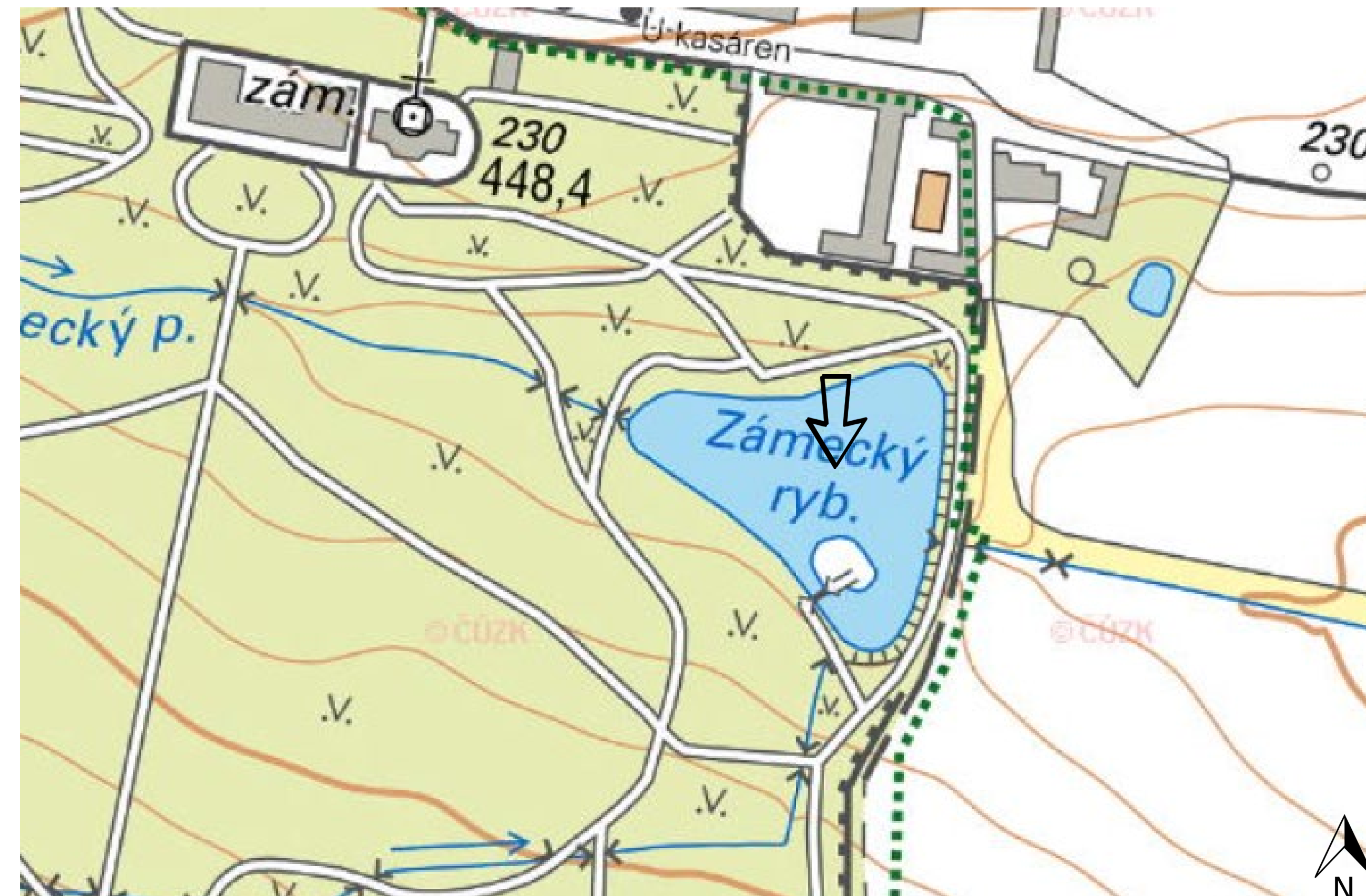
Obrázek č. 24: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz

Faktory délky a sklonu svahu

- svahy nejohroženější
- svahy silně ohrožené
- svahy ohrožené
- svahy mírně ohrožené
- svahy náchylné
- svahy bez ohrožení

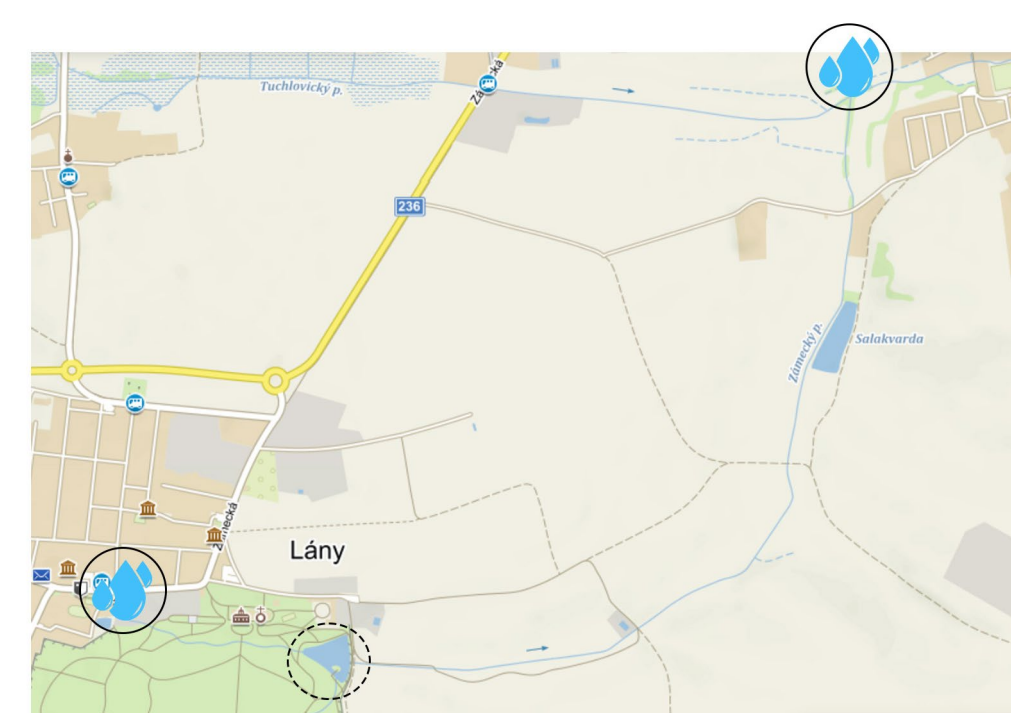
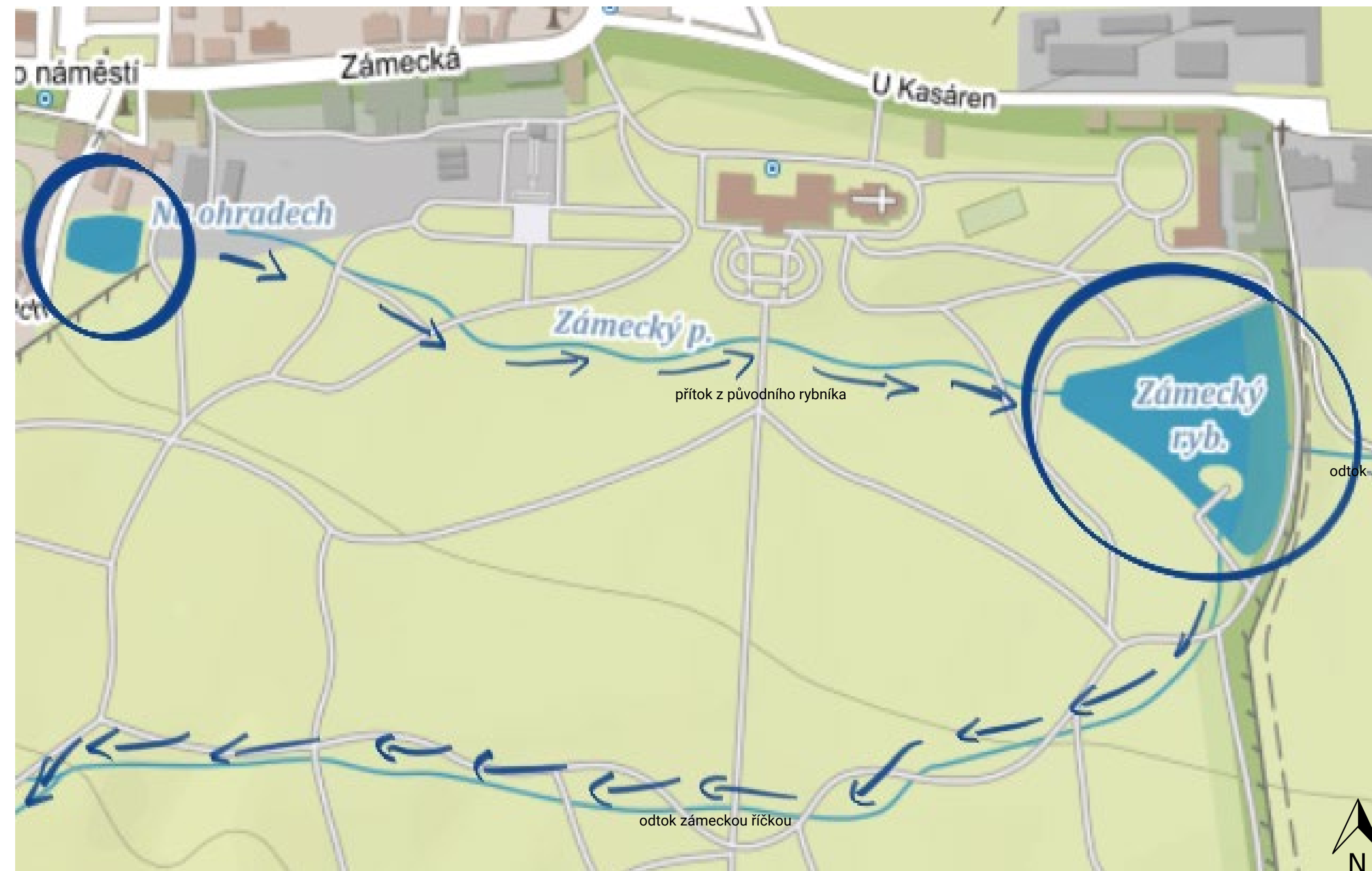
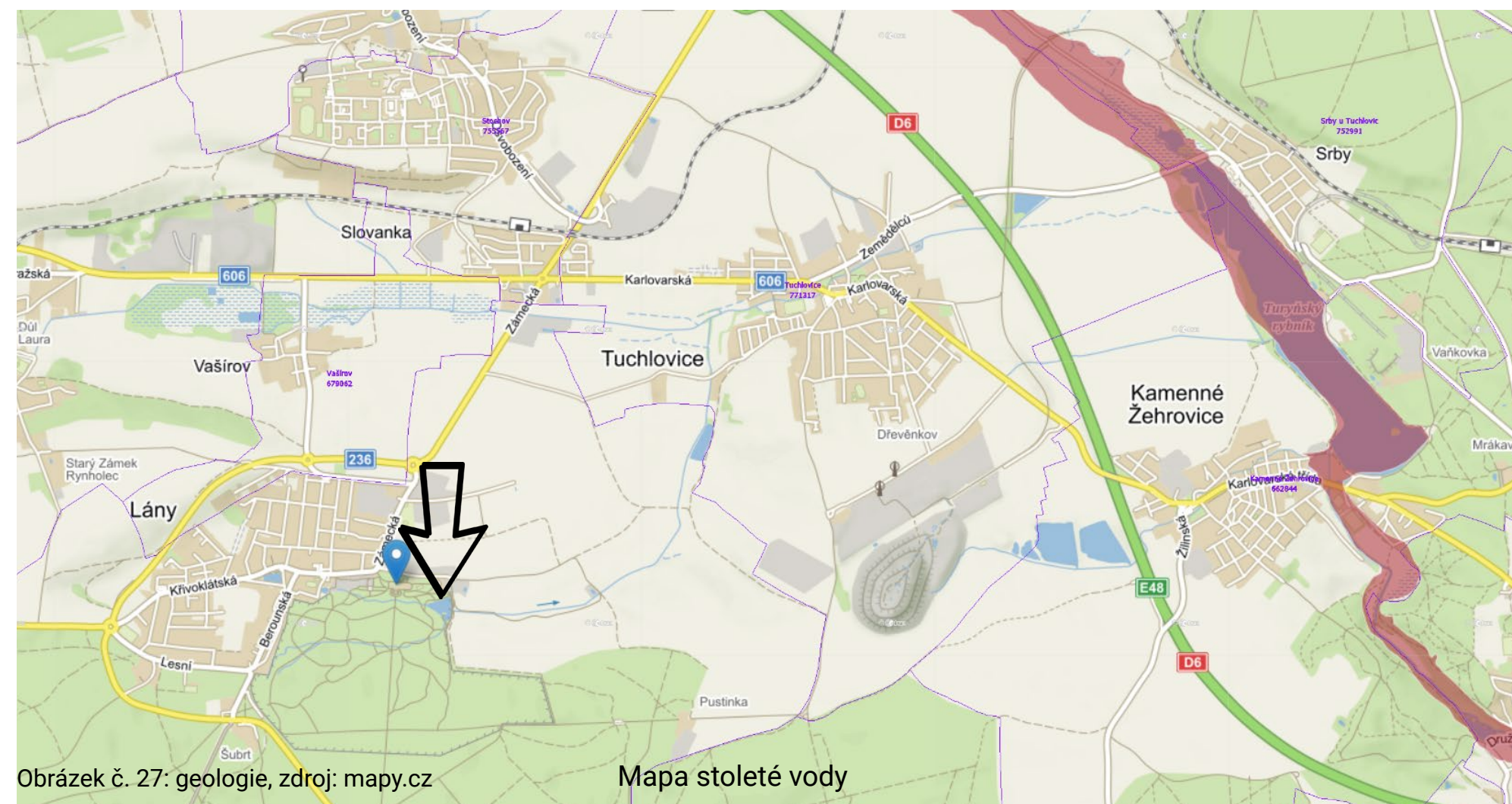
Obrázek č. 25: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz

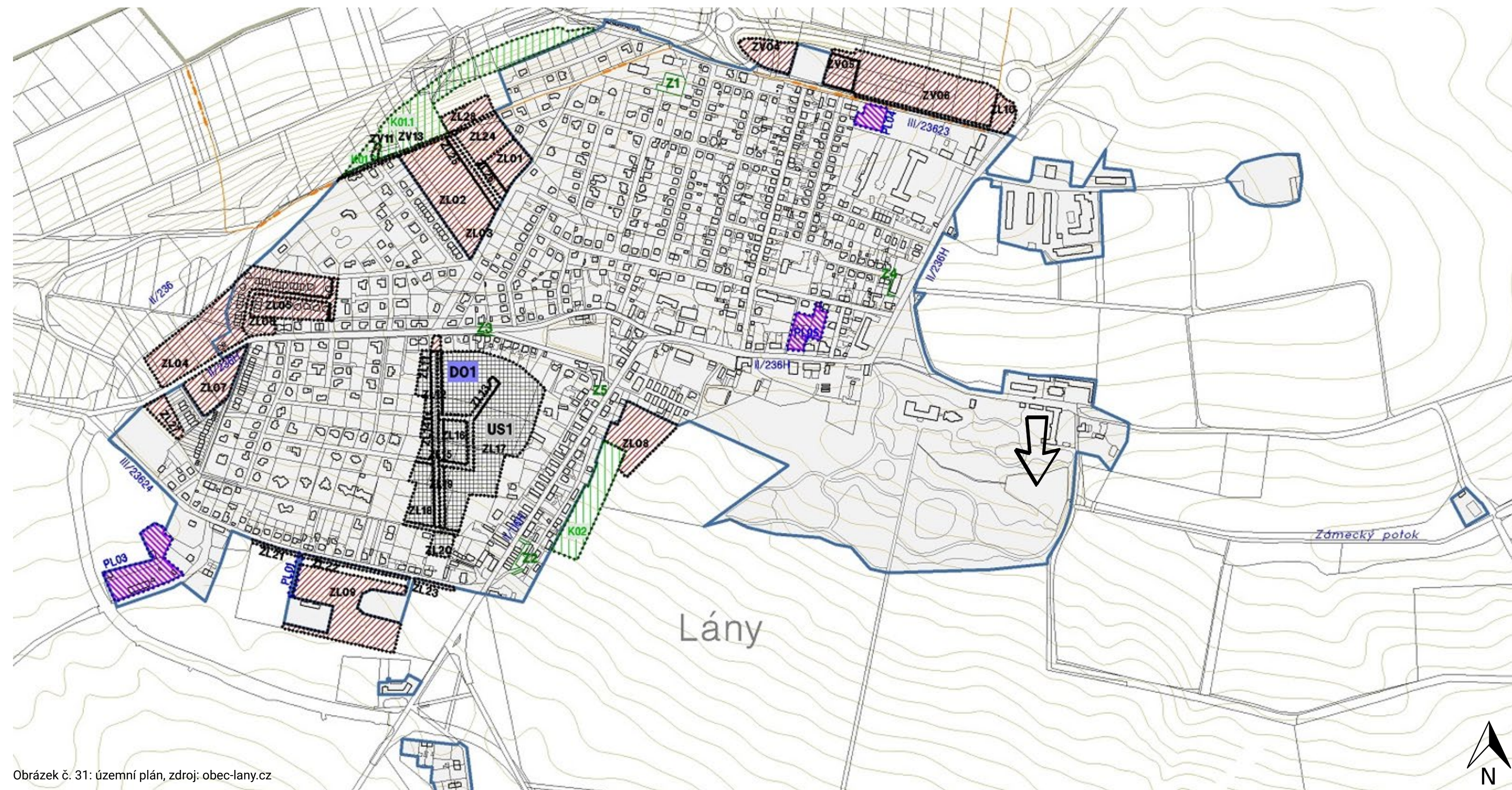
Obrázek č. 26: geologie, zdroj: mapy.cz

Vrstevnice řešeného území

Obrázek č. 31: územní plán, zdroj: obec-lany.cz

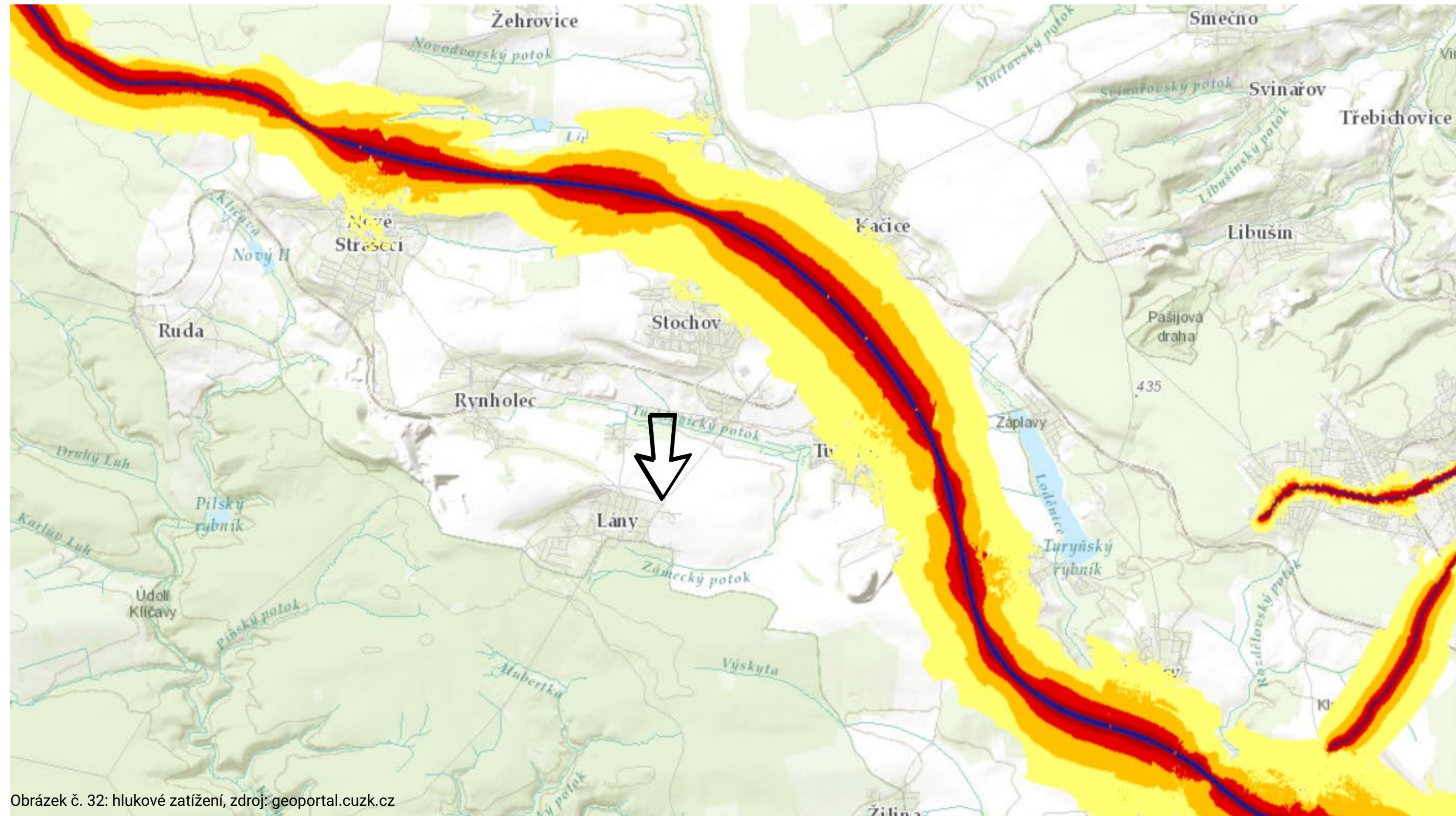
LEGENDA HRANIC ÚZEMÍ:

- správní území obce
- katastrální území k.ú. Lány, k.ú. Vašírov

- zastavěné území k datu 08/2019
- ZL01 zastavitelné plochy
- PL01 plochy přestavby
- K01 plochy změn v krajině
- US1 plochy, ve kterých je rozhodování o změnách v území podmíněno zpracováním územní studie
- DO1 plochy, ve kterých je rozhodování o změnách v území podmíněno uzavřením dohody o parcelaci
- Z1 hranice a číslo lokality změny č. 1 ÚP

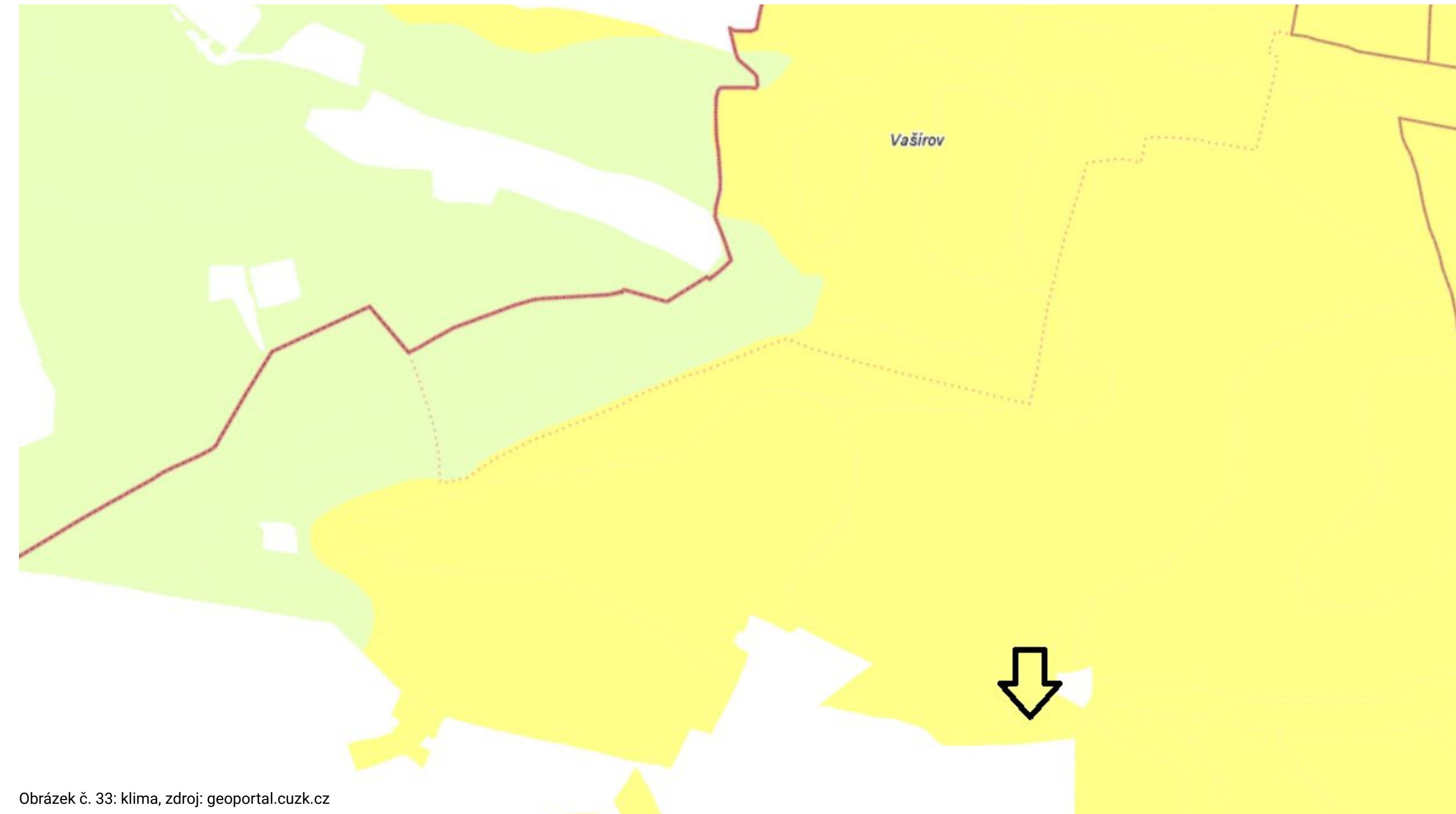
04.9. HLUKOVÉ ZATÍŽENÍ

Obrázek č. 32: hlukové zatížení, zdroj: geoportal.cuzk.cz

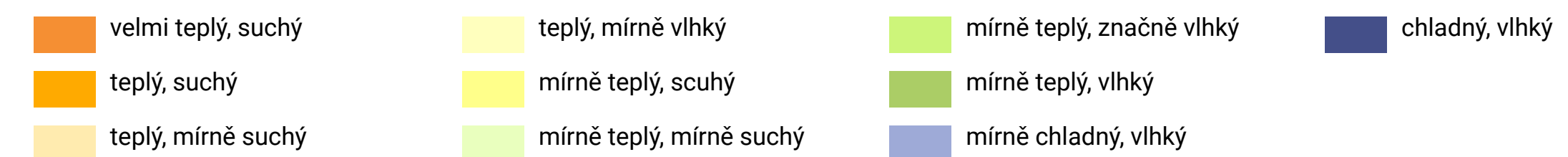

04.9. KLIMA

Obrázek č. 33: klima, zdroj: geoportal.cuzk.cz

Klimatické regiony

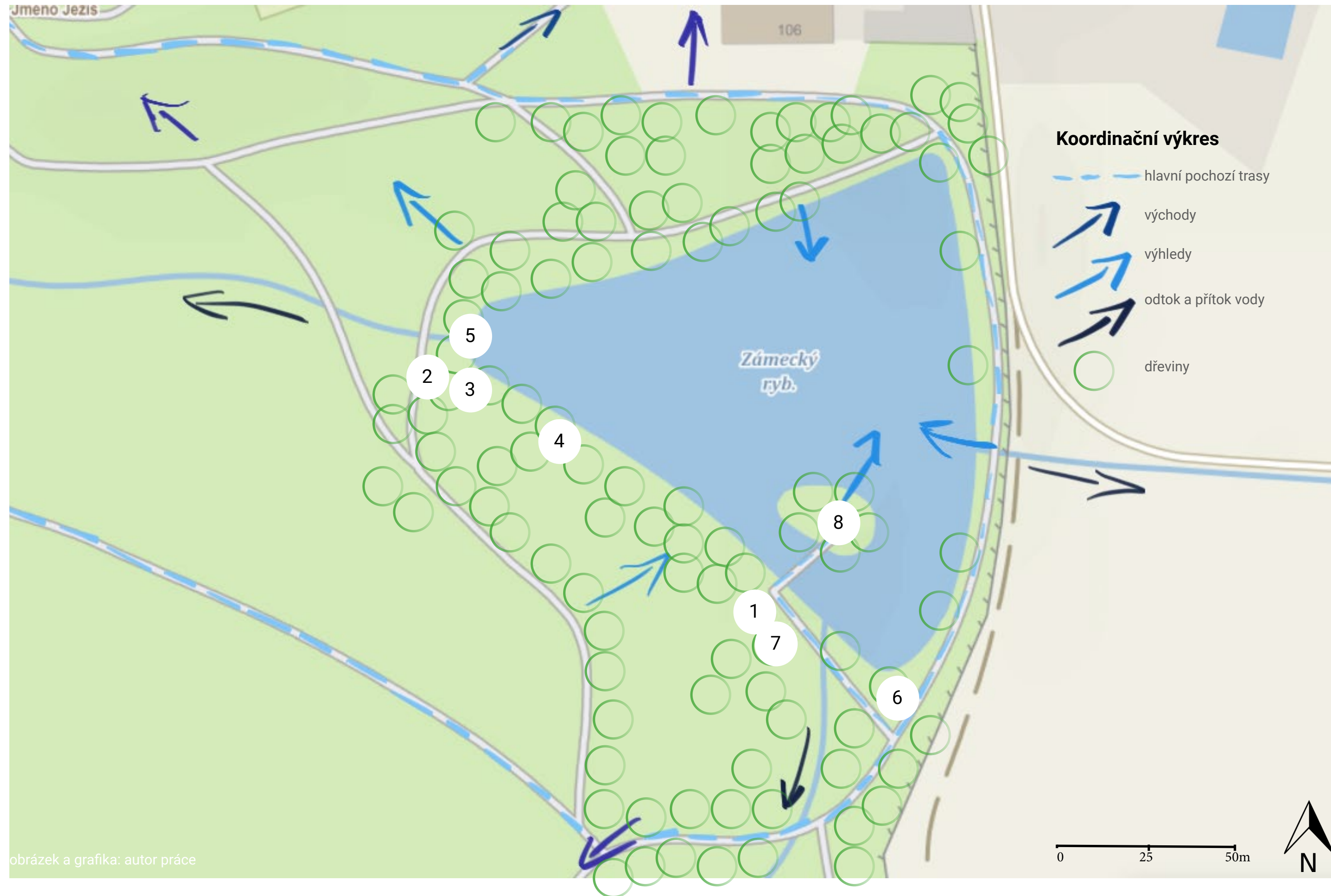
Obrázek č. 34: stávající stav místa, zdroj: mapy.cz

Řešené území v zámeckém parku

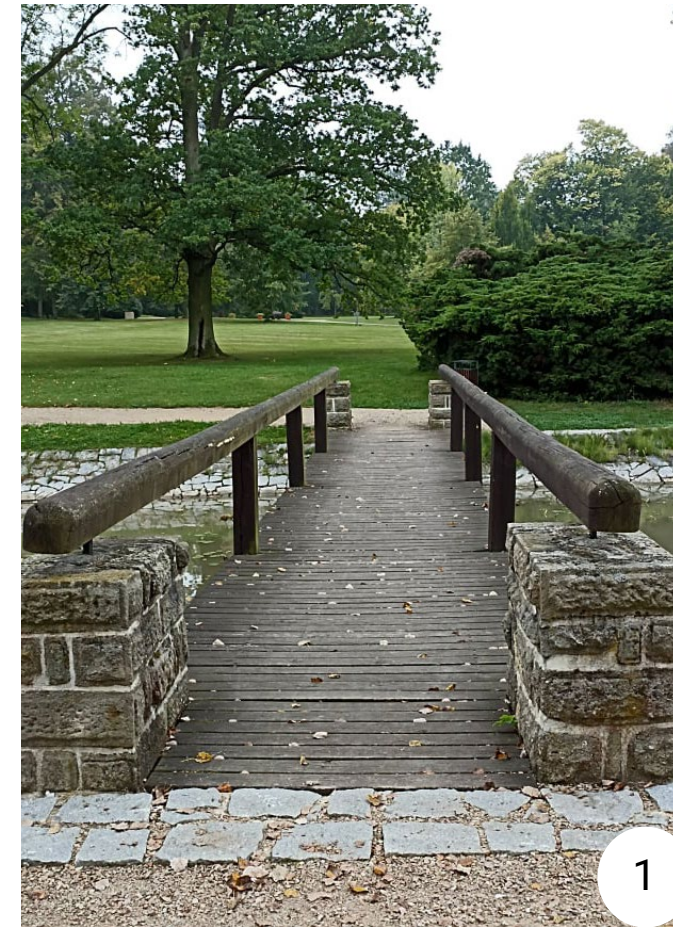

obrázek a grafika: autor práce

obrázek a grafika: autor práce

1

2

3

4

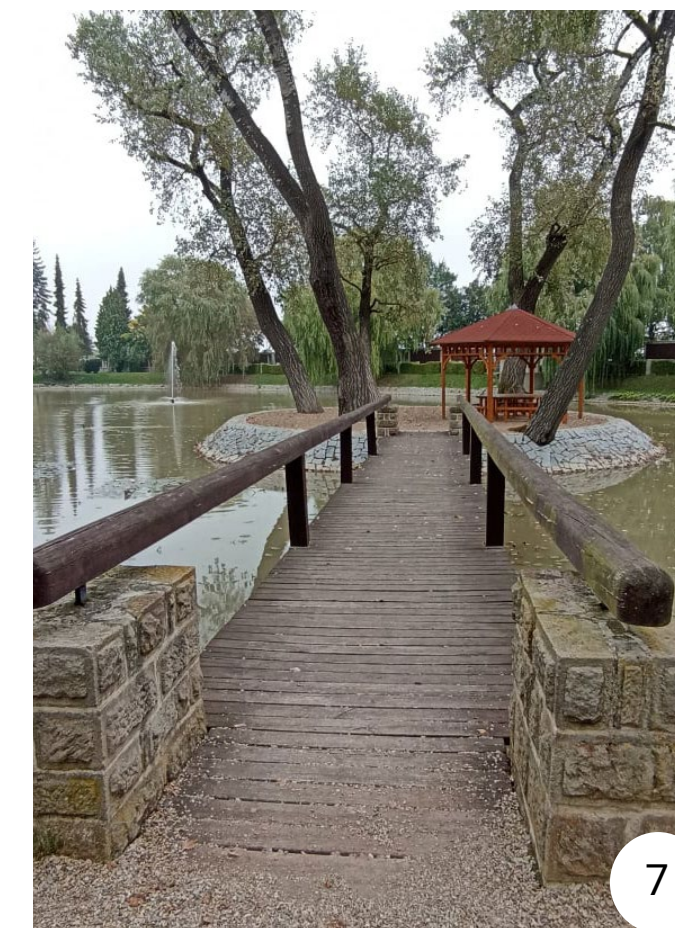
FOTODOKUMENTACE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

5

6

7

8

soukromá fotogalerie autora práce

SWOT ANALÝZY

SILNÉ STRÁNKY

- Historicky významné místo
- Krajinný ráz
- Žádaná lokalita
- Zdroj vody pro rozvoj vodního díla
- Velké množství ploch

PŘÍLEŽITOSTI

- Rozvoj vodních ploch
- Rozvynutí cestní sítě
- Využití volných prostranství
- Tvorba zajímavé části parku pro obyvatele

SLABÉ STRÁNKY

- Omezení vnitřním řádem parku
- Nízká občanská vybavenost obce
- Přísná opatření v celém areálu
- Historické hodnoty

HROZBY

- Narušení krajinného rázu
- Nedodržení a zasáhnutí do stavebního slohu
- Nekompatibilní utvoření části se zbytkem parku

05 VLASTNÍ PROJEKT

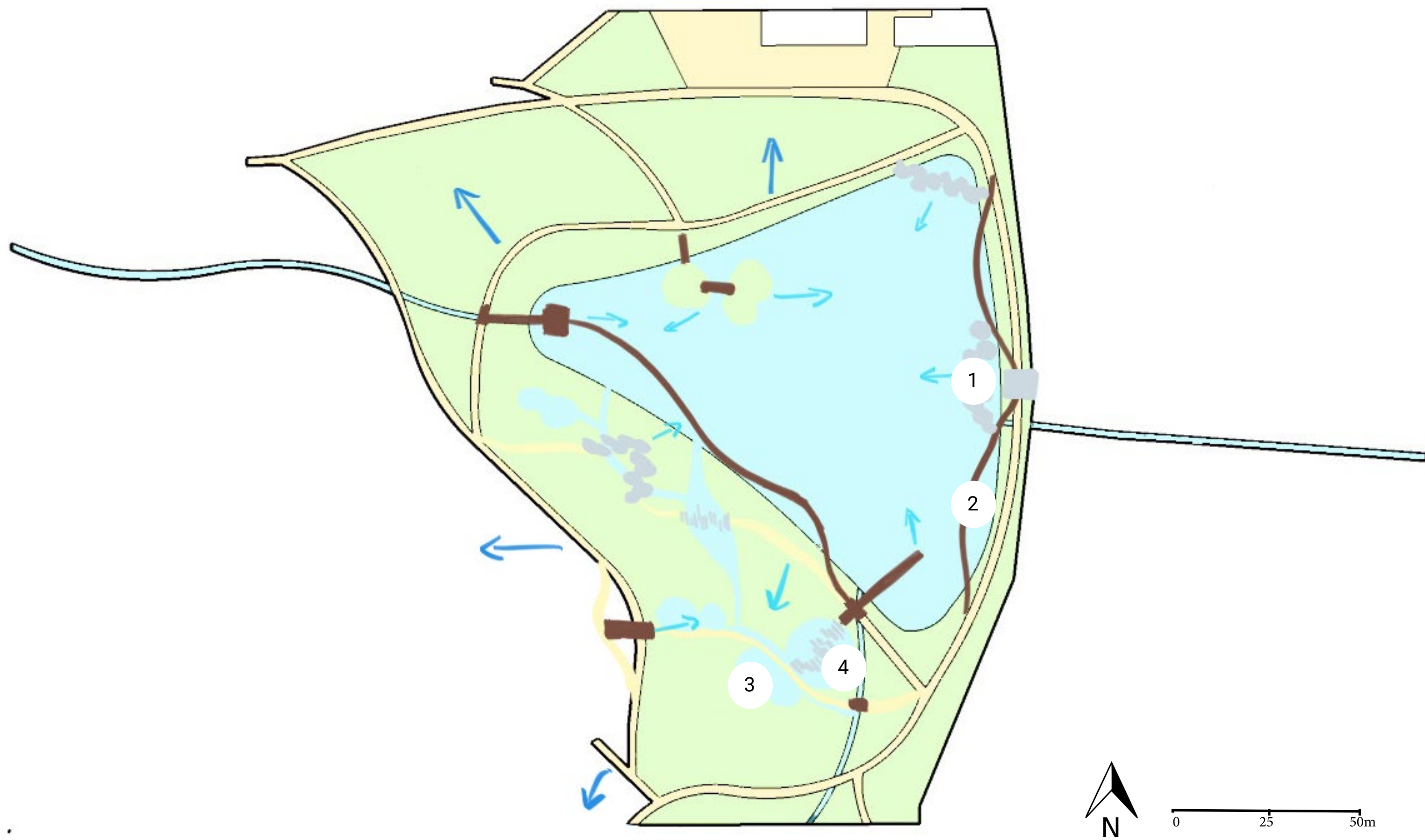

05 VLASTNÍ PROJEKT
05.1. MOODBOARD

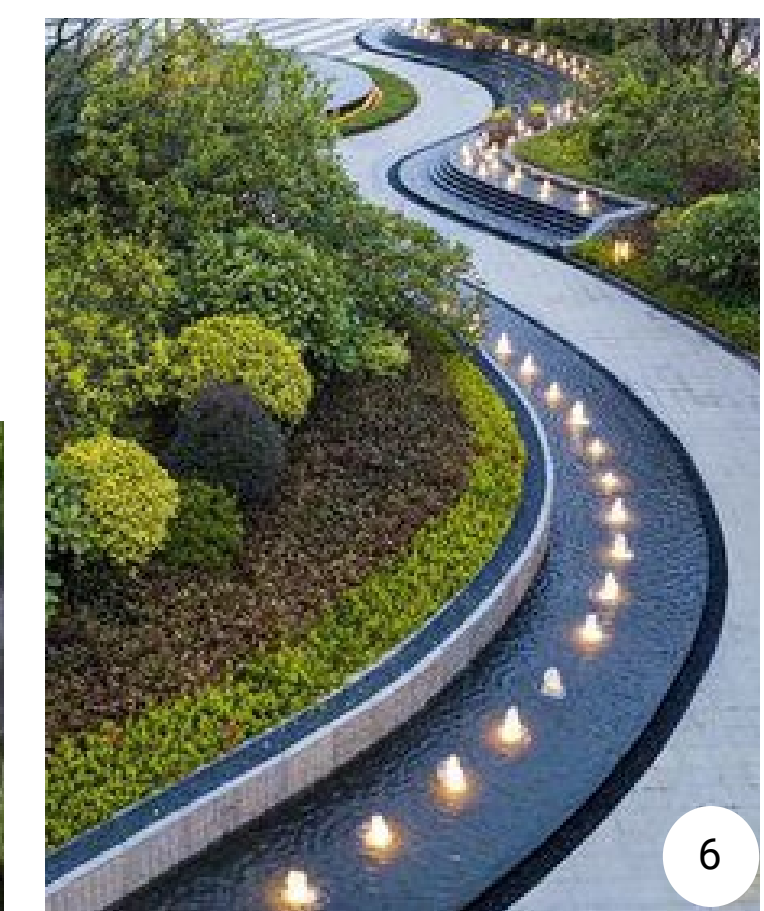
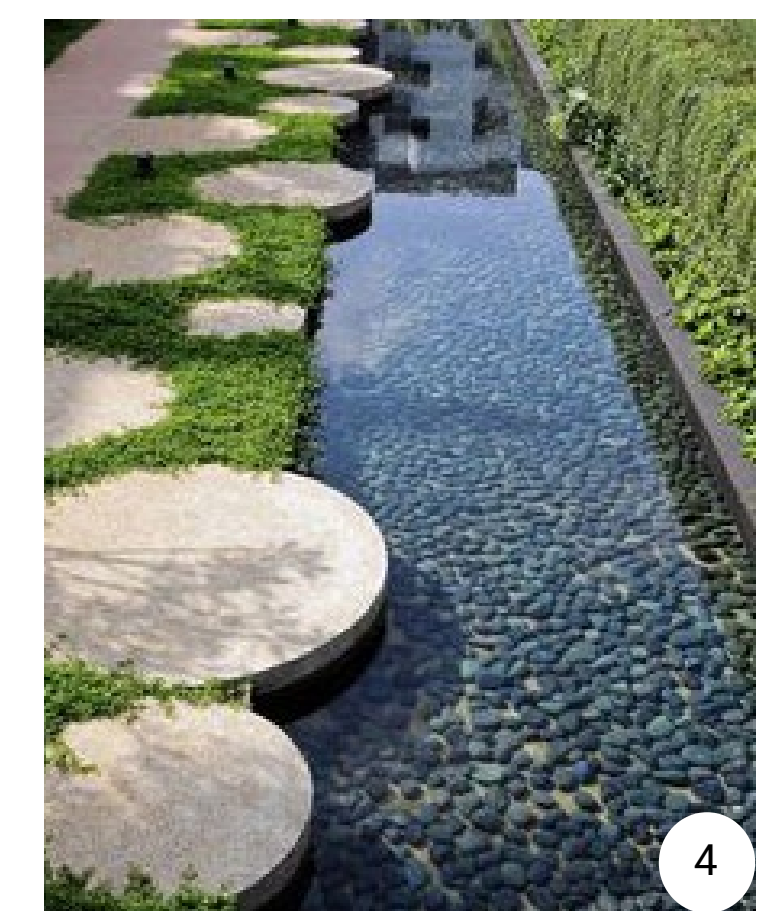
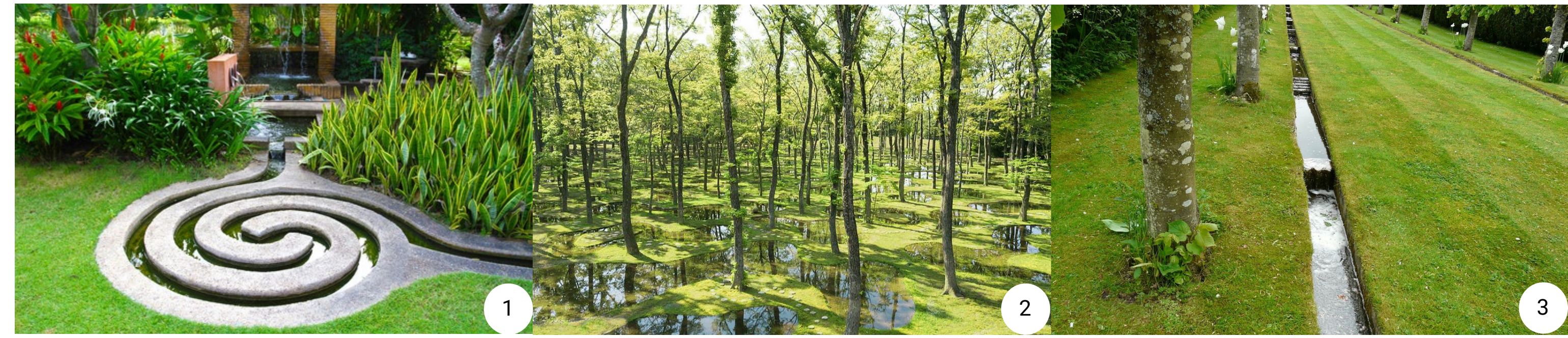
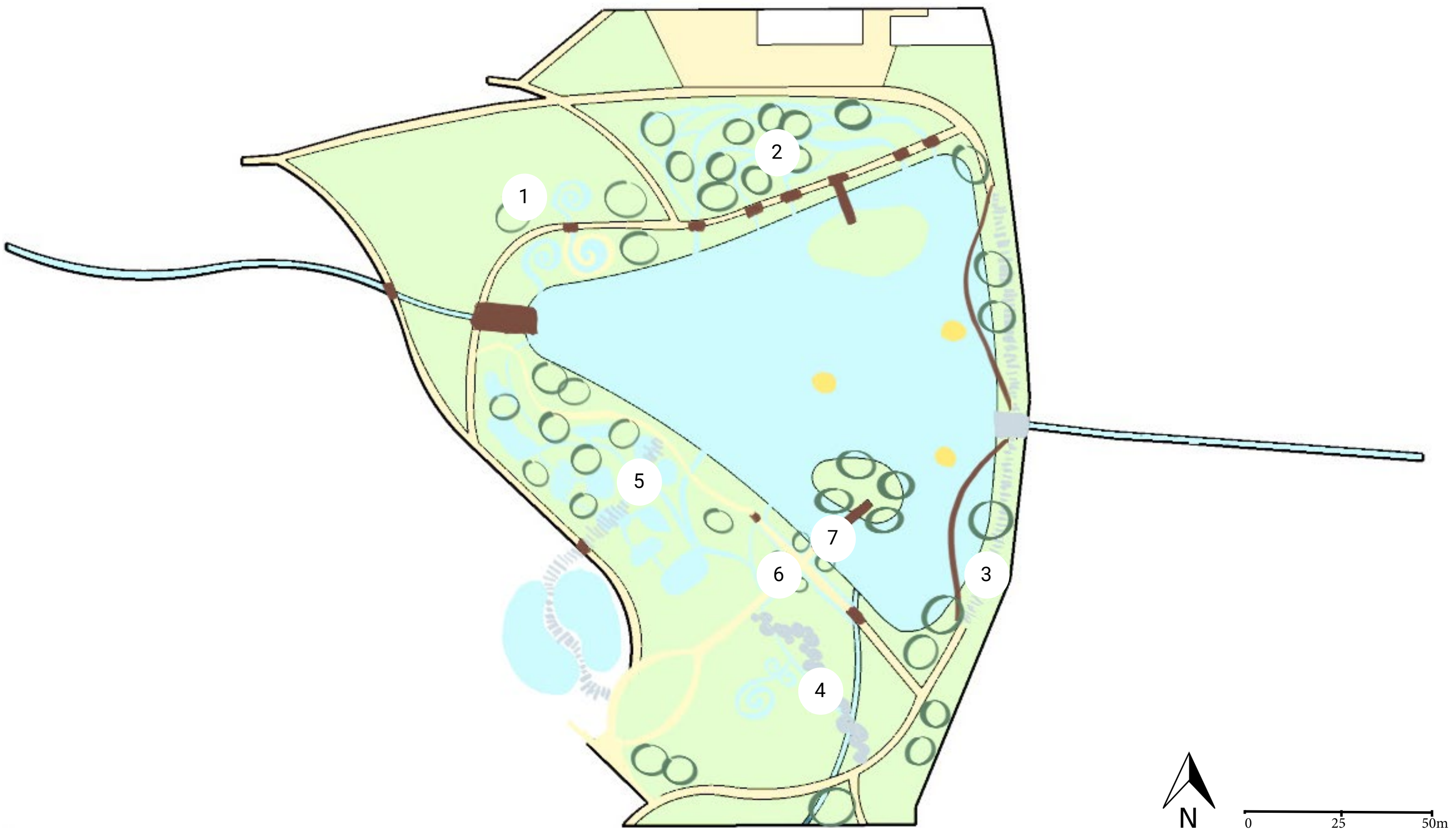

pinterest.com

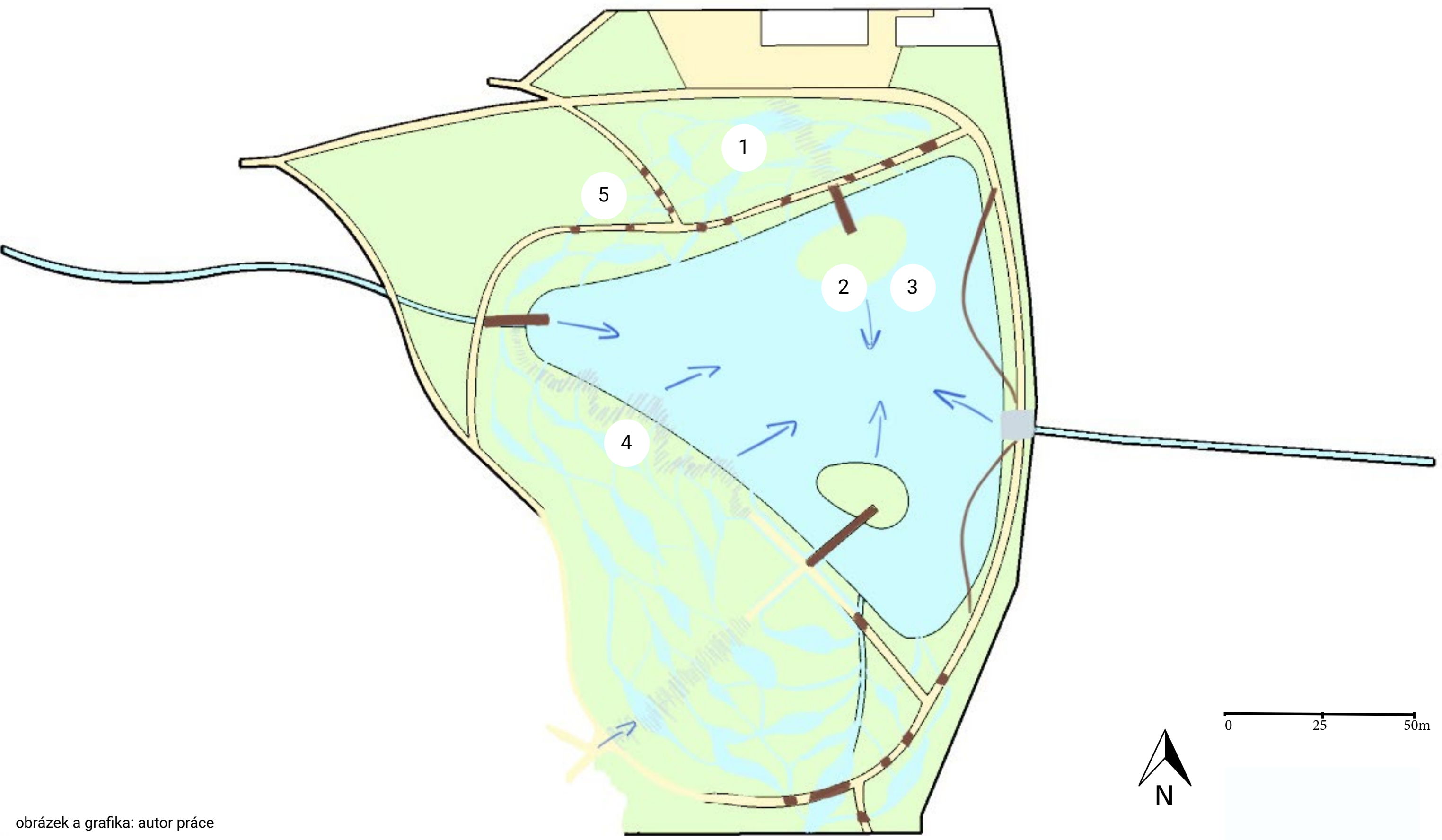

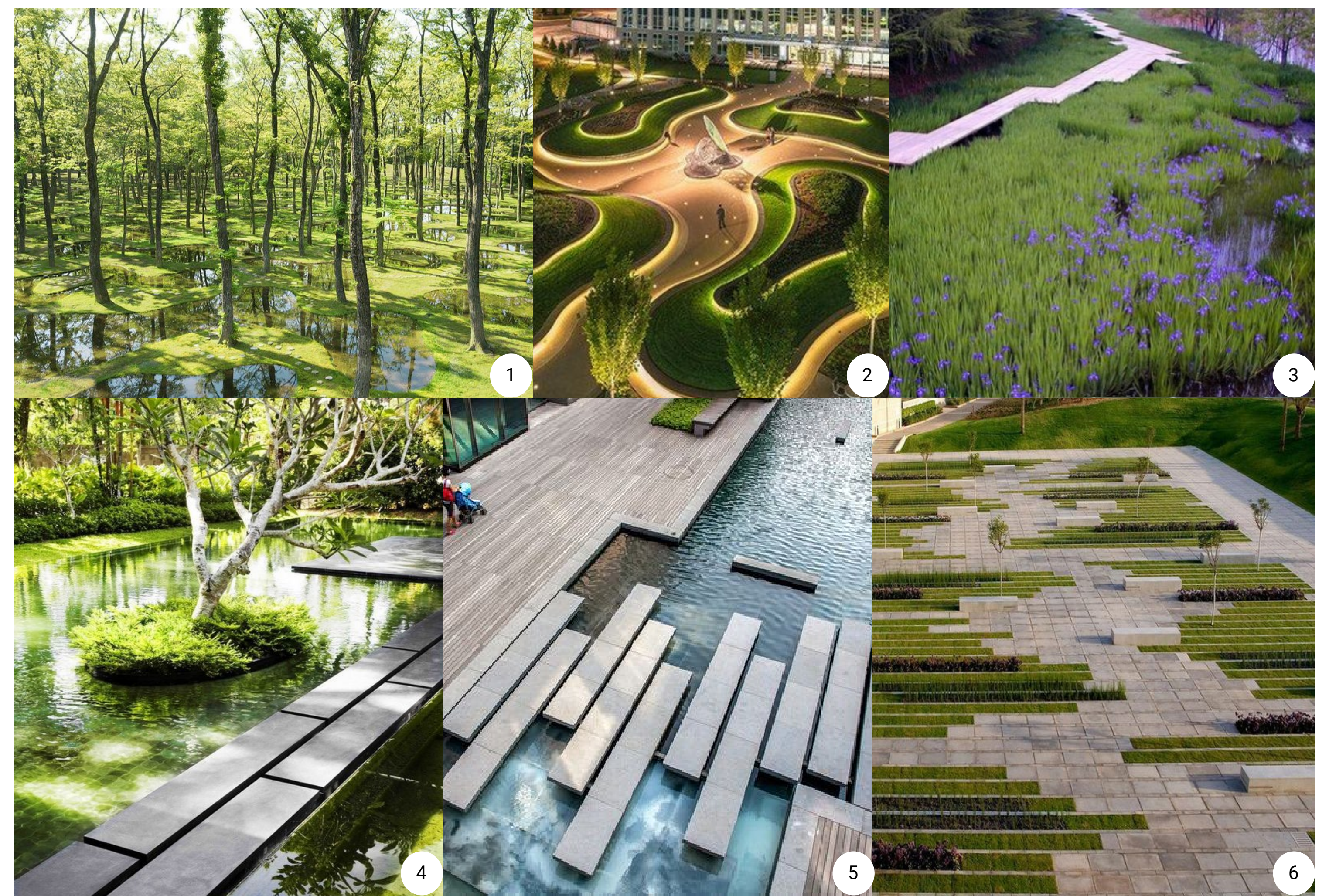

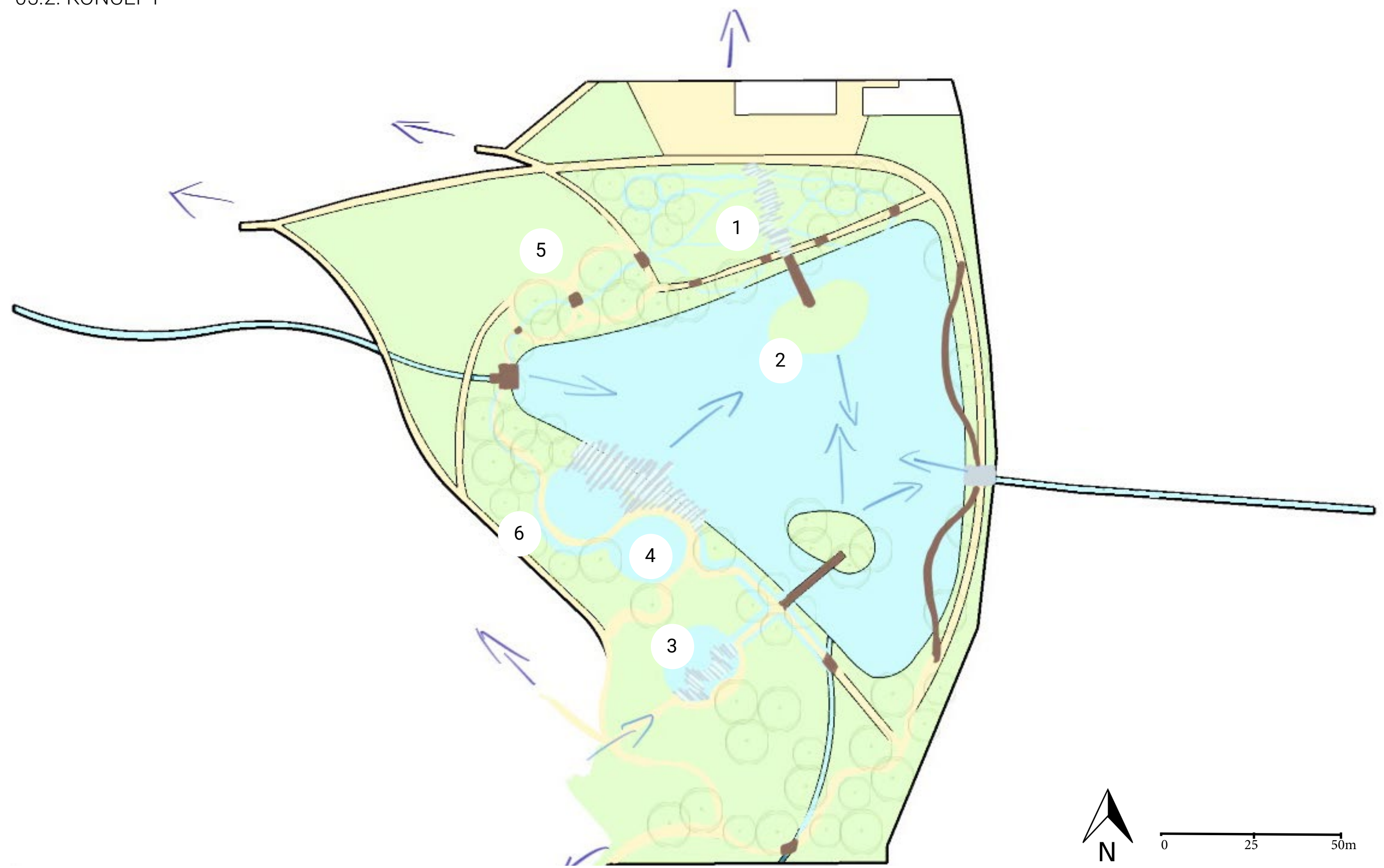

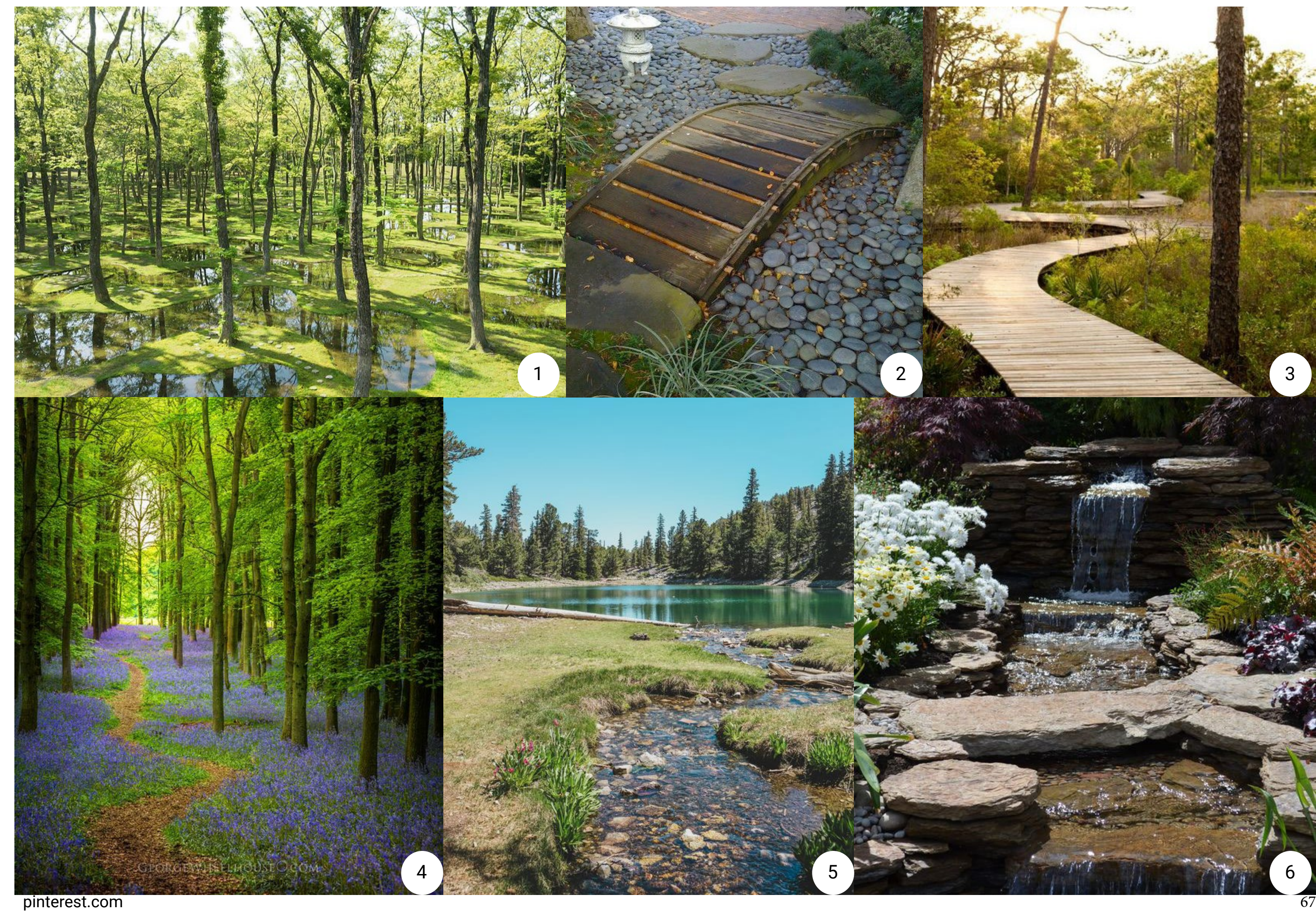
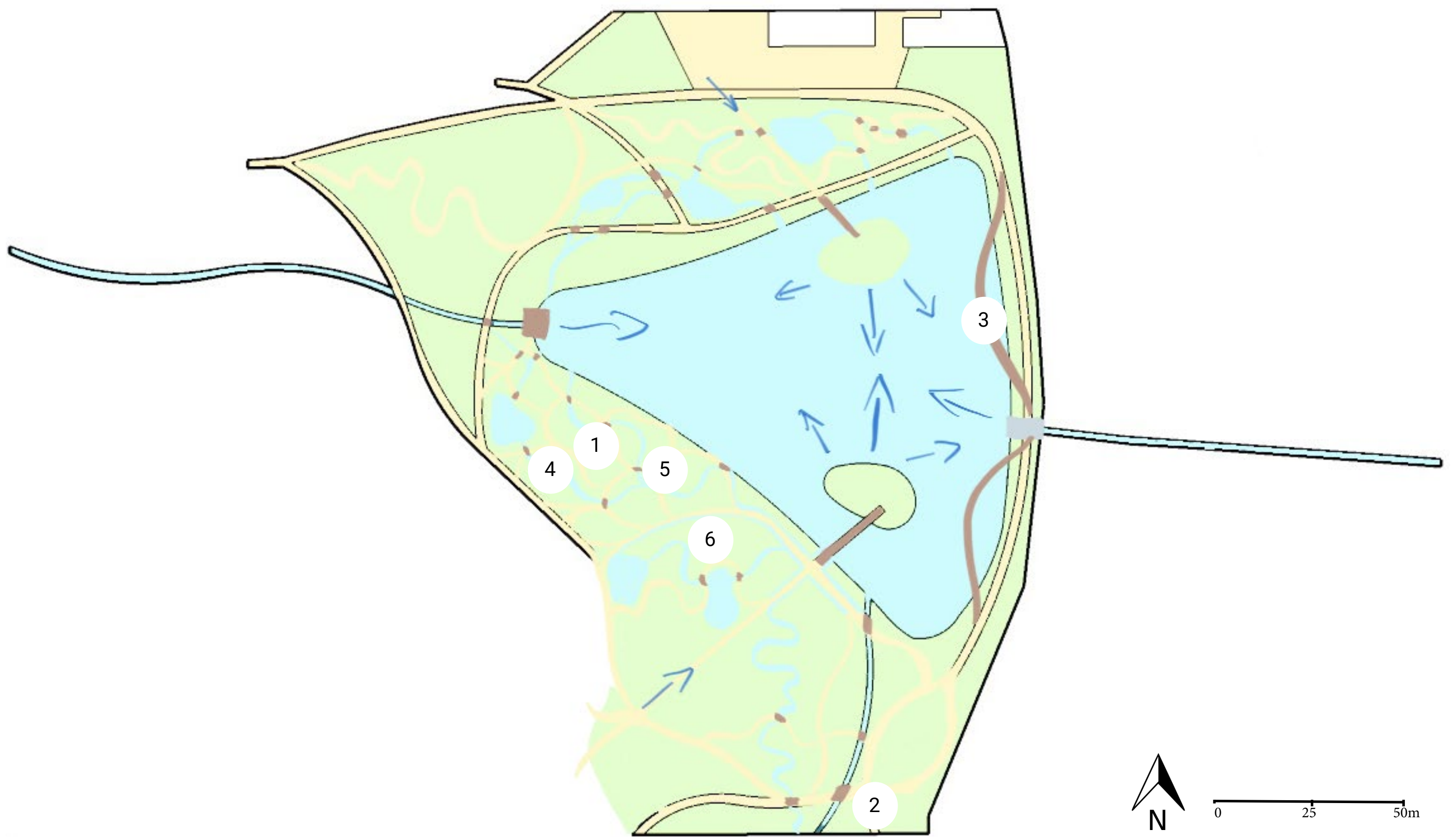

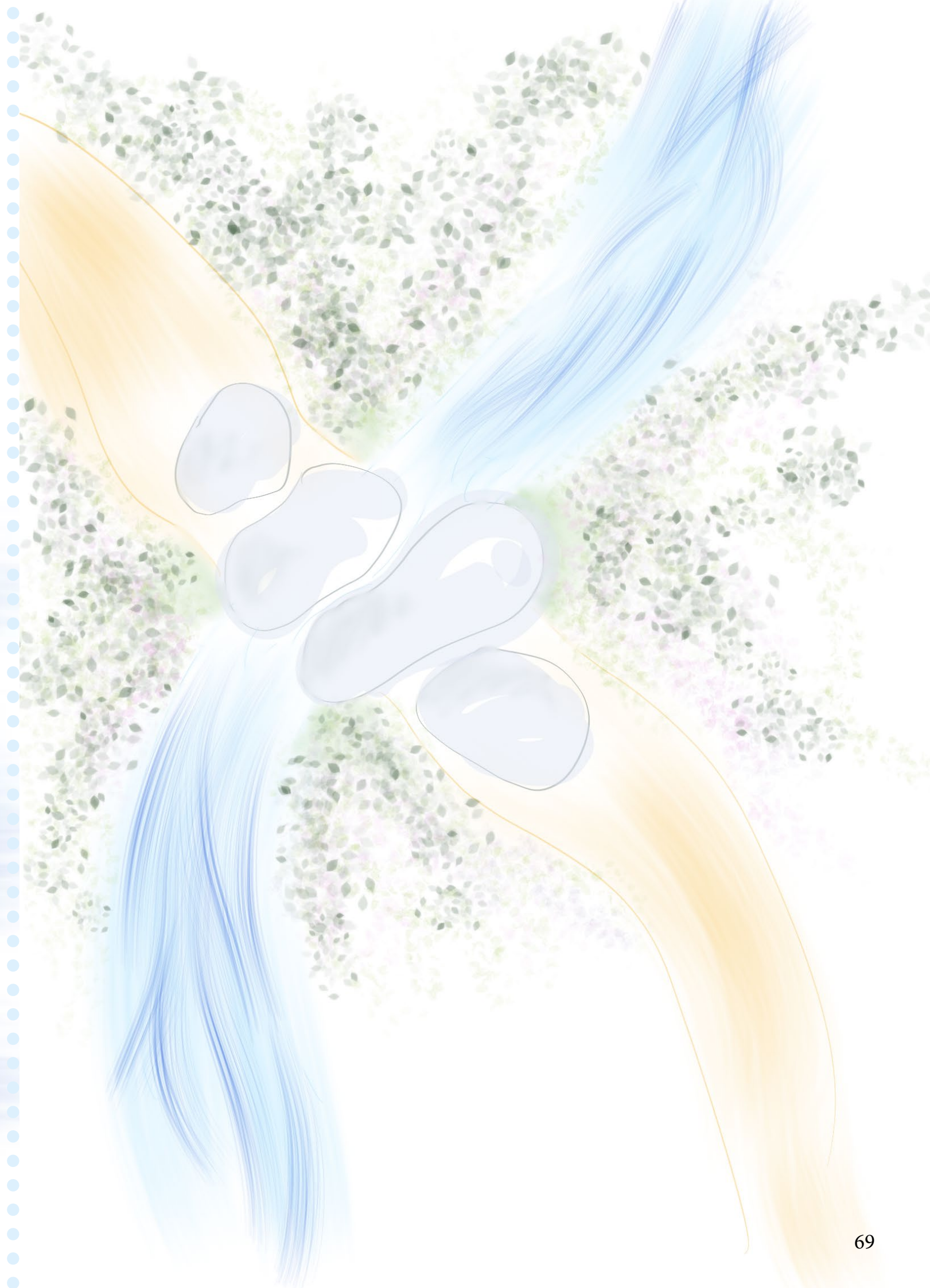
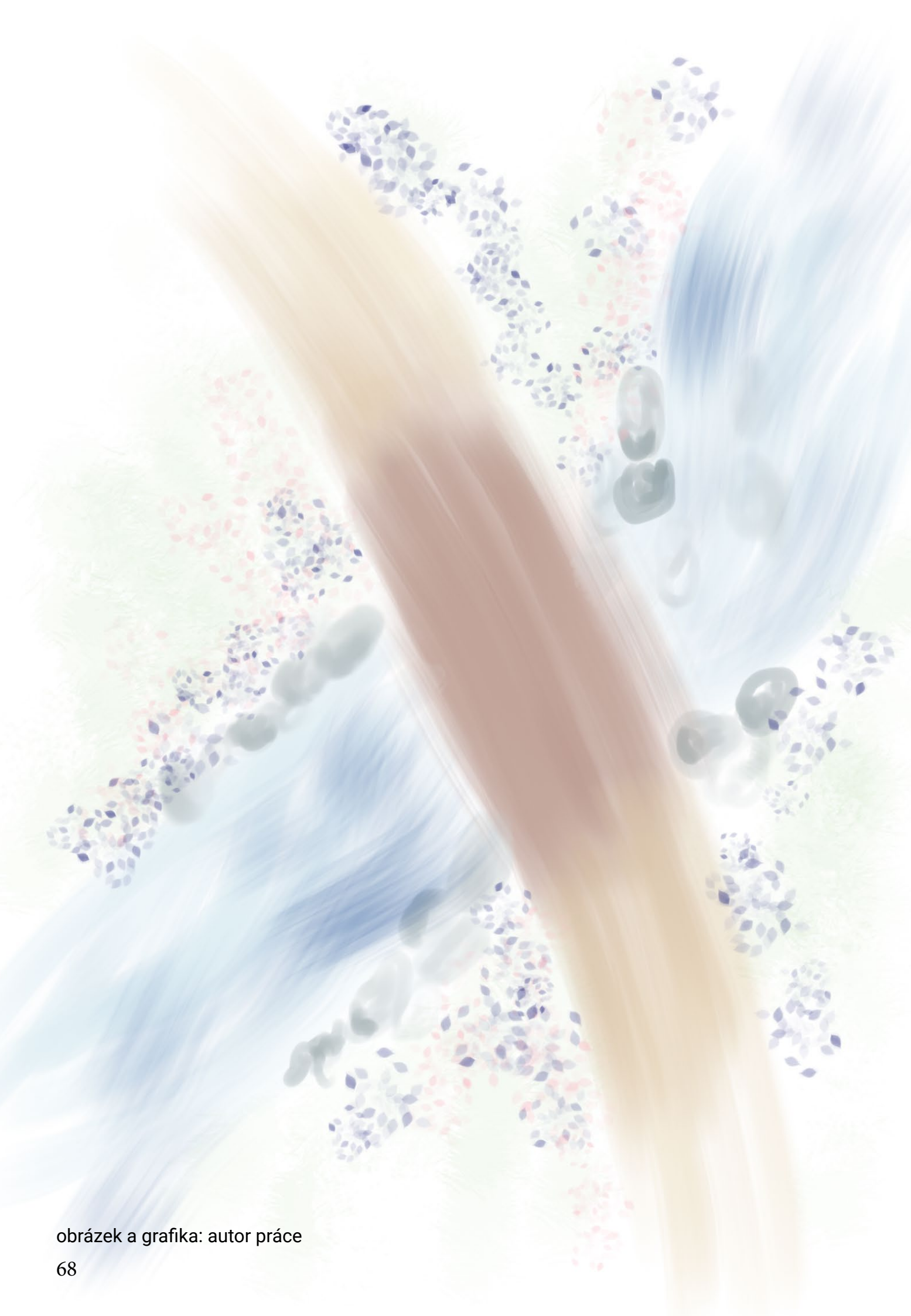

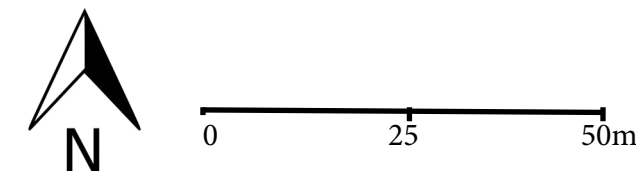

05.3. MAPA KÁCENÍ

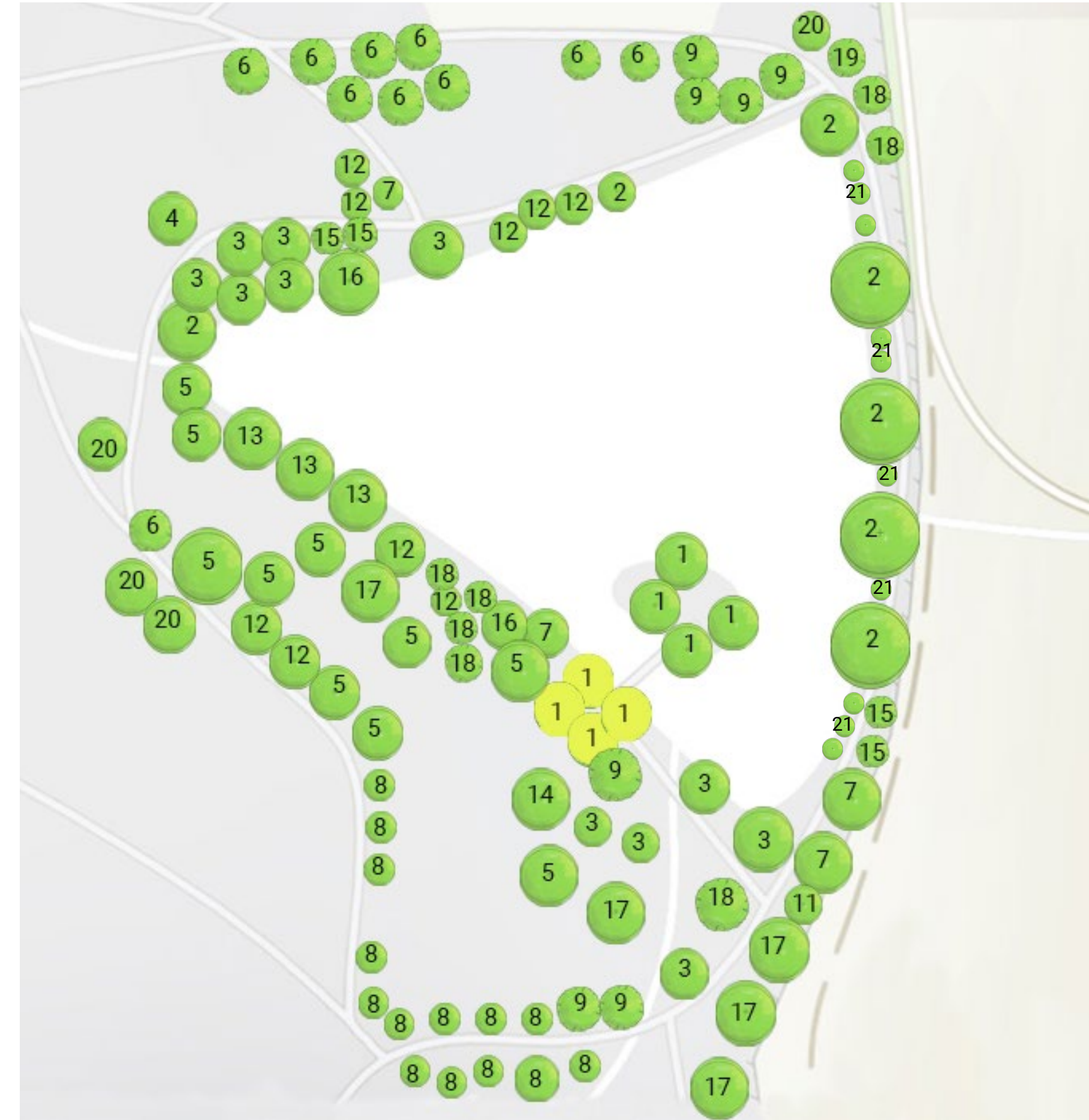
- 1 *Populus alba*- 1 ks
- 2 *Salix sepulcralis*
- 3 *Fagus sylvatica*- 2 ks
- 4 *Cornus stolonifera* 'Fraviramea'
- 5 *Fraxinus excelsior*
- 6 *Pinus nigra*
- 7 *Betula pendula*
- 8 *Tillia platyphyllos*- 1 ks
- 9 *Picea abies*- 1 ks
- 10 *Taxus baccata*- 5 ks
- 11 *Acer tataricum*
- 12 *Acer pseudoplatanus*- 1 ks
- 13 *Alnus glutinosa*
- 14 *Juglans nigra*
- 15 *Chamaecyparis lawsoniana*
- 16 *Salix caprea*
- 17 *Quercus petraea*
- 18 *Picea omorica*
- 19 *Abies concolor*
- 20 *Rhododendron*
- 21 *Carpinus betulus* - živý plot

 stávající dřeviny
  kácené dřeviny

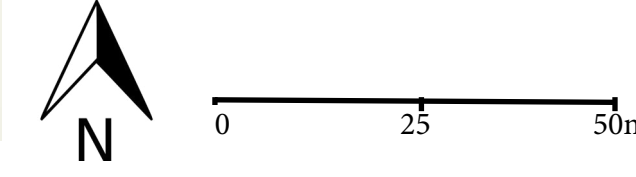
obrázek a grafika: autor práce

05.4. MAPA NOVĚ VYSAZOVANÝCH DŘEVIN

- 1 *Populus alba*- 4 ks
- 2 *Salix sepulcralis*
- 3 *Fagus sylvatica*
- 4 *Cornus stolonifera* 'Fraviramea'
- 5 *Fraxinus excelsior*
- 6 *Pinus nigra*
- 7 *Betula pendula*
- 8 *Tillia platyphyllos*
- 9 *Picea abies*
- 10 *Taxus baccata*
- 11 *Acer tataricum*
- 12 *Acer pseudoplatanus*
- 13 *Alnus glutinosa*
- 14 *Juglans nigra*
- 15 *Chamaecyparis lawsoniana*
- 16 *Salix caprea*
- 17 *Quercus petraea*
- 18 *Picea omorica*
- 19 *Abies concolor*
- 20 *Rhododendron*
- 21 *Carpinus betulus* - živý plot

 stávající dřeviny
  nově vysazené dřeviny

obrázek a grafika: autor práce

Koncept se drží historické návaznosti na přírodně krajinářský park a dle posledních architektonických úprav Jože Plečnika. U stávajícího zeleného ostrova byla vytvořena pohledová osa s průhledem na rybník, která má velice nenásilné prvky pravidelnosti a zrcadlení, jelikož se u průčelí zámku nachází barokní a renesanční úpravy. Proto byla z důvodu historické návaznosti zanesena v menším detailu i do tohoto místa. Zrcadlení zde zajišťují vodní koryta podél cest a nově vysazené v pravidelném čtverci *Populus alba*. Okolí tohoto místa je však již v nepravidelných tvarech dle přírodně krajinářského parku. Naproti stávajícímu ostrovu byl vytvořen ostrov nový. Na obou ostrovech jsou umístěny dřevěná podia, na stávajícím se budou konat komorní koncerty s využitím akustiky vody a na nově vzniklém bude posezení pro diváky. V době, kdy se zde koncerty konat nebudou se mohou podia využít například pro pikniky či pro relaxaci poblíž hladiny vody. Rozsáhlé květinové výsadby zde nahrazují dříve nefungující travní plochy, jedná se především o trvalky a jarní cibuloviny či menší keře. Barevně jsou laděny do modré, fialové, bílé a růžové, občas se zde objevuje i žlutá. V konceptu se pracuje především s výhledy a pohledy na různé historické architektonické prvky, průhledy do krajiny či na zámek a vodní hladinu. Pro propojení vodní hladiny a souše zde slouží mola zabíhající právě do vodní plochy či molo větší rozlohy pro odpočinek, rozjímání a pohled na vodní plochu. Vodní cesty jsou překonány dřevěnými lávkami či nášlapnými kameny. Pochozí cesty jsou z mlatového povrchu. Prostor působí svěže, přirozeně a nenásilně, respektuje historický odkaz a především přírodu a stávající vegetaci.

0 25 50m

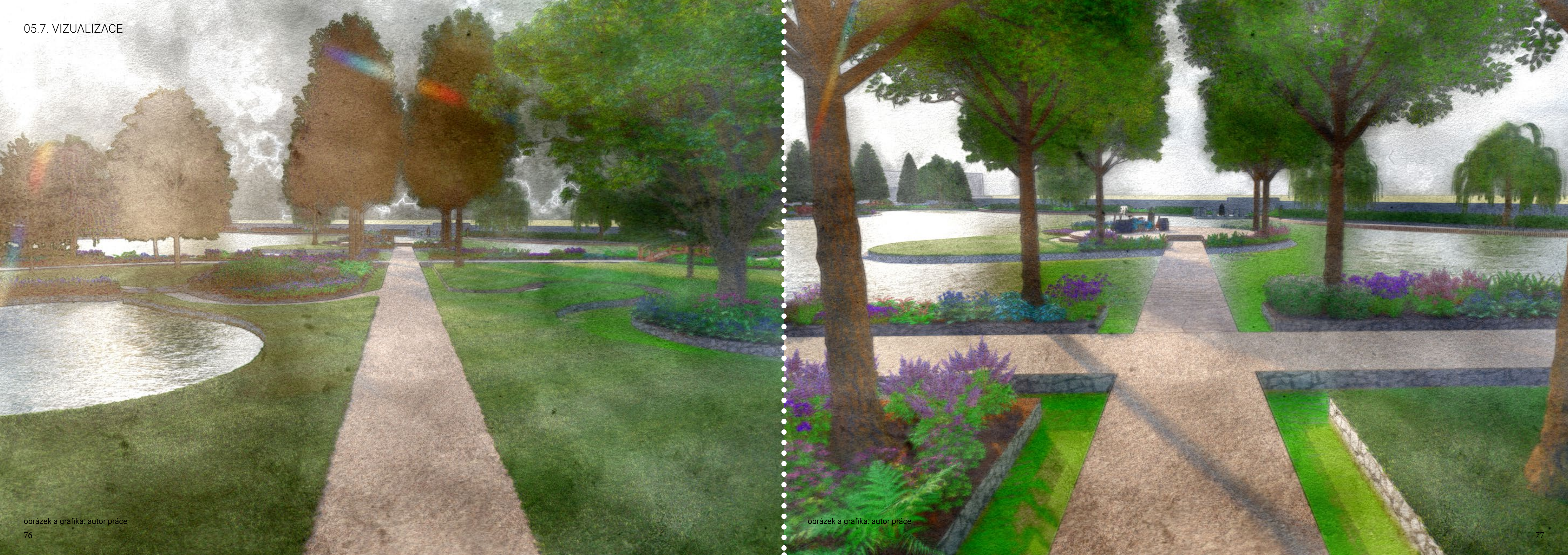

obrázek a grafika: autor práce

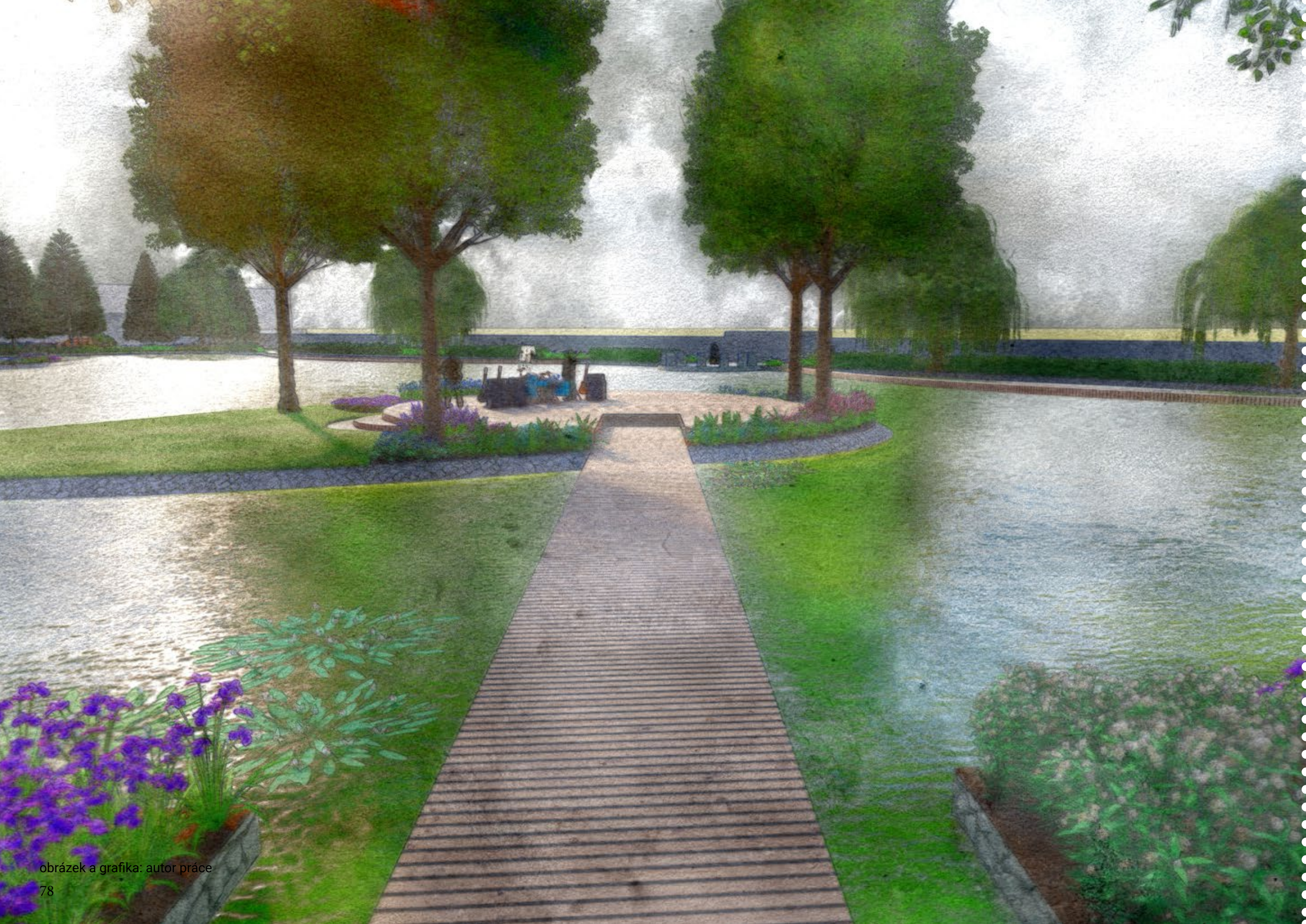

obrázek a grafika: autor práce

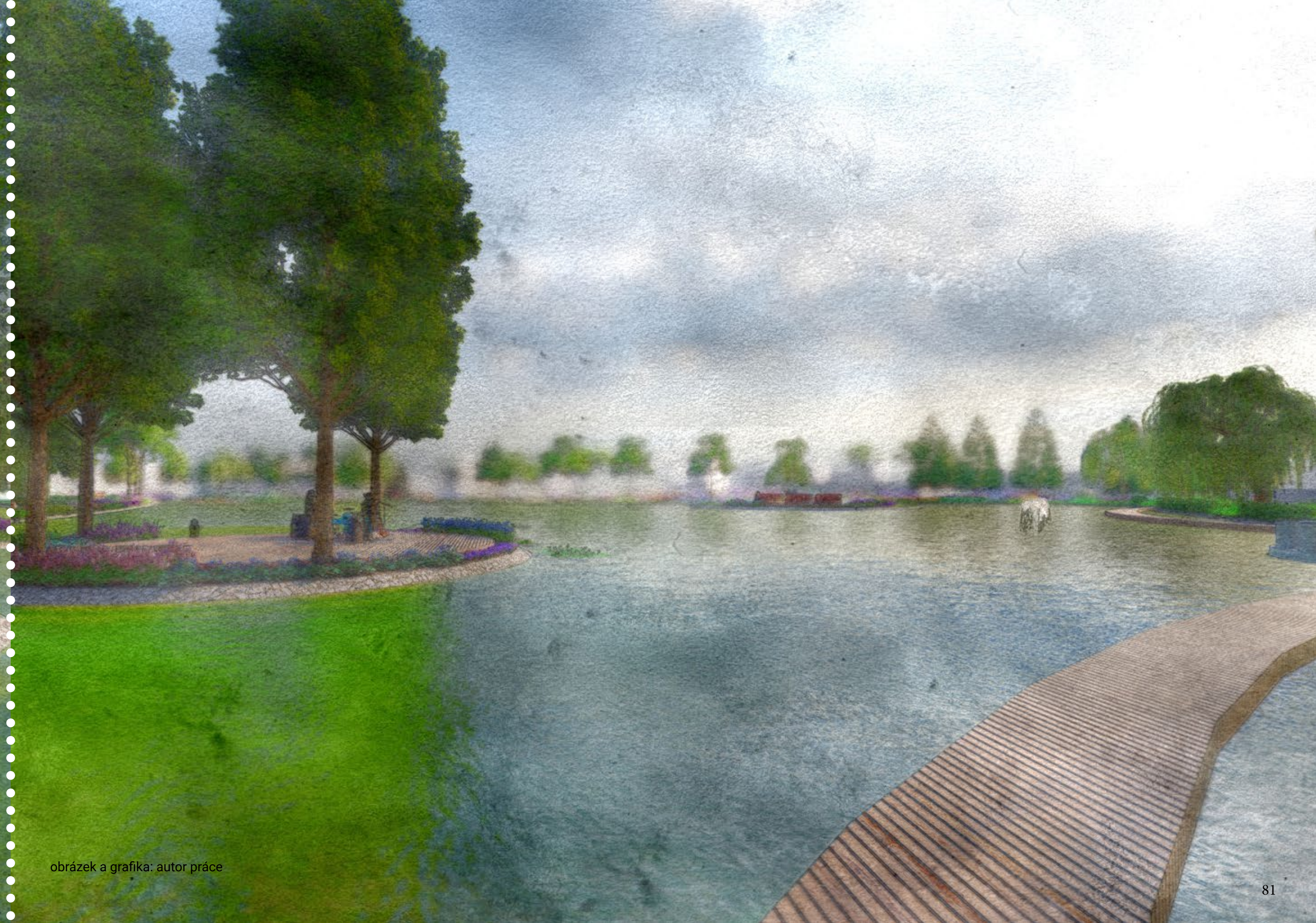

obrázek a grafika: autor práce

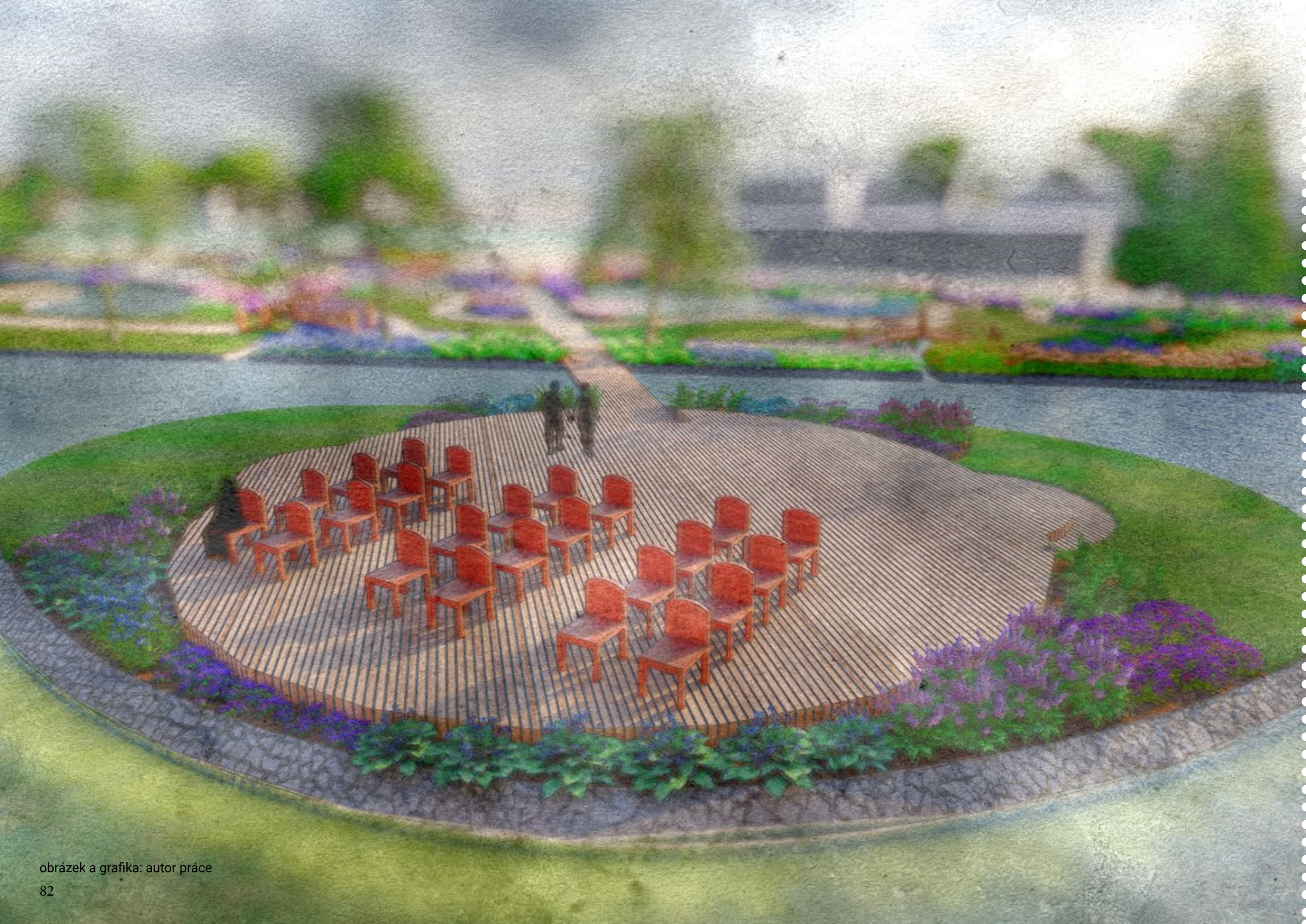

obrázek a grafika: autor práce
80

obrázek a grafika: autor práce

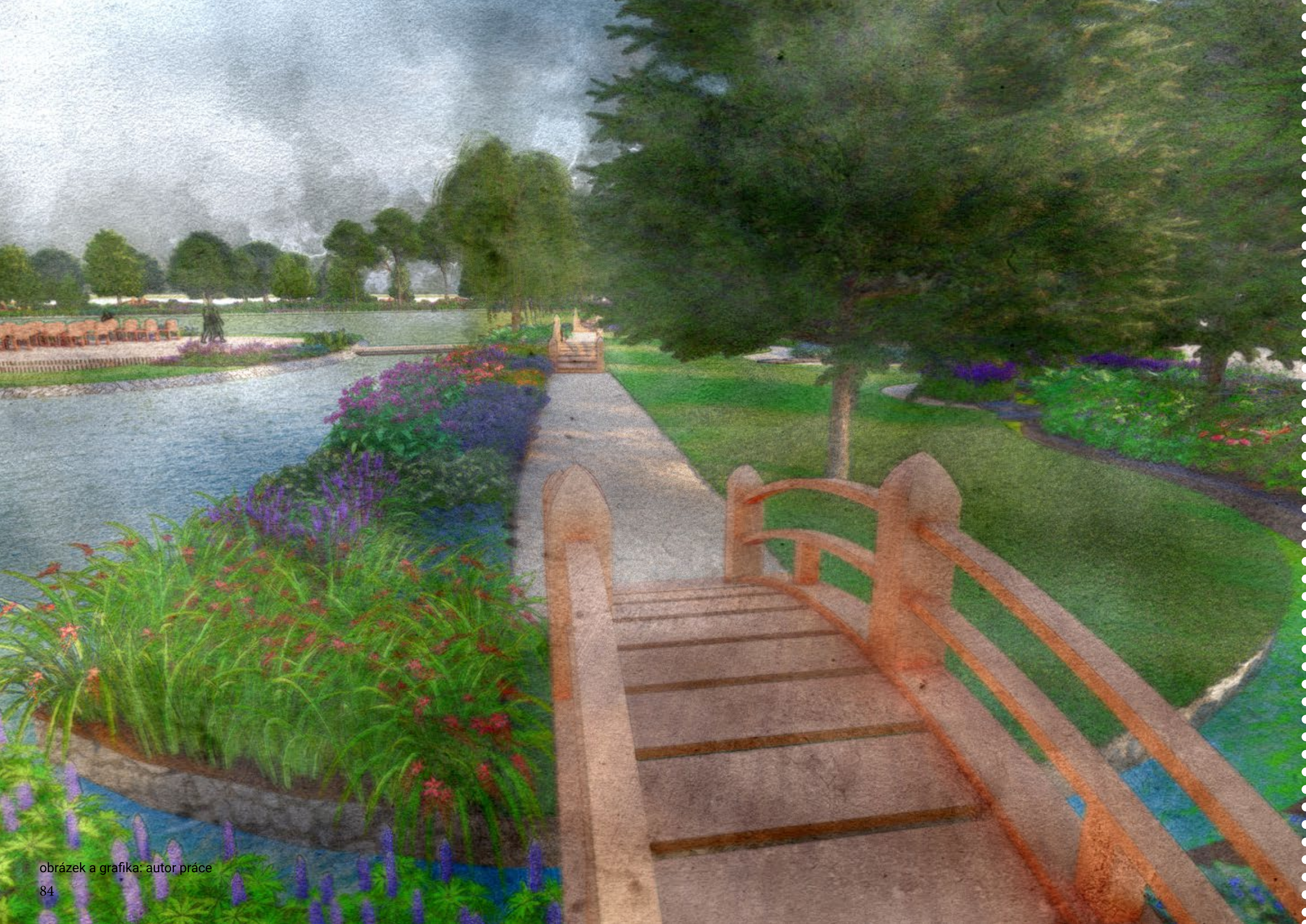

obrázek a grafika: autor práce
82

obrázek a grafika: autor práce

obrázek a grafika: autor práce

obrázek a grafika: autor práce

obrázek a grafika: autor práce
88

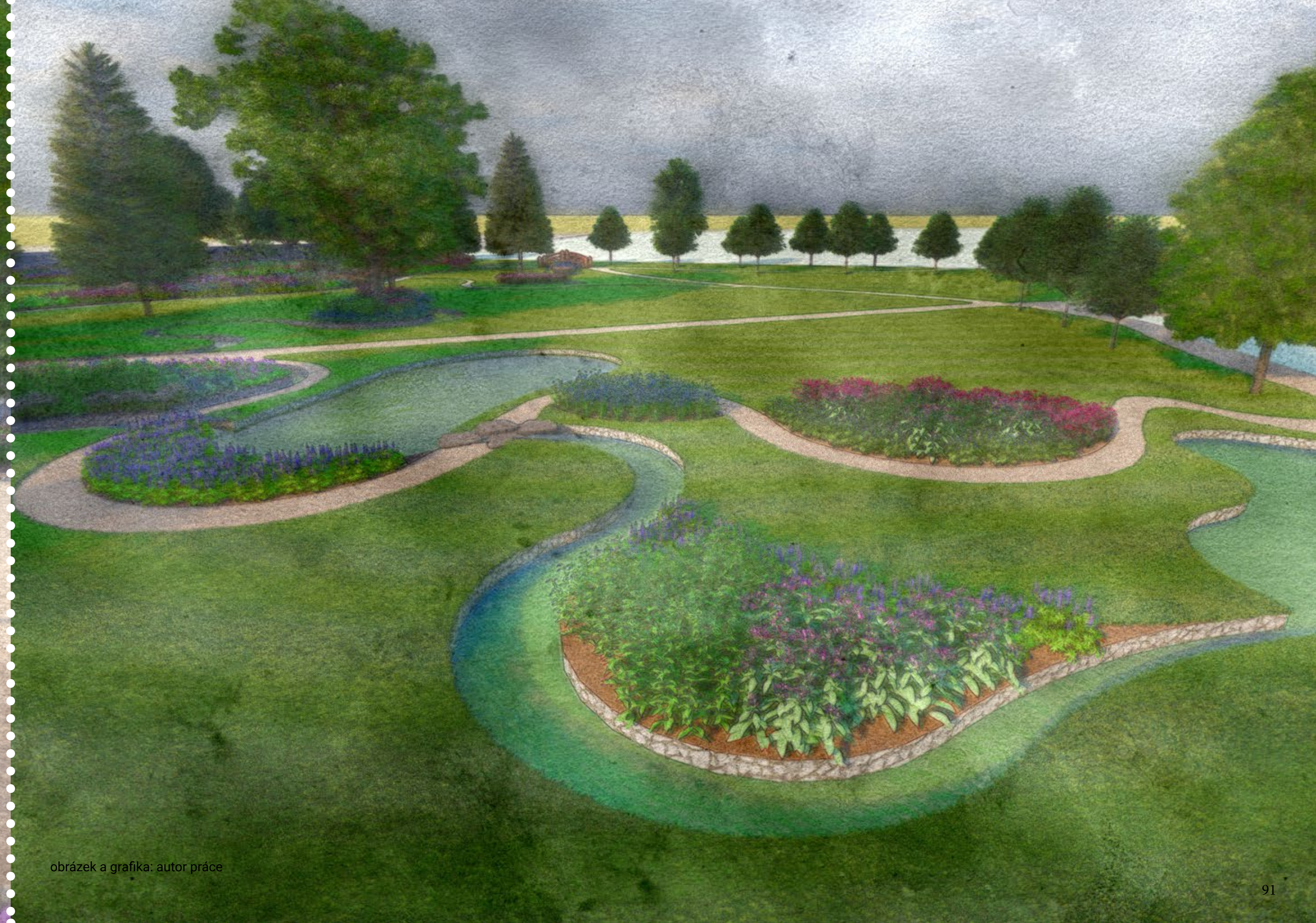

obrázek a grafika: autor práce

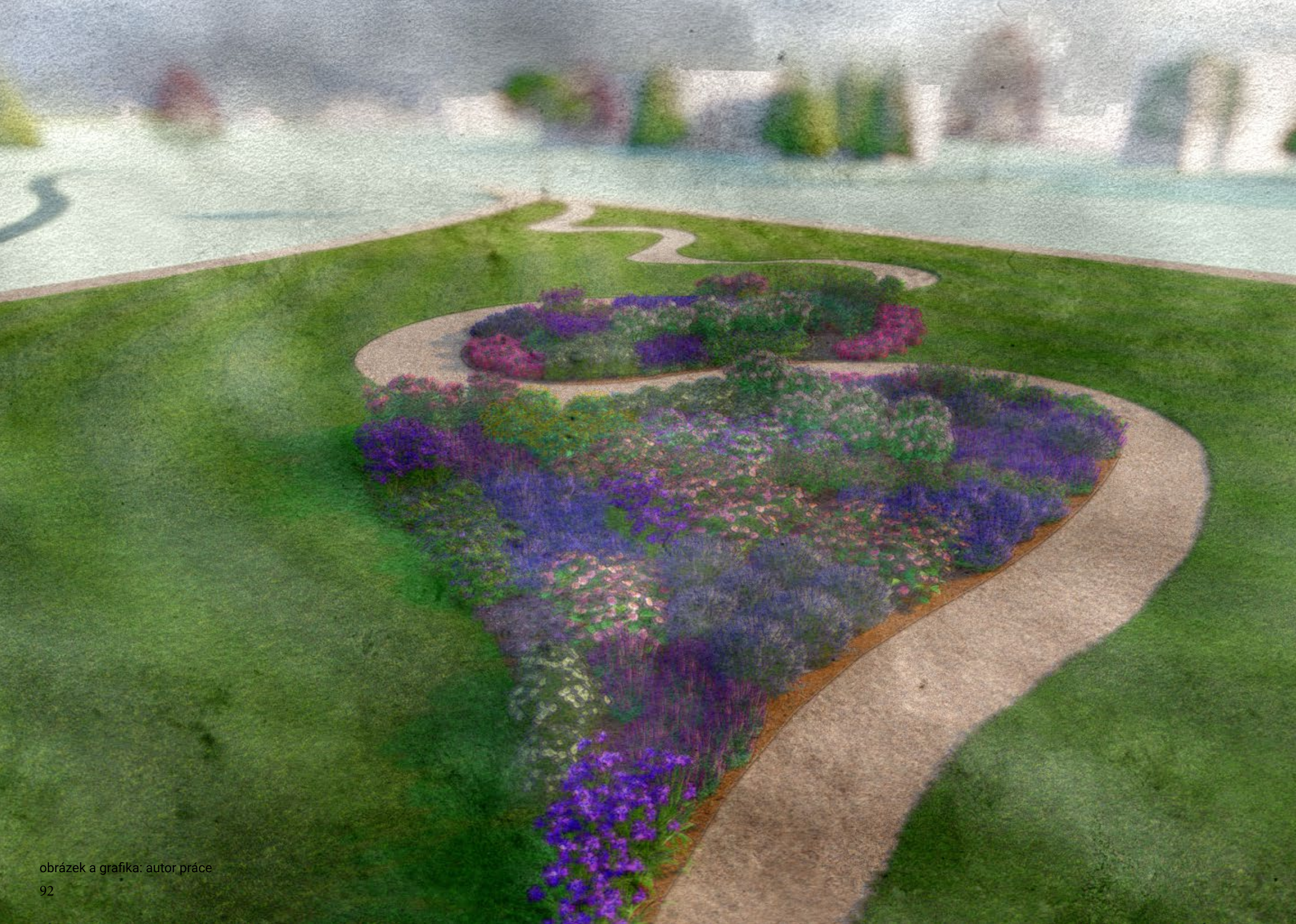

obrázek a grafika: autor práce

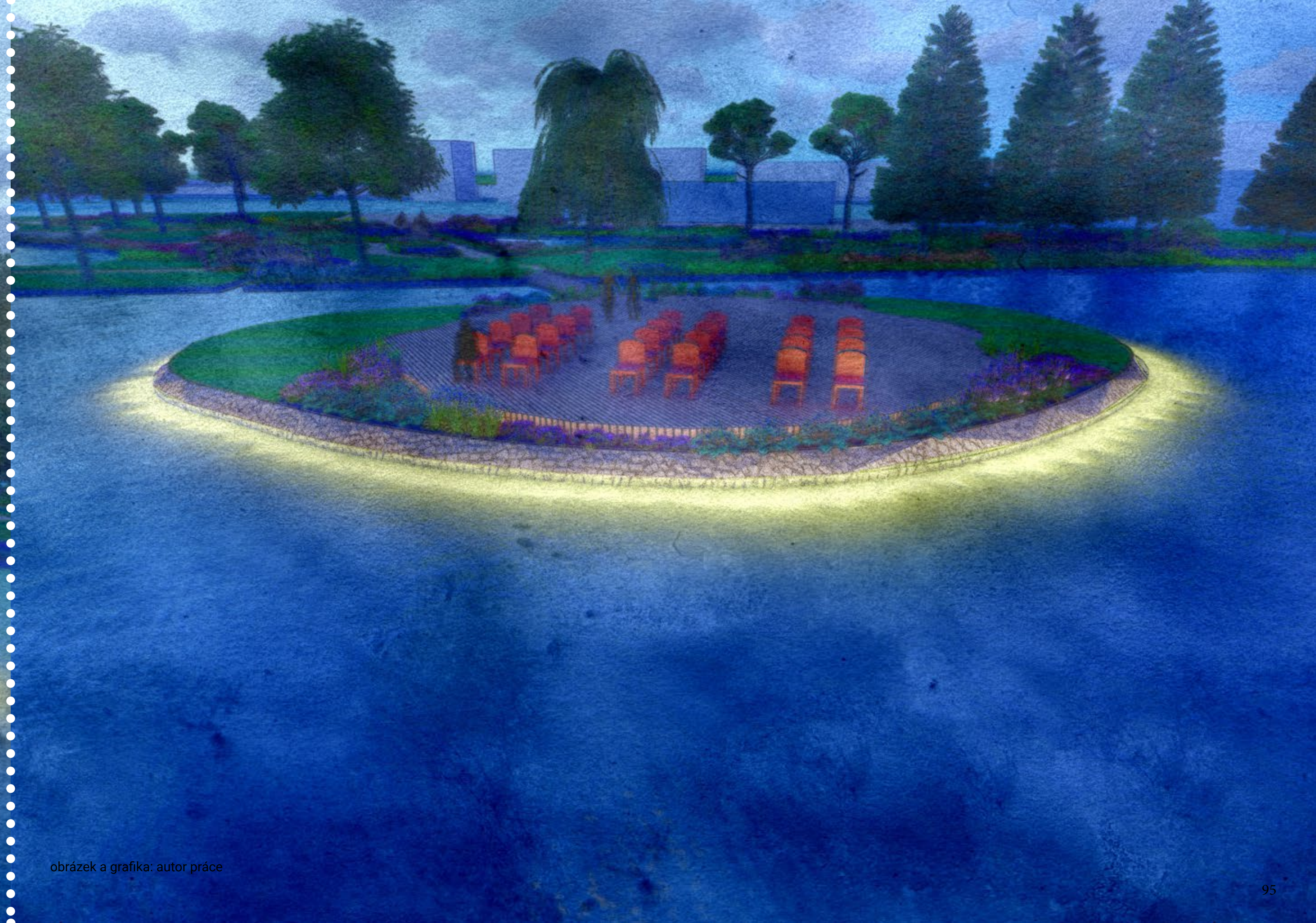
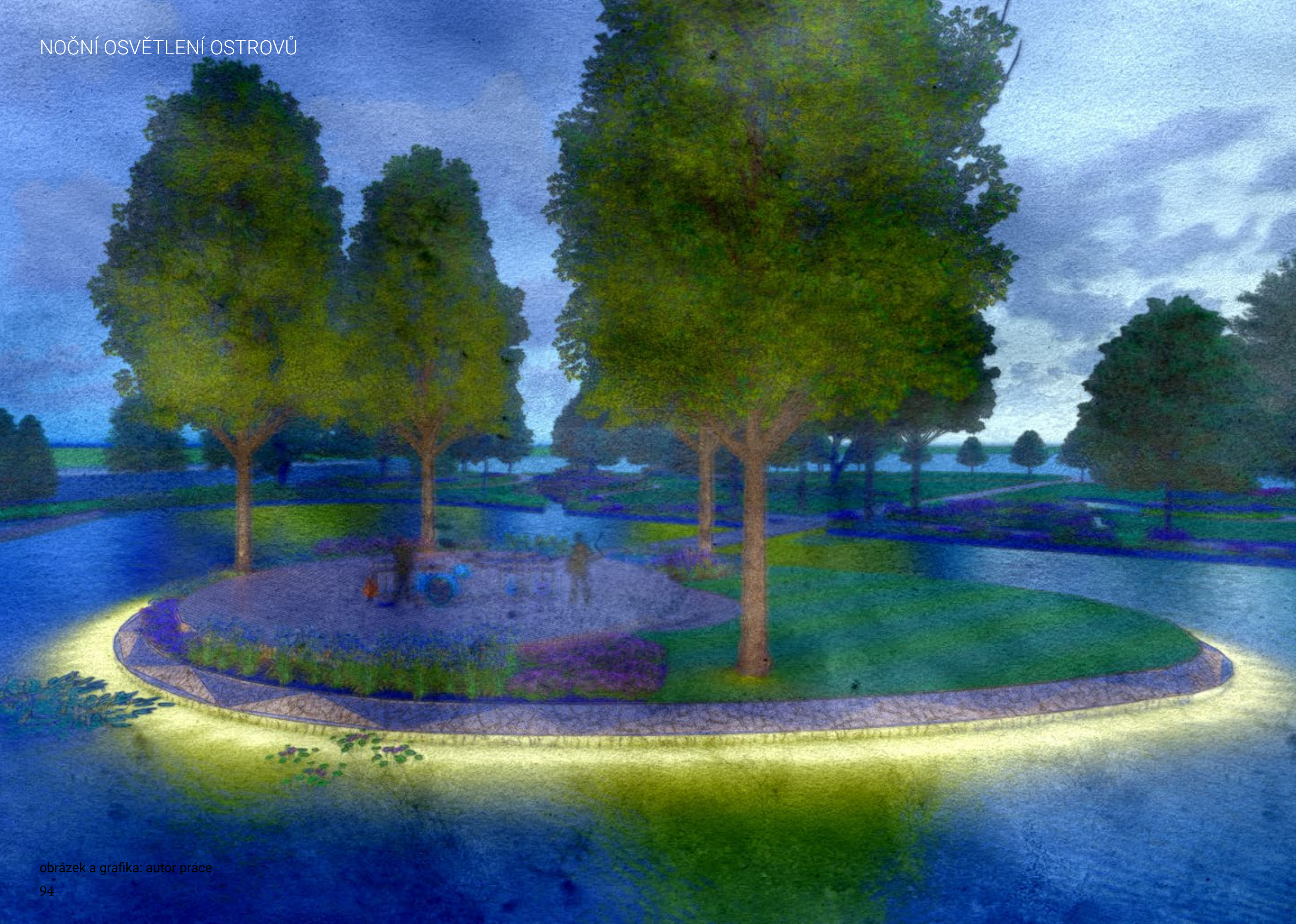

obrázek a grafika: autor práce

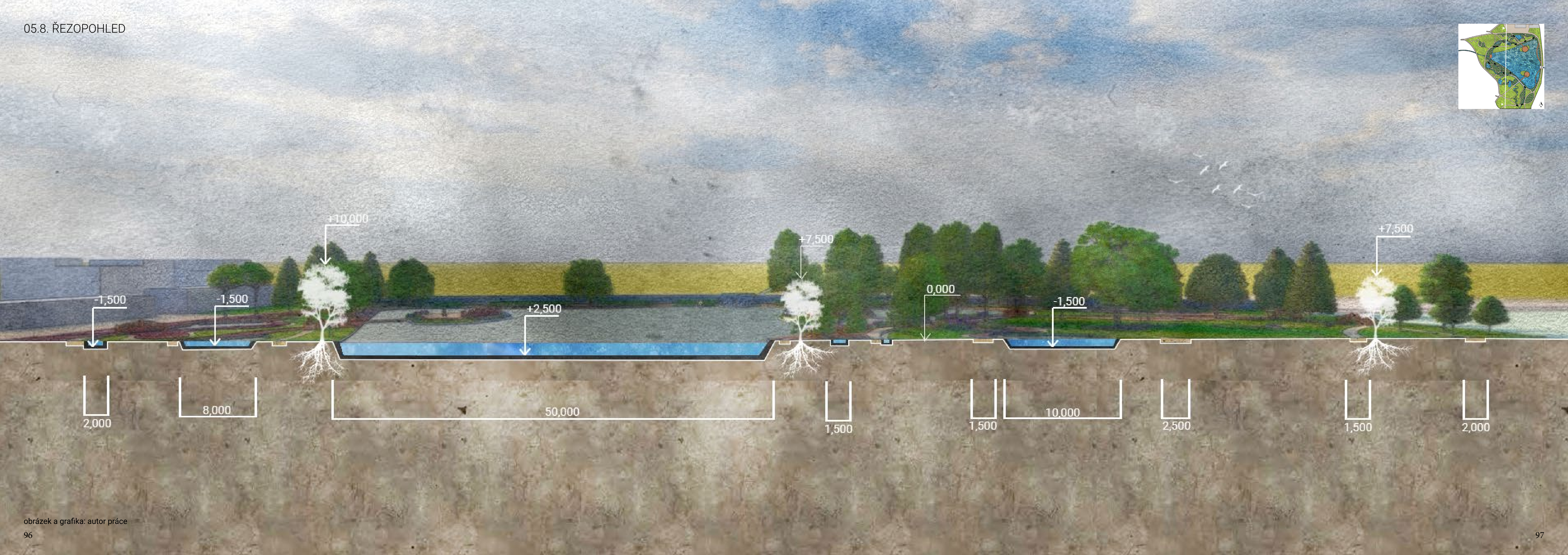
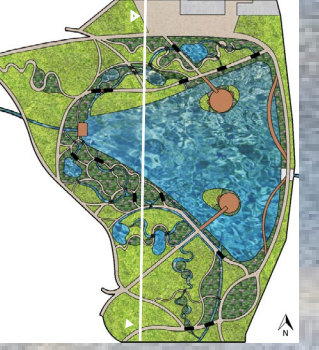

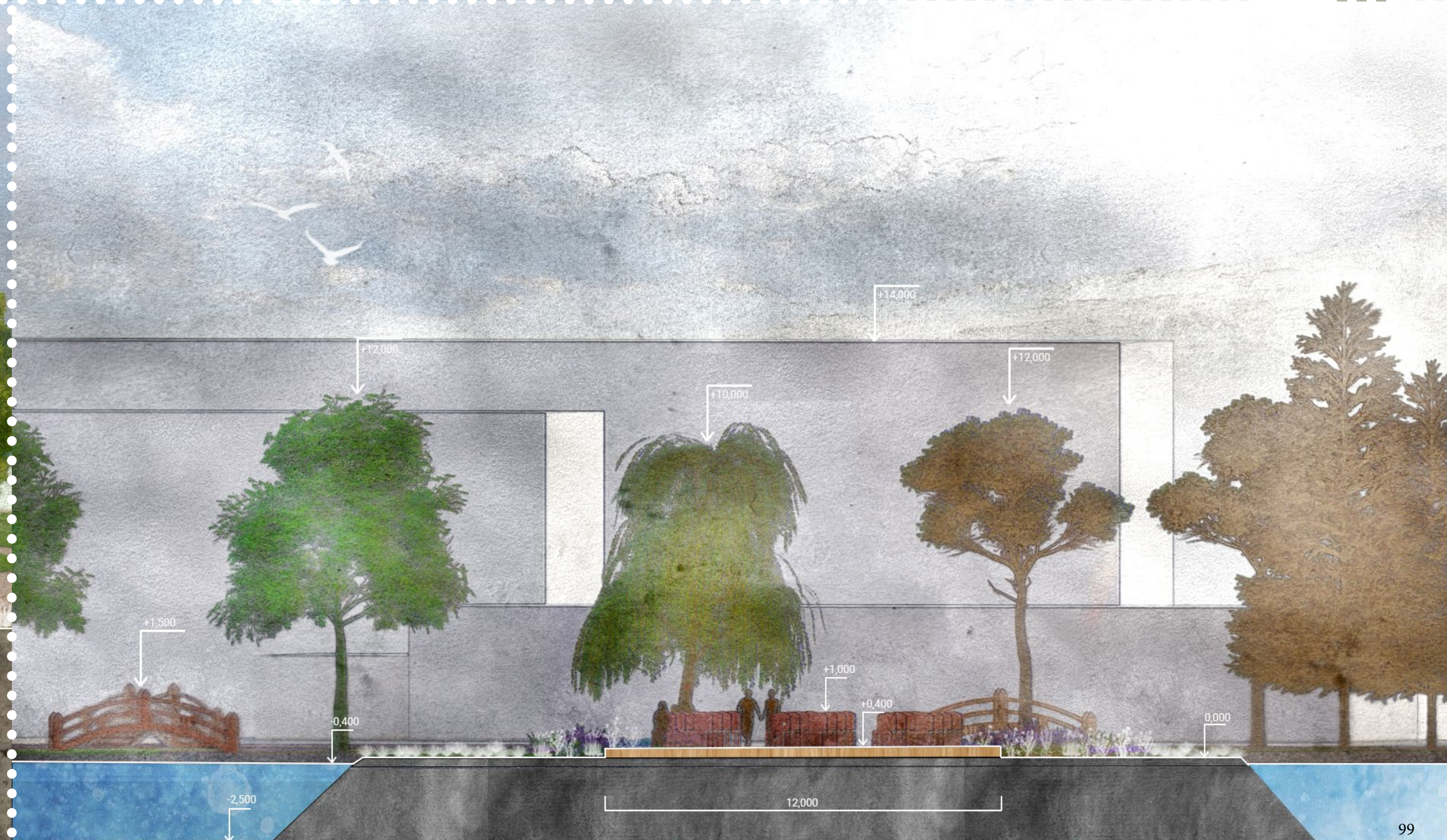
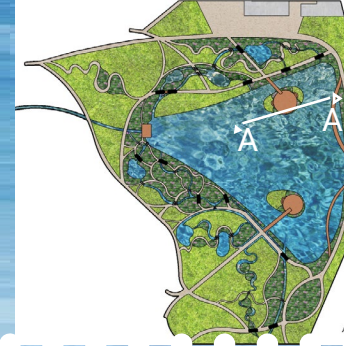

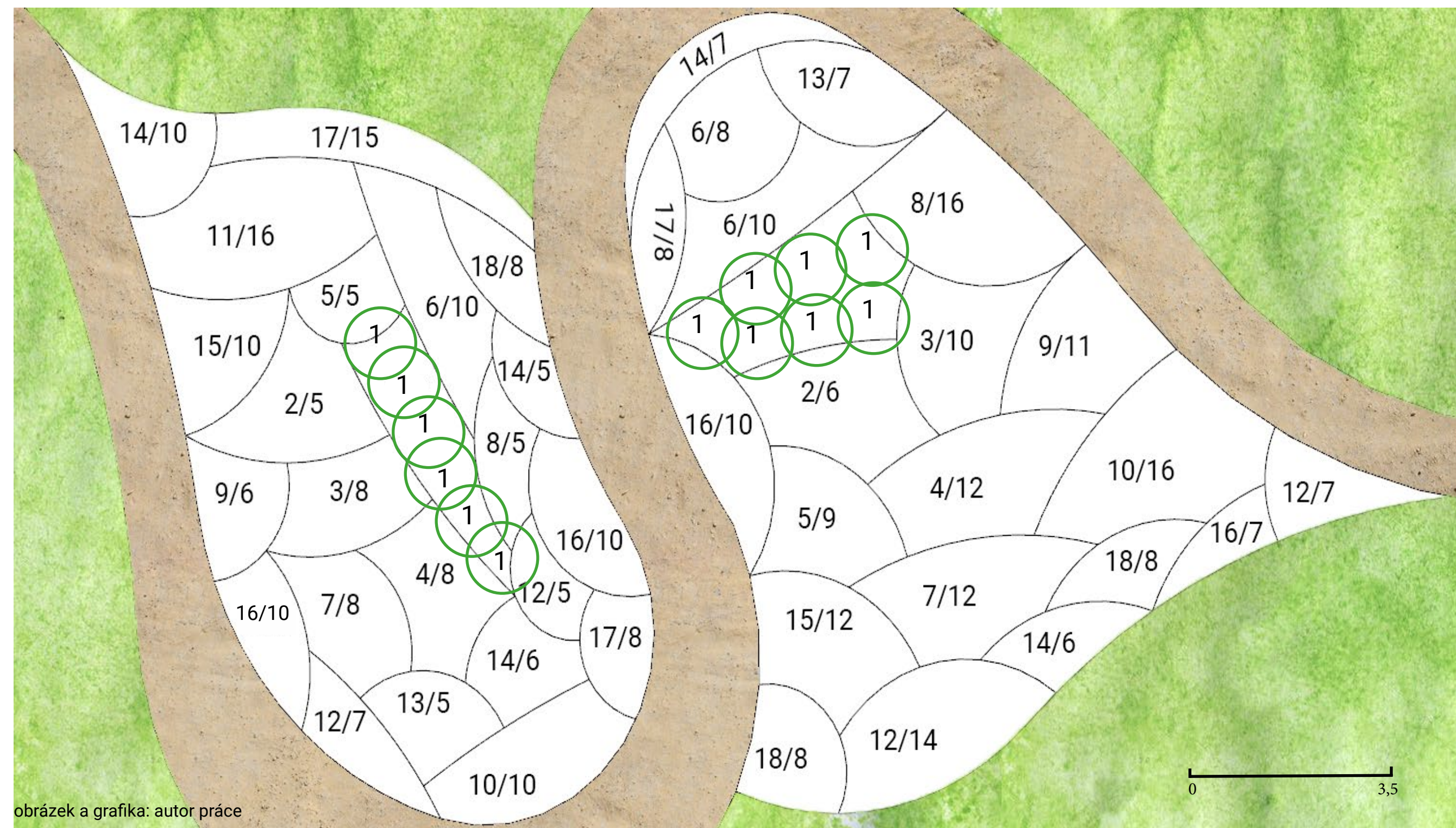

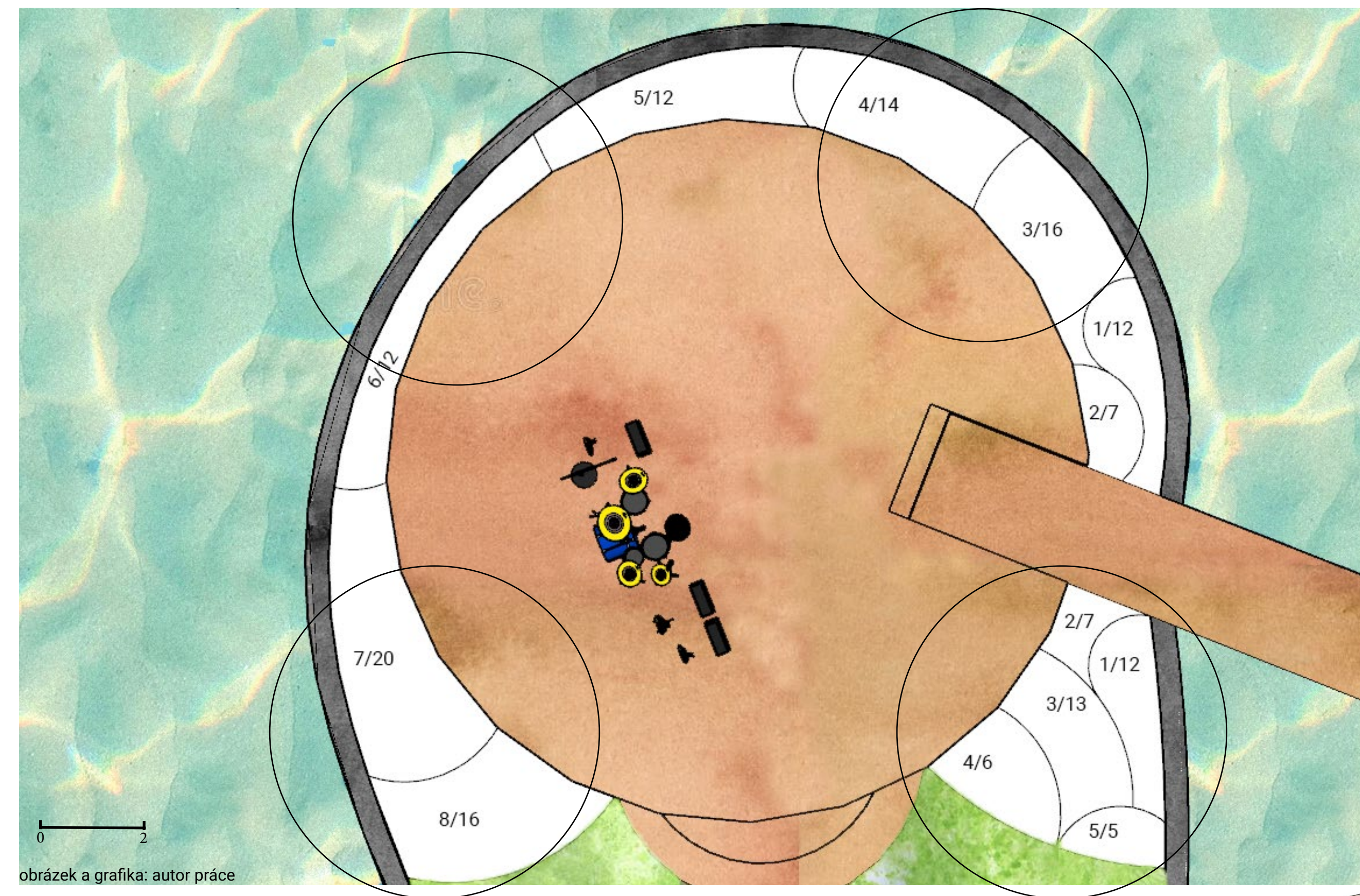

1. *Hydrangea paniculata*- 13 ks
2. *Paeonia lactiflora*- 11 ks
3. *Phlox paniculata*- 18 ks
4. *Echinacea purpurea*- 20 ks
5. *Rudbeckia fulgida*- 14 ks
6. *Echinops ritro*- 20 ks

7. *Salvia nemorosa*- 20 ks
8. *Salvia pratensis*- 21 ks
9. *Nepeta faassenii*- 20 ks
10. *Lavandula angustifolia*- 26 ks
11. *Thalictrum 'Splendide'*- 16 ks
12. *Iris pumila*- 26 ks

13. *Agastache 'Blue Fortune'*- 5 ks
14. *Geranium 'Rozanne'*- 34 ks
15. *Scabiosa caucasica*- 22 ks
16. *Iberis sempervirens*- 20 ks
17. *Thymus serpyllum*- 23 ks
18. *Phlox subulata*- 24 ks

○ keře

1. *Matteucia struthiopteris*- 24 ks
2. *Hosta hybrida*- 14 ks
3. *Astrantia major*- 29 ks
4. *Astilbe arendsii*- 20 ks

5. *Brunnera macrophylla*- 17 ks
6. *Myosotis palustris*- 12 ks
7. *Iris levigata*- 20 ks
8. *Primula denticulata*- 16 ks

○ stromy

FOTOGALERIE NAVRŽENÉHO SORTIMENTU

Agastache 'Blue Fortune'

Astilbe arendsii

Aстранtia major

Geranium 'Rozzane'

Myosotis palustris

Nepeta faassenii

Paeonia lactiflora

Brunnera macrophylla

Echinacea purpurea

Echinops ritro

Phlox paniculata

Phlox subulata

Primula denticulata

Hosta hybrida

Hydrangea paniculata

Iberis sempervirens

Iris leavigata

Rudbeckia fulgida

Salvia nemorosa

Salvia pratensis

Iris pumila

Lavandula angustifolia

Matteucia struthiopteris

Scabiosa caucasica

Thalictrum 'Splendide'

Thymus serpyllum

TABULKA KVETENÍ NAVRŽENÉHO SORTIMENTU

Název rostliny	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
<i>Agastache 'Blue Fortune'</i>												
<i>Astilbe arendsii</i>												
<i>Astrantia major</i>												
<i>Brunnera macrophylla</i>												
<i>Echinacea purpurea</i>												
<i>Echinops ritro</i>												
<i>Geranium 'Rozzane'</i>												
<i>Hosta hybrida</i>												
<i>Hydrangea paniculata</i>												
<i>Iberis sempervirens</i>												
<i>Iris laevigata</i>												
<i>Iris pumila</i>												
<i>Lavandula angustifolia</i>												
<i>Matteucia struthiopteris</i>												
<i>Myosotis palustris</i>												
<i>Nepeta faassenii</i>												
<i>Paeonia lactiflora</i>												
<i>Phlox paniculata</i>												
<i>Phlox subulata</i>												
<i>Primula denticulata</i>												
<i>Rudbeckia fulgida</i>												
<i>Salvia nemorosa</i>												
<i>Salvia pratensis</i>												
<i>Scabiosa caucasica</i>												
<i>Thalictrum 'Splendide'</i>												
<i>Thymus serpyllum</i>												

POLOŽKOVÝ ROZPOČET: ROSTLINNÝ MATERIÁL						
P.č.	Název položky	M / J	výška	množství	cena/mj	celkem (kč)
1	<i>Agastache 'Blue Fortune'</i>	ks	K11	12	119,00	1 428,00
2	<i>Astilbe arendsii</i>	ks	K11	20	119,00	2 380,00
3	<i>Astrantia major</i>	ks	K11	29	209,00	6 061,00
4	<i>Brunnera macrophylla</i>	ks	K11	17	139,00	2 363,00
5	<i>Echinacea purpurea</i>	ks	K11	20	89,00	1 780,00
6	<i>Echinops ritro</i>	ks	K11	20	89,00	1 780,00
7	<i>Geranium 'Rozzane'</i>	ks	K9	34	69,00	2 346,00
8	<i>Hosta hybrida</i>	ks	K11	14	119,00	1 666,00
9	<i>Hydrangea paniculata</i>	ks	30-40 cm	13	359,00	4 667,00
10	<i>Iberis sempervirens</i>	ks	K9	20	69,00	1 380,00
11	<i>Iris laevigata</i>	ks	K9	20	89,00	1 780,00
12	<i>Iris pumila</i>	ks	K9	26	89,00	2 314,00
13	<i>Lavandula angustifolia</i>	ks	K11	26	119,00	3 094,00
14	<i>Matteucia struthiopteris</i>	ks	K11	24	109,00	2 616,00
15	<i>Myosotis palustris</i>	ks	K11	12	99,00	1 188,00
16	<i>Nepeta faassenii</i>	ks	K11	20	109,00	2 180,00
17	<i>Paeonia lactiflora</i>	ks	20-30 cm	11	339,00	3 729,00
18	<i>Phlox paniculata</i>	ks	K9	18	89,00	1 602,00
19	<i>Phlox subulata</i>	ks	K9	24	69,00	1 656,00
20	<i>Primula denticulata</i>	ks	K9	16	69,00	1 104,00
21	<i>Rudbeckia fulgida</i>	ks	K11	14	109,00	1 526,00
22	<i>Salvia nemorosa</i>	ks	K11	20	109,00	2 180,00
23	<i>Salvia pratensis</i>	ks	K11	21	109,00	2 289,00
24	<i>Scabiosa caucasica</i>	ks	K11	22	109,00	2 398,00
25	<i>Thalictrum 'Splendide'</i>	ks	K11	16	109,00	1 744,00
26	<i>Thymus serpyllum</i>	ks	K9	23	79,00	1 817,00
					Cena s DPH 15 %	59 068,00
					Cena bez DPH	50 208,00

obrázek a grafika: autor práce

Cena s DPH 15 %
Cena bez DPH

59 068,00
50 208,00

SEZNAM PŘÍLOH:**TEXTOVÁ ČÁST**

1. **Identifikační údaje pozemku**
2. **Koncepční řešení**
3. **Rostlinný materiál**
4. **Způsob založení výsadby**
  - a. **Příprava území, terénní úpravy**
  - b. **Výsadba dřevin**
  - c. **Výsadba bylin (trvalky, traviny)**
  - d. **Založení trávníku**
5. **Údržba**
6. **Výkaz výměr**

1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE POZEMKU

Investor: Správa Pražského hradu

Lokace: obec Lány, okres Kladno

Nadmořská výška: 421 m.n.m.

Přání investora:

- Návazat na historii zámecké zahrady
- Rozpracovat vodní plochy a cestní síť
- Zachovat ráz přírodního krajinářského parku
- Vyřešit nefunkční travní plochy pod rozsáhlou výsadbou stávajících dřevin

Definice pozemku:

Rozsáhlé území pravé části zámeckého parku s hlavní dominantou- velkou vodní plochou rybníka Bahňák. Velké množství vzrostlých dřevin, které jsou ve velmi dobrém stavu, jehličnany i listnaté stromy. Není třeba rozsáhle kácet. Celkem chudá cestní síť- láká k překonání prostoru skrz travnatou plochu. Travnaté plochy pod vzrostlými stromy příliš nefungují a trávník nevypadá esteticky dobře. V řešeném území se nachází spousta zajímavých historických prvků- Plečnikova kašna, zelený ostrov, Plečnikův můstek, vodotrysk, konírny a budovy údržby areálu a obvodová zeď.

Rozloha řešeného území: 20 000 m²= 2 ha

Zastavěná plocha (stavby, dlažba, terasa, pochozí plochy): 1 500 m²

2. KONCEPČNÍ ŘEŠENÍ

Koncept se drží historické návaznosti na přírodně krajinářský park a dle posledních architektonických úprav Jože Plečnika. U stávajícího zeleného ostrova byla vytvořena pohledová osa s průhledem na rybník, která má velice nenásilně prvky pravdelnosti a zrcadlení, jelikož se u průčelí zámku nachází barokní a renesanční úpravy. Proto byla z důvodu historické návaznosti zanesena v menším detailu i do tohoto místa. Zrcadlení zde zajišťují vodní koryta podél cest a nově vysazené v previdelném čtverci *Populus alba*. Okolí tohoto místa je však již v nepravidelných tvarech dle přírodně krajinářského parku. Naproti stávajícímu ostrovu byl vytvořen ostrov nový. Na obou ostrovech jsou umístěny dřevěná podia, na stávajícím se budou konat komorní koncerty s využitím akustiky vody a na nově vzniklém bude posezení pro diváky. V době, kdy se zde koncerty konat nebudou se můžou podia využít například pro pikniky či pro relaxaci poblíž hladiny vody. Rozsáhlé květinové výsadby zde nahrazují dříve nefungující travní plochy, jedná se především o trvalky a jarní cibuloviny či menší keře. Barevně jsou laděny do modré, fialové, bílé a růžové, občas se zde objevuje i žlutá. V konceptu se pracuje především s výhledy a pohledy na různé historické architektonické prvky, průhledy do krajiny či na zámek a vodní hladinu. Pro propojení vodní hladiny a souše zde slouží mola zabíhající právě do vodní plochy či molo větší rozlohy pro odpočinek, rozjímání a pohled na vodní plochu. Vodní cesty jsou překonány dřevěnými lávkami či nášlapnými kameny. Pochozí cesty jsou z mlatového povrchu. Prostor působí sveže, přirozeně a nenásilně, respektuje historický odkaz a především přírodu a stávající vegetaci.

3. ROSTLINNÝ MATERIÁL

Výběr rostlinného materiálu je podmíněný jak půdními a klimatickými podmínkami tak vybrán na základě přání investora. Důležitým kritériem výběru a kompozice rostlin je estetická působnost a efekt okrasných výsadeb po celý rok i v průběhu několika let.

4. ZPŮSOB ZALOŽENÍ VÝSADEB**a. Příprava území, terénní úpravy**

Před zahájením zahradnických prací budou nejprve zmodelovány všechny řešené povrchy a zaměřeny jednotlivé plochy zahrady. Z území budou odstraněny plevele. Dle konečného návrhu budou vytyčeny záhony. Zemina budoucích záhonů bude prokypřena do hloubky cca 25 cm. Stávající zemina bude částečně vyměněna a doplněna kvalitním substrátem, kompostem a příp. rašelinou ke kyselomilným rostlinám a připravena tak pro novou výsadbu. Před vlastním sázením rostlin musí dojít k realizaci všech zahradních staveb a instalací jako jsou chodníčky, mlat, osvětlení, popř. zvlaha, vodní koryta, mola, lávky atd.

Do připraveného terénu budou vysázeny rostliny dle osazovacího plánu. Do vyhloubených jam (velikost jam určena podle velikosti balu a druhu rostliny) bude zapraveno hnojivo, zasazeny rostliny a následně přihrnuty a zality. Výsadba rostlin bude provedena dle normy ČSN 83 9021. Okrasné keře budou splňovat požadavky normy ČSN 464902.

b. Výsadba dřevin

Výsadba stromů/ keřů

Parametry výpěstku: obvod kmene 12-14 cm, kmen min. 180 cm nebo zavětvený (jehličnan, keř), prostokořenné (ovocné dřeviny), kontejnerované listnaté i jehličnaté dřeviny

Pěstební tvar: kmenný nebo zavětvený

Způsob kotvení stromů: tříbodové kotvení dřevěnými kůly

Způsob založení: rostlý terén

Velikost výsadbové jámy: 1 m³

Zajištění povrchu: mulčovací kůra

Parametry pěts. substrátu: materiál pro konstrukci vegetační nosné vrstvy (ČSN 83 9011 v prostoru výsadbové jámy)

Rámcový popis technologie: hloubení jámy, výměna zeminy (50%), výsadba dřeviny, hnojení, ukotvení, zvlaha, mulčování, dokončovací péče

c. Výsadba trvalek a travin

Parametry výpěstku: kontejnerované rostliny, prokořenělé

Velikost výsadb. materiálu: dle druhu- většinou K9- K11

Způsob založení: záhonová výsadba, krytí povrchu

Rámcový popis technologie: rozhrnutí bezplevelného substrátu do hloubky cca 20 cm, výsadba, hnojení, zvlaha, dokončovací péče

d. Založení trávníku

Trávník bude založen výsevem nebo pokládkou předpěstovaného trávníku a bude splňovat požadavky dle normy ČSN 83 9031 (839031) - Technologie vegetačních úprav v krajině - Trávníky a jejich zakládání.

5. ÚDRŽBA

Péče o výsadbu bude spočívat především v zálivce, která bude zejména v prvních měsících po výsadbě vydatná a častá. Pravidelné přihnojování je podmínkou dobrého zakořenění a zapojení rostlin. Výsadby je rovněž nutné udržovat v bezplevelném stavu opakovaným pletím, místy s případným použitím selektivního herbicidu.

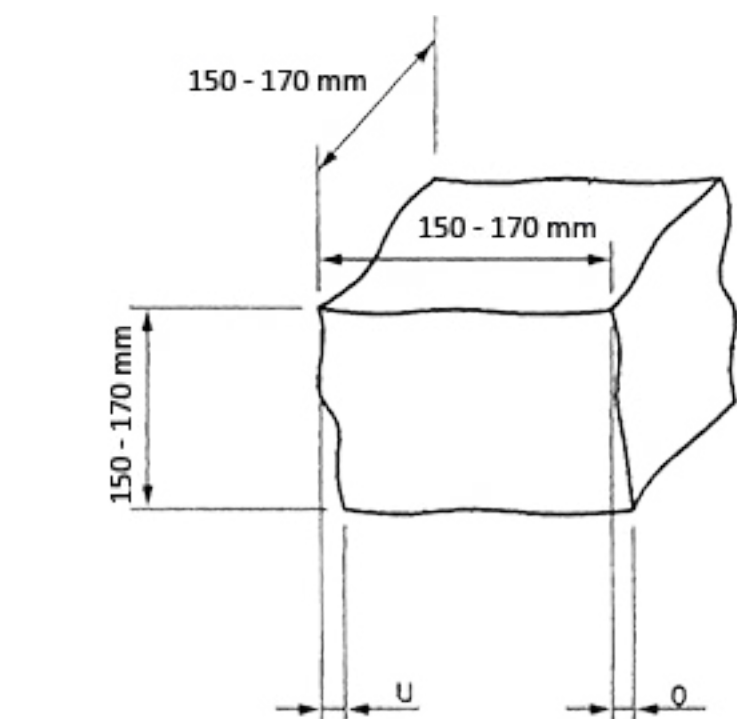
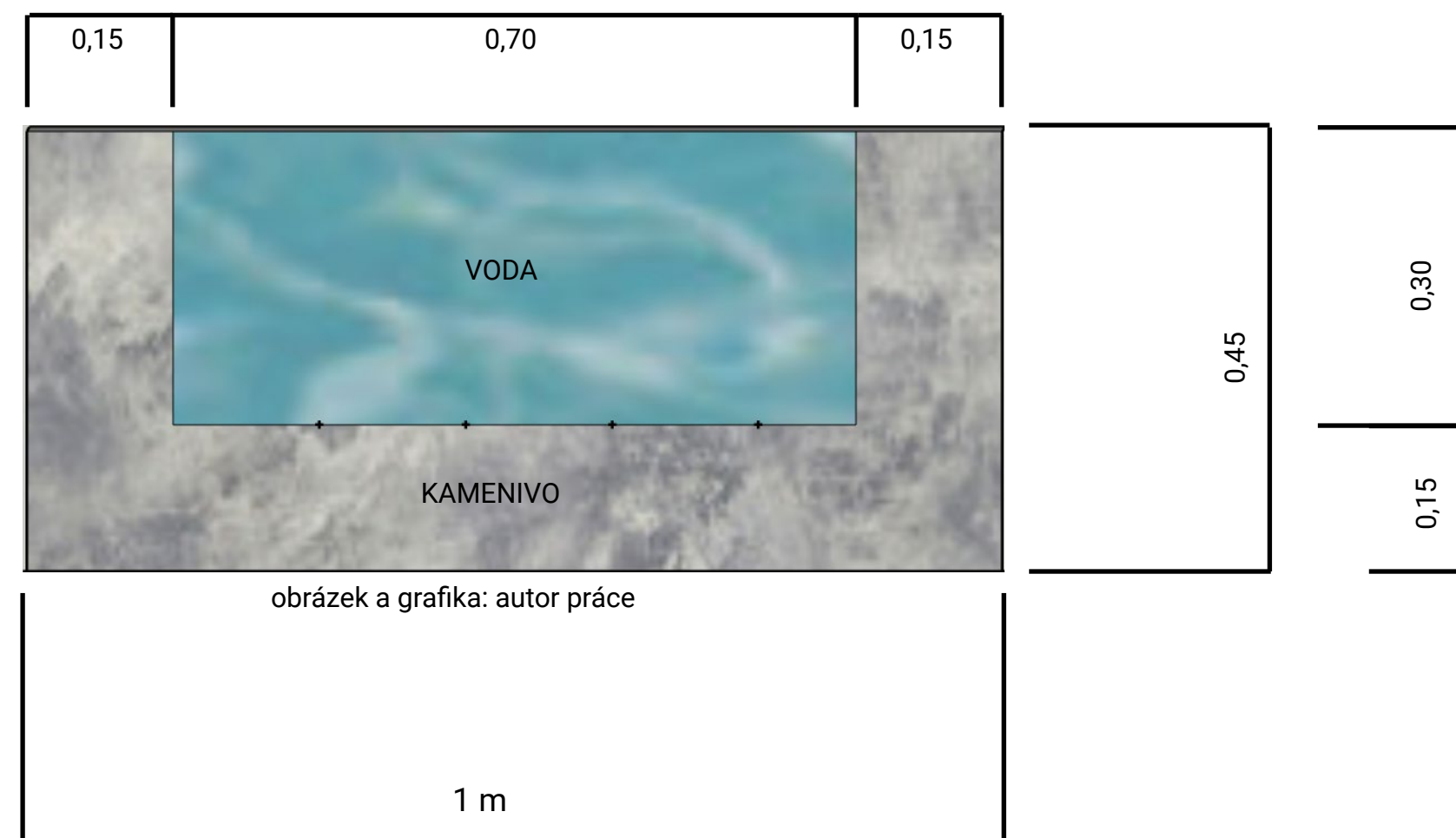
Trvalkám a travinám je třeba každoročně odstraňovat uschlé nadzemní části rostliny a to na jaře. Stálezelené dřeviny je nutné zalévat i v zimních měsících. Důsledná zálivka a přísun živin je však nutná i u ostatních stromů a keřů.

6. VÝKAZ VÝMĚR

okrasné záhony zamulčované- 5 063 m ²	kamenná koryta a lemy vodních žlabů- 274 m ³
mlatové plochy- 5 192 m ²	travnaté plochy- 11 027 m ²
dřevěná podia- 383 m ²	vodní plochy- 10 911 m ²
molo- 62 m ²	kamenné nášlapy přes vodu- 3 m ²
dřevěné lávky- 429 m ²	

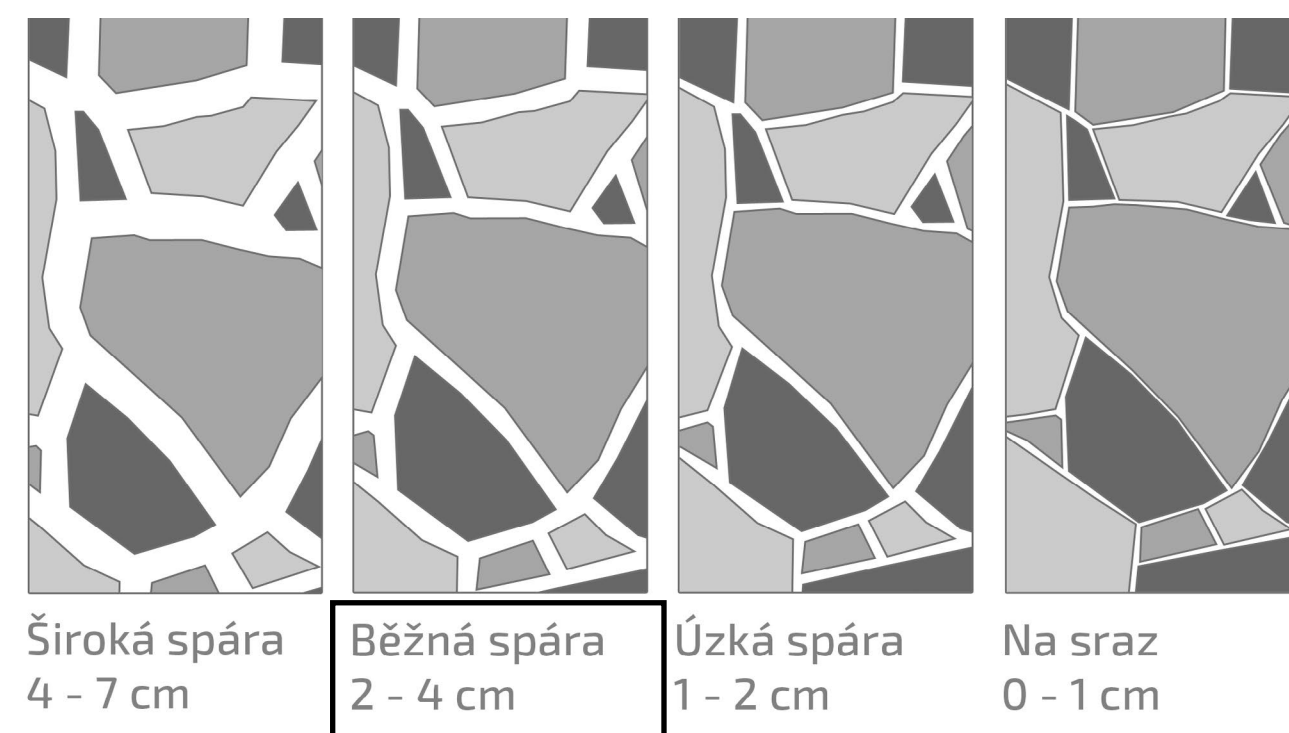
TECHNICKÝ DETAIL VODNÍHO KORYTA

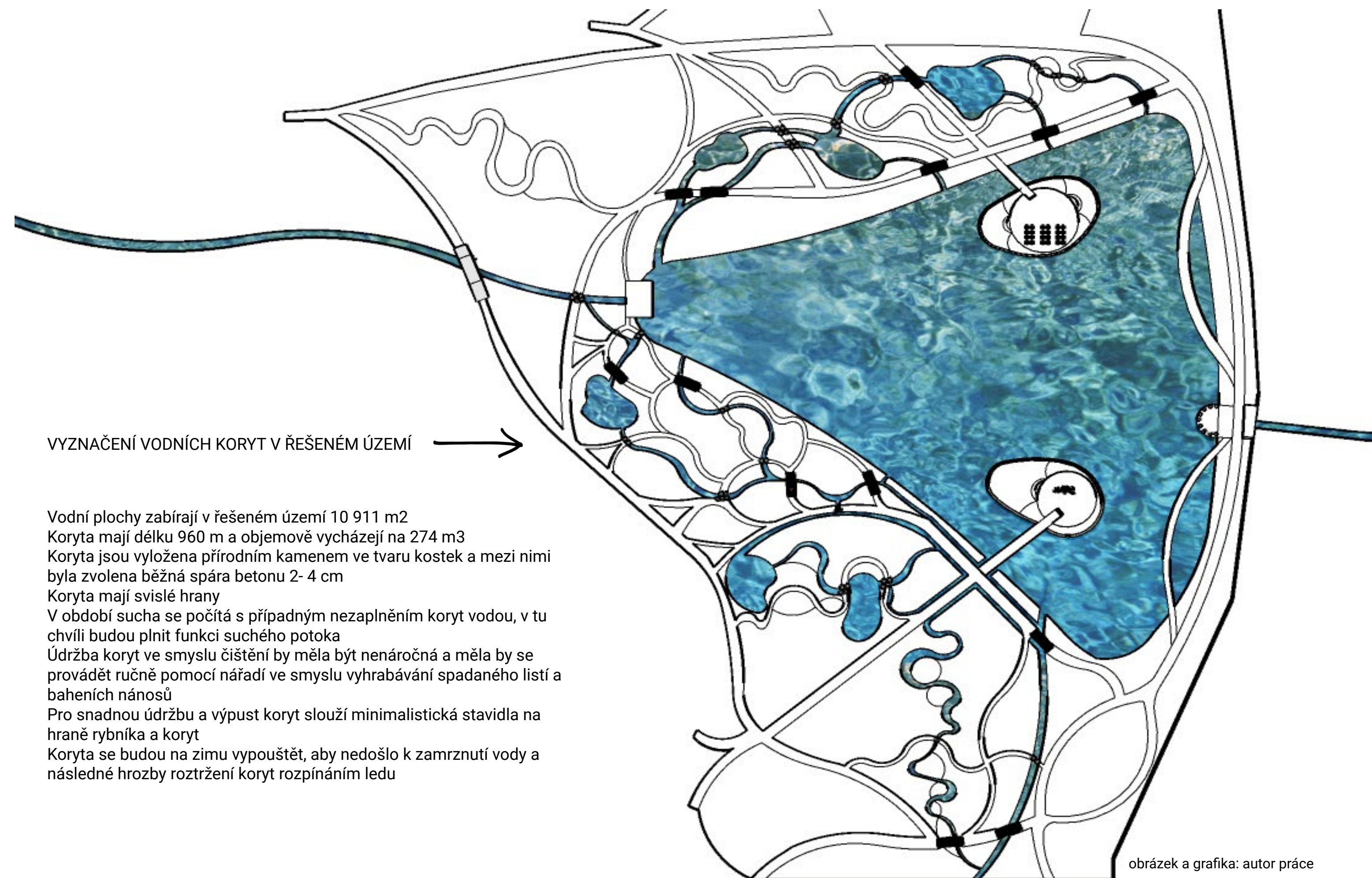
DETAIL KAMENNÉ KOSTKY
Obrázek č. 35: detail kamenné kostky, zdroj: kameny.cz

OBRÁZKOVÁ REFERENCE PŘÍKLADU JELENÍHO PŘÍKOPU
Obrázek č. 36: Jelení příkop, zdroj: praha-priroda.cz

Obrázek č. 37: spáry, zdroj: kameny.cz

Vodní plochy zabírají v řešeném území 10 911 m²
 Koryta mají délku 960 m a objemově vycházejí na 274 m³
 Koryta jsou vyložena přírodním kamenem ve tvaru kostek a mezi nimi byla zvolena běžná spára betonu 2- 4 cm
 Koryta mají svislé hrany
 V období sucha se počítá s případným nezaplněním koryt vodou, v tu chvíli budou plnit funkci suchého potoka
 Údržba koryt ve smyslu čištění by měla být nenáročná a měla by se provádět ručně pomocí náradí ve smyslu vyhrabávání spadaneho listí a baheních nánosů
 Pro snadnou údržbu a výpusť koryt slouží minimalistická stavidla na hraně rybníka a koryt
 Koryta se budou na zimu vypouštět, aby nedošlo k zamrznutí vody a následné hrozby roztržení koryt rozpínáním ledu

obrázek a grafika: autor práce

06 DISKUZE

Na základě prozkoumání odborné literatury a zhodnocení analytických podkladů byl vypracován návrh pro řešení zvoleného prostoru. Z literární rešerše jsme se dozvěděli, že již za architekta Plečnika zde byl vybudován důmyslný vodní systém, který dovozoval v projektu rozšířit poměrně o velkou část vodní plochy v podobě vodních koryt a menších tůní. To bylo také východisko pro navržení mostů na základě vylnutí ze zadání celé práce. Ze zadání také vyplývalo, že by návrh měl pojednávat o rozvinutí cestní sítě, která zde byla splněna nejen pochozí formou, ale také již zmíněnými vodními koryty, protože i voda má svoji cestu v krajině. Z dalších informací, a to konkrétně v části historie parku, bylo zjištěno, že zámek Lány byla původně spíše tvrz, až později byl přestavěn na letohrádek přízemního charakteru v renesančním slohu. Nakonec však zámek získal konečnou podobu v barokním slohu. Z dob renesance a baroka zde můžeme najít pár pozůstatků, jako je například parter či pohledová souměrná osa v blízkosti zámecké budovy. Proto bylo v návrhu využito těchto historických odkazů a souměrnost a pohledová osa byla v minimalismu umístěna i do části s rybníkem. Konkrétně pak u pohledu na stávající zelený ostrov s topoly. Zbytek území je však řešen v přírodním stylu a přirozených křivkách kvůli zachování charakteru krajinného parku. Z japonských a čínských zahrad se pak dozvídáme o symbolice prvků, tvarů a materiálů. Také o symbolice rostlin i dřevin, které se v návrhu nacházejí. V neposlední řadě je pojednááno o starém učení Feng-šuej a geomantii, jako o silách, které nás učí cítit, vnímat a využívat prostor kolem nás. Každé učení je trochu odlišné, ale oboje spojuje člověka s přírodou a okolím a dotýkají se celého našeho života. Podle těchto učení byl tvořen návrh, který byl v souladu s přírodou a snažil se lidem nabídnout místo, kde mohou utéct před shonem každodenního života a ponořit se do svého nitra. Z analýz území pak vyplynulo, že se řešená lokalita nachází v teplém klimatu, tudíž se zde mohly použít víceméně teplomilné rostliny. Z dalších důležitých analýz byla svažitost terénu či zátopová oblast, našťastí obě tyto analýzy dopadly příznivě a v návrhu na ně nemusel být brán takový zřetel. Důležitou součástí průzkumu bylo pracování s výhledy, hlavními pochozími trasami, odtokem a přítokem vody a dendrologickým průzkumem, jelikož z důvodu tvorby většího množství vodních ploch by se zde nemuselo některým stávajícím dřevinám začít dařit, což se našťastí nepotvrdilo a všechny dřeviny akceptují trvalé vlhko.

07 ZÁVĚR

Závěrem této práce bych chtěla zhodnotit její průběh, obsah a především závěr. Na začátku bylo stanoveno pár cílů, které bych zde ráda připomněla, a to především pochopit řešený prostor a charakter krajiny, aby mohl začít utvářet příběh, který má prostor divákovi sdělit. Na základě prozkoumání literární rešerše a jejích poznatků, bych tento cíl považovala za úspěšný, jelikož symbolika a odůvodnění všech prvků, které se v návrhu objevují, je velice rozmanitá a opodstatněná. Také vyslyšení přání investora bych považovala za úspěšné – vyřešení nefungujících travnatých ploch pod vzrostlými stromy, zachování historického odkazu a charakteru krajinářského parku, rozšíření cestní sítě a vodních prvků. To vše se v návrhu objevilo a projevilo. S průběhem práce jsem spokojená, nenarazila jsem na žádné velké problémy a ani komplikace. Myslím, že jsem téma uchopila a pochopila správně a s výsledkem celé práce jsem spokojená. Sama dobře vím, kolik času a práce jsem do ní vložila, což dokazuje už jen šest konceptů řešeného území, kde jsem neustále hledala lepší a vhodnější variantu. Nakonec má práce výslednou podobu a byla bych ráda, kdyby se třeba i jednou mohla zrealizovat. Velice by mne zajímal názor návštěvníků a zda byl projekt celkově úspěšný.

08 SEZNAM LITERATURY

08.1. TIŠTĚNÉ ZDROJE

1. Alexander R, Myers R. 2017. The essential garden design workbook. Completely revised and expanded third edition. Timber Press, Portland, Oregon.
2. Bird R. 2013. Planting with Perennials. první vydání. Anness Publishing, Londýn.
3. Brenna B, Larsen J. 2011. Routes, roads and landscape. první vydání. Taylor & Francis Ltd, Velká Británie.
4. Buchan U. 2017. English Garden. první vydání. Frances Lincoln Publishers Ltd, London.
5. Croj J. 2007. Zámek Lány: 600 let historie = The Lány Chateau : 600 years of history. první. Správa Pražského hradu, Praha.
6. Čapek K. 2009. Hovory s T.G. Masarykem. 4. vyd. Fragment, Praha.
7. Číhal P, Číhalová R. 2005. Japonské zahrady: 80 nejkrásnějších japonských zahrad. první vydání. Ginkgo, [Chrštenice].
8. Číhal P, Číhalová R. 2014. Japonské zahrady: Prvky a detaily japonských zahrad. první. Ginkgo, Chrštenice.
9. Číhal P, Číhalová R. 2014. Japonské zahrady. první. Ginkgo, [Chrštenice].
10. Diblik R. 2014. The know maintenance perennial garden. první vydání. Timber Press, Portland, Or.
11. Edwards A. 2018. The story of the English garden. první vydání. National Trust Books, London.
12. Gerritsen H, Oudolf P. 2000. Dream plants for the natural garden. první vydání. Timber Press, Portland, Or.
13. Hähnsen H. 2014. Gärten gestalten mit der Kraft der Pflanzen. první vydání. Franckh Kosmos Verlag, Německo.
14. Hieke K. 1984. České zámecké parky a jejich dřeviny. první. SZN, Praha.
15. Horst A. 1996. Voda v zahradách: založení a údržba všech druhů vodních nádrží a široký výběr rostlin. první. Rebo Productions, Praha.
16. Hrausky A, Koželj J, Prelovšek D. 2007. Jože Plečnik: Vienna, Prague, Ljubljana. první. Cankarjeva založba, Ljubljana.
17. Hrdlička Z, Hrdličková V. 1998. Umění japonských zahrad. Vyd. 2. Argo, Praha.
18. Hrdličková V, Hrdlička Z. 1997. Umění čínských zahrad. první. Argo, Praha.
19. Hrdličková V, Trnka A. 2010. Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře. první vydání. Grada, Praha.
20. Chambers W. 1763. Plans, elevations, sections, and perspective views of the gardens and buildings at Kew, in Surry. první. Oberlin College Library, London.
21. Jandík S. 1948. T.G.M. v Lánech. 8. vyd. Za svobodu, Praha.
22. Jelínková J, Tuháček M. 2018. Právní vztahy k dřevinám: praktický průvodce. 2. aktualizované vydání. Grada, Praha.
23. Junek V. 2021. Slavné vily českých prezidentů. první. Lammel a syn, Praha.
24. Krejsa L. 2018. Vzpomínky lánského vrchního zámeckého zahradníka Ladislava Krejsy. první. Muzeum T.G.M. Rakovník, p.o. Středočeského kraje, Rakovník.
25. Křesadlová L, Hudec P, Poková H. 2019. Použití cibulnatých a hlíznatých rostlin v památkách zahradního umění. první. Národní památkový ústav, Praha.
26. Leffler F. 2018. Live in Your garden: Design Inspiration for Contemporary Gardens. první. Host, Brno.
27. Lukeš Z. 2012. Jože Plečnik: průvodce po stavbách v České republice. první. Foibos Books, Praha.
28. Makrlíková D. 2021. Zahrady od Dany: naplánujte si zahradu krok za krokem. první. CPress, V Brně.
29. Malá V, Krajčí P. 1997. Rezidence Lány. první. Správa Pražského hradu, Praha.
30. Mikolajski A. 2006. Planting for Visual Impact and Scent in Borders and Containers. první vydání. Anness Publishing, London.
31. Ott E. 2009. Stavíme z kamene a ze dřeva: místa k posezení, terasy, cesty, schody, zídky. 4. vyd. Rebo, Čestlice.
32. Pérez P, Asensio P. 2005. Garden design. první. teNeues, New York.
33. Prelovšek D. 2001. Architekt Josip Plečnik: práce pro prezidenta Masaryka. první. Pražská edice, Praha.
34. Prelovšek D. 2002. josip plečnik: život a dílo. I. vydání. ERA, Šlapanice.
35. Repton H, Nolen J. 2011. The art of landscape gardening. první. Nabu Press, London.
36. Saint-Exupéry A. 2015. Le Petit prince. 1. vydání v této podobě. Albatros, Praha.
37. Stange P. 2004. Terrassen, Mauern, Wege und Zäune. první. Müller Verlag, Köln.
38. Strohmeier A, Eltz E. 1994. Die Fürstenberger: 800 Jahre Herrschaft und Kultur in Mitteleuropa. první. Katalog des Niederösterreichische Landesausstellung, Schloß Weitra, Korneuburg.
39. Willery D. 2017. Toutes les plantes de jardin, pour toutes les envies & toutes les situations. první. ULMER, Francie.
40. Wirth P, Hagen P, Wehland M. 2016. Zahradní projekty: návrhy, plány, rozpočty. první. Knižní klub, Praha.
41. Wolf R. 2003. Posezení na zahradě: zřizování, dotváření, rostliny a doplňky. první. Rebo Productions, Čestlice.
42. Young C. 2011. Encyclopedia of garden design. první. Knižní klub, Praha.

08.2. ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. Ferme ornée. 2001. Ferme ornée. Pagein Wikipedia: the free encyclopedia. Wikimedia Foundation, San Francisco (CA). Available from https://cs.wikipedia.org/wiki/Ferme_orn%C3%A9e (accessed 2022-03-12).

08.3. OBRÁZKOVÉ ZDROJE

- Obrázek č. 1: Mapa zámeckého areálu Lány, zdroj: Lukeš 2012
- Obrázek č. 2: Zelený ostrov na rybníku Bahňák, zdroj: autor práce
- Obrázek č. 3: Plečnikova kašna se lvími hlavami, zdroj: autor práce
- Obrázek č. 4: Tůň Zámeckého „Masarykova“ potoka, zdroj: autor práce
- Obrázek č. 5: Altán na zeleném ostrově, zdroj: autor práce
- LITERÁRNÍ REŠERŠE- 03.6. VODA V ZAHRADÁCH- Obrázek 1.- 11.: rostliny k vodním plochám, zdroj: images.google.cz**
- Obrázek č. 6: pokládka nášlapných kamenů, zdroj: kameny.cz
- Obrázek č. 7: vrstvy mlatové cesty, zdroj: Makrlíková 2021
- Obrázek č. 8: řez pochozí lávkou, zdroj: autor práce
- Obrázek č. 9: mapa z 19. století, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 10: mapa z roku 2003, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 11: mapa z roku 2015, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 12: mapa ze současnosti, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 13: historická fotografie, zdroj: images.google.cz
- Obrázek č. 14: historická fotografie, zdroj: images.google.cz
- Obrázek č. 15: historická fotografie, zdroj: images.google.cz
- Obrázek č. 16: historická fotografie, zdroj: images.google.cz
- Obrázek č. 17: širší vztahy a doprava, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 18: dendrologie, zdroj: autor práce
- Obrázek č. 19: cyklostezky, zdroj: pdprojekce.cz
- Obrázek č. 20: turistika, zdroj: mapy.cz
- ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ- 04.5. TURISTIKA- Obrázek č. 1.- 4.: turistika, zdroj: images.google.cz**
- Obrázek č. 21: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 22: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 23: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 24: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 25: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 26: geologie, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 27: geologie, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 28: geologie, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 29: geologie, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 30: hydrologie, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 31: územní plán, zdroj: obec-lany.cz
- Obrázek č. 32: hlukové zatížení, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 33: klima, zdroj: geoportal.cuzk.cz
- Obrázek č. 34: stávající stav místa, zdroj: mapy.cz
- Obrázek č. 35: detail kamenné kostky, zdroj: kameny.cz
- Obrázek č. 36: Jelení příkop, zdroj: praha-priroda.cz
- Obrázek č. 37: spáry, zdroj: kameny.cz

08.4. PROJEKTOVÁ ČÁST

MOODBOARD: všechny obrázky dostupné online z: [pinterest.com](https://www.pinterest.com)

KONCEPTY- inspirační fotografie zasazené do konceptů: dostupné online z: [pinterest.com](https://www.pinterest.com)

SORTIMENT- Fotografie sortimentu výsadby: dostupné online z: images.google.cz

Při práci byly použity studentské programy: SketchUp, Lumion, Photoshop, InDesign, AutoCAD